منتدى إقرأ الثقافي
www.iqra.ahlamontada.com

ڕاڤەکردنی

القواعد الأربع

شێخ محمدی کوڕی عبدالوهاب

ڕاڤەکردنی
شێخ صالح فوزان الفوزان

وەرگێڕانی
ئاکۆ جلیل کریم

بۆدابەزاندنی جۆرەها کتێب:سەردانی: (مُنْتَدى إِقْرَا الثَقافِي)

لتحميل انواع الكتب راجع: (مُنْتَدى إِقْرَا الثَقافِي)

براي دانلود كتابهاى مختلف مراجعه: (منتدى اقرا الثقافى)

www. Iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للكتب (كوردى ، عربي ، فارسي)

راڤەکردنی

کتێبخانەی ڕێکار

ناونیشان : هەولێر - فلکەی شێخ محمود -
باڵەخانەی سەید بهاء الدین - نهۆمی خوارەوە

ژ.م ٠٧٥٠ ٤٧٥ ٥٧٦٧

ناسنامەی کتێب

ناوی پەرتووک : ڕاڤەکردنی (القواعد الأربع)

نووسینی : شێخ محمدی کوڕی عبدالوهاب

ڕاڤەکردنی : شێخ صالح فوزان الفوزان

وەرگێڕانی : ئاکۆ جلیل کریم

نەخشەسازی : جمعه صدیق کاکه.

تیراژ : ١٠٠٠ دانه .

سایز : ١٤*٢١ .

لاپەڕە : ١٥٢ لاپەڕە .

نۆرە و ساڵی چاپ : دووەم : ١٤٤٤ کۆچی _ ٢٠٢٣ میلادی .

لە بەڕێوەبەرایەتی گشتیی کتێبخانە گشتییەکان
ژمارە «١٣٦٣»ی ساڵی «٢٠١٢»ی پێ دراوە.

ڕاڤەکردنی

القواعد الأربع

دانراوی شەیخی ئیسلام

موحەمەدی کوڕی عبدالوهاب

لەلایەن زانای پایەبەرز

﴿ صالح فوزان الفوزان ﴾

ڕاڤەی بۆ کراوە

وەرگێڕانی

ئاکۆ جلیل کریم

بسم الله الرحمن الرحيم

کاری وەرگێڕ لەم پەرتووکەدا

١- دەقی ووتــە جوانەکــەی شــەیخی ئیســلام ((موحەمــەدی کــوڕی عبدالوهاب))م وەکو خۆی بەزمانی عەرەبی هێناوە تا خوێنەر بزانێ ووتەکەی ئەو زانا پایەبەرزەی ئیسلام کامەیــەو لەبەرچــاویدا بێــت و بەشوێنیدا نەگەڕێت .

٢- شــەرحی زانــای پایەبــەرز ((صــالح بــن فــوزان الفــوزان))م هەڵبژاردووە بۆ شەرحکردنی ووتەکەی شەیخی ئیسلام .

٣- دەقەکەو شەرحەکەم لەیەك جیاکردۆتەوە بەوەی ڕاڤەکەی ((صالح بن فــوزان الفــوزان))م بەتایبــەتی لــەناو لاکێشــەیەکدا دانــاوە بــەم شێوەیە [.....] .

٤- ئەگەر پێویستی کردبێت قســەیەکی وەرگێــڕی تیــادا بێــت ئــەوا جیاکراوەتەوە بەم شێوەیە {.....} تاخوێنەر بزانێ ئەوە هی وەرگێڕە و جیای بکاتــەوە لــە ووتــەکانی شــەیخی ئیســلام و زانــای پایەبــەرز ((صالح بن فوزان الفوزان)) خوا بیپارێزێ

پێشەکی وەرگێڕ

إن الحَمْدَ لله نَحْمَدُهُ وَ نَسْتَعِيْنُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَعُوْذ بِالله مِن شُرُوْرِ أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا مَنْ يَهْدِه اللهُ فَلا مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يُضْلِلْ فَلا هَادِيَ لَهُ ... وَأَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلاّاللهُ وَحْدَهُ لاشَرِيْكَ لَهُ ... وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسْلِمُونَ ﴾[1]

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِى خَلَقَكُم مِّن نَّفْسٍ وَٰحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَآءً ۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِى تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلْأَرْحَامَ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ﴿١﴾ ﴾[2]

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوْلًا سَدِيدًا ﴿٧٠﴾ يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَٰلَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ ۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا ﴿٧١﴾ ﴾[1]

---

(١) آل عمران: ١٠٢

(٢) النساء: ١

أَمَّا بَعْدُ: فَإِنَّ أَصْدَقَ الحَدِيْثِ كِتَابُ اللهِ وَخَيْرَ الهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ ﷺ وَشَرَّ الأُمُوْرِ مُحْدَثَاتُهَا وَكُلَّ مُحْدَثَةٍ بِدْعَةٌ وَكُلَّ بِدْعَةٍ ضَلالَةٌ وَكُلَّ ضَلالَةٍ فِي النَّارِ.

موسوڵمانانی بەڕێزو خۆشەویست، برایان و خوشکانی دڵسۆزم

السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته : سوپاس و ستایشی بێ کۆتا بۆخوای پەروەردگاری جیهانیان وە درودوصەڵات و سەلامی خوای بێ هاوتا برژێ بەسەر پێغەمبەری نازیزو خۆشەویستماندا صلی الله علیه وعلی آله وسلم، سوپاسی خوای پەروەردگار دەکەم وائەم جارەش مۆڵەتی دامەوە تا بتوانم هەستم بەخزمەتکردنی موسڵمانان بەوەی ووتەیەکی جوانی شەیخی ئیسلام موحەمەدی کوڕی عبدالوهاب ڕەحمەتی خوای لێ بێت بەناوی ﴿ القواعد الأربع ﴾ وەربگێڕمە سەرزمانی جوان و شیرینی کوردی، ئەو زمانەی خوای گەورە پێی بەخشیوین و سوپاسی دەکەین لەسەر ئەو نیعمەتە جوانە، پەرتووکی ﴿ القواعد الأربع ﴾ یەکێکە لەدانراوەکانی ئەو جوامێرەی ئیسلام کەبەڕاستی دۆستی خوای پەروەردگار بوو، منیش وەکو برایەکتان لەژیانمدا گەلێك ئاواتی زانستیم هەیە لەوەی بتوانم بەدەستیان بخەم یەکێك لەوانە وەرگێڕانی پەرتووکەکانی شەیخی ئیسلامە بەگوێرەی

(١) الأحزاب: ٧٠ - ٧١

ڕاڤەی پەرتووکی ﴿ القواعد الأربع ﴾

توانا، جایەکێك لەو پەرتووکانەی ئاواتی ژیانم بوو بیکەمە کوردی بۆنەتەوەکەم ئەم پەرتووکەی بەردەستە کەسوپاس بۆخودا ئەو ئاواتەم هاتە جێ، داوا لەخوا دەکەم لێم وەربگرێت، وەبۆئەوەی زیاتر ڕوون بێت لەبەرچاوی خوێنەراندا وام بەپێویست زانی کە شەرحی یەکێك لەزاناگەورەکانی ئیسلام هەڵبژێرم بۆئەو پەرتووکە بەسوودە کەئەویش زانای پایەبەرزو پێشەوای ئەهلی سوننە ﴿ شەیخ صالح الفوزان ﴾ ە خوای گەورە بیپارێزێت بۆزیاتر خزمەتکردنی ئیسلام و موسڵمانان جاوەك ئاشکرایە ﴿ القواعد الأربع ﴾ لەڕووی قەبارەوە بچووکە بەڵام لەڕووی سوودەوە گەلێك مەزنە بۆیە جێگەی ڕەزامەندی زانایان و ئەهلی سوننەیە لەسەر گۆی زەویدا، ئەو پەرتووکە پێکهاتووە لە دوعای شەیخ بۆموسڵمانی فێرخوازی زانست و پاشان پێشەکیەکی جوانی بۆدارشتووە کەهەمووی ئامۆژگاریە بۆ موسڵمانان و پاشان دەست دەکات بە باسی چوار بنەمای ئالتونی بۆئەوەی والەموسڵمان بکات لەسەر چاوڕۆشنی بێت لەبیروباوەڕەکەیدا و بەگومانی گومڕایان هەرگیز هەڵنەخەڵەتێت، کەواتە پەرتووکەی کورت و پوختە و پڕ سوودە، وەشەرحەکەی ﴿ شەیخ صالح الفوزان ﴾یش بەڕاستی جوانە و ئەگەر خوا ویستی لێ بێت سوودی لێ دەبینیت، منیش هەوڵم داوە پارێزگاری لەوەرگێڕاندا بکەم و ئەگەر لەشوێنێکدا پێویستی کردبێت

ڕاڤەی پەرتووکی ﴿ القول المفيد ﴾

ووتەیەکی منی تیادا بێت ئەوا خستوومەتە نێوان دووکەوانەی لەم شێوەیەدا (( )) یان ئەگەر شتێکی زیادەم بەدەر لە پەرتووکەکە هێنابێت بەهەمان شێوە ئاماژەم پێداوە، لەکۆتای ئەم پێشەکیەدا داوا لەهەموو موسڵمانێك دەکەم دریغی نەکەن لەخزمەتکردنی ئەم دینە موبارەکە بەوەی بۆیان دەکرێت بابیکەن ئەگەر زانستی هەیە بەزانستی ئەگەر مالّی بەمالّی بەچ شتێك دەتوانێت باخزمەت پێشکەش بکات و پالّی لێنەداتەوە، وەداوا لەخوای گەورە دەکەم لەمن و دایك و باوك و مامۆستاکانم و سەرجەم ئەهلی سوننەو جەماعە خۆش ببێت، ئەوەی دەیکەین تەنها لەبەر ڕەزامەندی خۆی بێت و بەشی هیچ کەسی تیادا نەبێت، وەداوا لەموسڵمانان دەکەم داوای لێخۆشبووم لەخوای گەورە بۆبکەن و زیاتر دامەزراووم بکات لەسەر ڕێبازی ئەهلی سوننەو جەماعە .

وصلى الله وسلم على نبينا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين

براتان

ئاکۆ جلیل کریم ﴿ گۆخڵانی ﴾

دەقی پەرتووکەکەی شە یخی ئیسلام
((موحەمەدی کوڕی عبدالوهاب)) ڕەحمەتی خوای لێ بێت

﴿ القواعد الأربع ﴾

﴿ بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴾

أَسْـأَلُ اللهَ الْكَـرِيمَ رَبَّ الْعَـرْشِ الْعَظِـيمِ أَنْ يَتَـوَلاكَ فِي الـدُّنْيَا وَالآخِرَةِ ، وَأَنْ يَجْعَلَكَ مُبَارَكًا أَيْنَمَا كُنْـتَ، وَأَنْ يَجْعَلَـكَ مِمَّـنْ إِذَا أُعْطِيَ شَكَرَ، وَإِذَا ابْـتُلِيَ صَـبَرَ، وَإِذَا أَذْنَـبَ اسْـتَغْفَرَ. فَـإِنَّ هَـؤُلاءِ الثَّلاثُ عُنْوَانُ السَّعَادَةِ.

اعْلَمْ أَرْشَدَكَ اللهُ لِطَاعَتِهِ: أَنَّ الْحَنِيفِيَّةَ مِلَّةُ إِبْرَاهِيمَ: أَنْ تَعْبُدَ اللهَ، وَحْدَهُ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ، كَمَا قَالَ تَعَالَى:

﴿ وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾ ﴾[1]

(١) الذاريات: ٥٦

فَإِذَا عَرَفْتَ أَنَّ اللهَ خَلَقَكَ لِعِبَادَتِهِ؛ فَاعْلَمْ أَنَّ الْعِبَادَةَ لا تُسَمَّى عِبَادَةً إِلا مَعَ التَّوْحِيدِ، كَمَا أَنَّ الصَّلاةَ لا تُسَمَّى صَلاةً إِلا مَعَ الطَّهَارَةِ، فَإِذَا دَخَلَ الشِّرْكُ فِي الْعِبَادَةِ فَسَدَتْ، كَالْحَدَثِ إِذَا دَخَلَ فِي الطَّهَارَةِ، فَإِذَا عَرَفْتَ أَنَّ الشِّرْكَ إِذَا خَالَطَ الْعِبَادَةَ أَفْسَدَهَا، وَأَحْبَطَ الْعَمَلَ، وَصَارَ صَاحِبُهُ، مِنَ الْخَالِدِينَ فِي النَّارِ. عَرَفْتَ أَنَّ أَهَمَّ مَا عَلَيْكَ مَعْرِفَةُ ذَلِكَ لَعَلَّ اللهَ أَنْ يُخَلِّصَكَ مِنْ هَذِهِ الشَّبَكَةِ، وَهِيَ الشِّرْكُ بِاللهِ الَّذِي قَالَ اللهُ تَعَالَى فِيهِ:

﴿ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَن يُشْرَكَ بِهِۦ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَآءُ ﴾[1]

وَذَلِكَ بِمَعْرِفَةِ أَرْبَعِ قَوَاعِدَ ذَكَرَهَا اللهُ تَعَالَى فِي كِتَابِهِ:

الْقَاعِدَةُ الأُولَى:

أَنْ تَعْلَمَ أَنَّ الْكُفَّارَ الَّذِينَ قَاتَلَهُمْ رَسُولُ اللهِ -صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -مُقِرُّونَ بِأَنَّ اللهَ -تَعَالَى-هُوَ الْخَالِقُ، الْمُدَبِّرُ، وَأَنَّ ذَلِكَ لَمْ يُدْخِلْهُمْ فِي الإِسْلامِ؛ وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى:

---

(١) النساء: ٤٨.

﴿ قُلْ مَن يَرْزُقُكُم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ وَٱلْأَرْضِ أَمَّن يَمْلِكُ ٱلسَّمْعَ وَٱلْأَبْصَٰرَ وَمَن يُخْرِجُ ٱلْحَىَّ مِنَ ٱلْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ ٱلْمَيِّتَ مِنَ ٱلْحَىِّ وَمَن يُدَبِّرُ ٱلْأَمْرَ ۚ فَسَيَقُولُونَ ٱللَّهُ ۚ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٣١﴾ ﴾[1]

الْقَاعِدَةُ الثَّانِيَةُ:

أَنَّهُمْ يَقُولُونَ: مَا دَعَوْنَاهُمْ وَتَوَجَّهْنَا إِلَيْهِمْ إِلا لِطَلَبِ الْقُرْبَةِ وَالشَّفَاعَةِ، فَدَلِيلُ الْقُرْبَةِ؛ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿ وَٱلَّذِينَ ٱتَّخَذُوا۟ مِن دُونِهِۦٓ أَوْلِيَآءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَآ إِلَى ٱللَّهِ زُلْفَىٰٓ إِنَّ ٱللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِى مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَهْدِى مَنْ هُوَ كَٰذِبٌ كَفَّارٌ ﴿٣﴾ ﴾[2]

وَدَلِيلُ الشَّفَاعَةِ، قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿ وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَٰٓؤُلَآءِ شُفَعَٰٓؤُنَا عِندَ ٱللَّهِ ﴾[3]

---

(١) يونس: ٣١.

(٢) الزمر: ٣.

(٣) يونس: ١٨.

وَالشَّفَاعَةُ شَفَاعَتَانِ: شَفَاعَةٌ مَنْفِيَّةٌ، وَشَفَاعَةٌ مُثْبَتَةٌ.

فَالشَّفَاعَةُ الْمَنْفِيَّةُ: مَا كَانَتْ تُطْلَبُ مِنْ غَيْرِ اللهِ فِيمَا لا يَقْدِرُ عَلَيْهِ إِلا اللهُ؛ وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَنفِقُواْ مِمَّا رَزَقْنَٰكُم مِّن قَبْلِ أَن يَأْتِيَ يَوْمٌ لَّا بَيْعٌ فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ وَلَا شَفَٰعَةٌ ۗ وَٱلْكَٰفِرُونَ هُمُ ٱلظَّٰلِمُونَ ﴿٢٥٤﴾ ﴾[1]

وَالشَّفَاعَةُ الْمُثْبَتَةُ: هِيَ الَّتِي تُطْلَبُ مِنَ اللهِ، وَالشَّافِعُ مُكَرَّمٌ بِالشَّفَاعَةِ، وَالْمَشْفُوعُ لَهُ مَنْ رَضِيَ اللهُ قَوْلَهُ وَعَمَلَهُ بَعْدَ الإِذْنِ؛ كَمَا قَالَ تَعَالَى: ﴿مَن ذَا ٱلَّذِى يَشْفَعُ عِندَهُۥٓ إِلَّا بِإِذْنِهِۦ ﴾[2]

الْقَاعِدَةُ الثَّالِثَةُ:

أَنَّ النَّبِيَّ -صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- ظَهَرَ عَلَى أُنَاسٍ مُتَفَرِّقِينَ فِي عِبَادَاتِهِمْ، مِنْهُمْ مَنْ يَعْبُدُ الْمَلائِكَةَ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَعْبُدُ الأَنْبِيَاءَ وَالصَّالِحِينَ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَعْبُدُ الأَشْجَارَ وَالأَحْجَارَ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَعْبُدُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ، وَقَاتَلَهُمْ رَسُولُ اللهِ -صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- وَلَمْ يُفَرِّقْ بَيْنَهُمْ؛ وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى:

---

(١) البقرة: ٢٥٤.

(٢) البقرة: ٢٥٥.

﴿ وَقَٰتِلُوهُمْ حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ ٱلدِّينُ لِلَّهِ ﴾[1].

وَدَلِيلُ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ؛ قَوْلُهُ تَعَالَىٰ:

﴿ وَمِنْ ءَايَٰتِهِ ٱلَّيْلُ وَٱلنَّهَارُ وَٱلشَّمْسُ وَٱلْقَمَرُ ۚ لَا تَسْجُدُوا۟ لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ ﴾[2]

وَدَلِيلُ الْمَلائِكَةِ؛ قَوْلُهُ تَعَالَىٰ:

﴿ وَلَا يَأْمُرَكُمْ أَن تَتَّخِذُوا۟ ٱلْمَلَٰٓئِكَةَ وَٱلنَّبِيِّـۧنَ أَرْبَابًا ﴾[3]

وَدَلِيلُ الأَنْبِيَاءِ؛ قَوْلُهُ تَعَالَىٰ:

﴿ وَإِذْ قَالَ ٱللَّهُ يَٰعِيسَى ٱبْنَ مَرْيَمَ ءَأَنتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ ٱتَّخِذُونِى وَأُمِّىَ إِلَٰهَيْنِ مِن دُونِ ٱللَّهِ ۖ قَالَ سُبْحَٰنَكَ مَا يَكُونُ لِىٓ أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِى بِحَقٍّ ۚ إِن كُنتُ قُلْتُهُۥ فَقَدْ عَلِمْتَهُۥ ۚ تَعْلَمُ مَا فِى نَفْسِى وَلَآ أَعْلَمُ مَا فِى نَفْسِكَ ۚ إِنَّكَ أَنتَ عَلَّٰمُ ٱلْغُيُوبِ ﴿١١٦﴾ ﴾[4]

---

(١) البقرة: ١٩٣.

(٢) فصلت: ٣٧.

(٣) آل عمران: ٨٠.

(٤) المائدة: ١١٦.

وَدَلِيلُ الصَّالِحِينَ؛ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ ﴾[1]

وَدَلِيلُ الأَشْجَارِ وَالأَحْجَارِ؛ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿ أَفَرَءَيْتُمُ اللَّاتَ وَالْعُزَّىٰ ﴿١٩﴾ وَمَنَوٰةَ الثَّالِثَةَ الْأُخْرَىٰ ﴿٢٠﴾ ﴾[2]

وَحَدِيثُ أَبِي وَاقِدٍ اللَّيْثِيِّ -رَضِيَ اللهُ عَنْهُ- قَالَ: خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ -صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -إِلَى حُنَيْنٍ وَنَحْنُ حُدَثَاءُ عَهْدٍ بِكُفْرٍ، وَلِلْمُشْرِكِينَ سِدْرَةٌ، يَعْكُفُونَ عِنْدَهَا وَيُنَوِّطُونَ بِهَا أَسْلِحَتَهُمْ، يُقَالُ لَهَا ذَاتُ أَنْوَاطٍ، فَمَرَرْنَا بِسِدْرَةٍ فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللهِ اجْعَلْ لَنَا ذَاتَ أَنْوَاطٍ كَمَا لَهُمْ ذَاتُ أَنْوَاطٍ[3]. الحَدِيثَ[1].

---

(١) الإسراء: ٥٧.

(٢) النجم: ١٩ — ٢٠.

(٣) تەواوی فەرموودەکە بەم شێوەیەیە: عَنْ أَبِي وَاقِدٍ اللَّيْثِيِّ، قَالَ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى حُنَيْنٍ وَنَحْنُ حُدَثَاءُ عَهْدٍ بِكُفْرٍ، وَلِلْمُشْرِكِينَ سِدْرَةٌ يَعْكُفُونَ عِنْدَهَا، وَيَنُوطُونَ بِهَا أَسْلِحَتَهُمْ يُقَالُ لَهَا: ذَاتُ أَنْوَاطٍ، قَالَ: فَمَرَرْنَا بِالسِّدْرَةِ، فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، اجْعَلْ لَنَا ذَاتَ أَنْوَاطٍ كَمَا لَهُمْ ذَاتُ أَنْوَاطٍ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " اللَّهُ أَكْبَرُ، إِنَّهَا السُّنَنُ، قُلْتُمْ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ كَمَا قَالَتْ بنو إِسْرَائِيلَ: ﴿اجْعَل لَّنَآ

الْقَاعِدَةُ الرَّابِعَةُ:

أَنَّ مُشْرِكِي زَمَانَنَا أَغْلَظُ شِرْكًا مِنَ الأَوَّلِينَ، لأَنَّ الأَوَّلِينَ يُشْرِكُونَ فِي الرَّخَاءِ، وَيُخْلِصُونَ فِي الشِّدَّةِ، وَمُشْرِكُو زَمَانَنَا شِرْكُهُمْ دَائِمٌ فِي الرَّخَاءِ وَالشِّدَّةِ؛ وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿ فَإِذَا رَكِبُوا۟ فِى ٱلْفُلْكِ دَعَوُا۟ ٱللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ فَلَمَّا نَجَّىٰهُمْ إِلَى ٱلْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ ﴿٦٥﴾ ﴾ (٢)

إِلَٰهًا كَمَا لَهُمْ ءَالِهَةٌ قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ ﴿١٣٨﴾ ﴾ الأعراف: ١٣٨، لَتَرْكَبُنَّ سَنَنَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ "

(١) أخرجه الترمذي رقم (٢١٨٠) في الفتن، باب ماجاء لتركبن سنن من كان قبلكم، وقال : ((حديث حسن صحيح)) وأخرجه أحمد (٢١٨/٥)، وابن أبي عاصم في السنة رقم (٧٨)، وابن حبان في صحيحه رقم (٦٧٠٢- الإحسان) . وصححه ابن حجر في الإصابة (٢١٦/٤).

(٢) العنكبوت: ٦٥ .

واتای کوردی

القواعد الأربع

چوار بنەماکە

بسم الله الرحمن الرحيم

داوا لەخوای پیرۆز پەروەردگاری عەرشی گەورە دەکەم کە پشتیوانت بێت لەدونیاو دوا ڕۆژدا، وەوات لێبکات پیرۆزو موبارەك ببیت لەهەرشوێنێکدا بوویت، وەداوای لێ دەکەم کە بتگێڕێ لەو کەسانەی کە ئەگەر پێی بەخشرا سوپاس گوزار بێت، وەئەگەر تاقیکرایەوە ئارامگر بێت، وەئەگەر تاوانی ئەنجامدا بگەڕێتەوە بۆلای خوای گەورە، چونکە ئەو سیانە نیشانەی بەختەوەرین .

بزانە خوای پەروەردگار ڕێنموییت بکات بۆگوێڕایەڵی کردنی خۆی:

ڕاڤەی پەرتووکی ﴿ القول المفيد ﴾

کە حەنیفییەت میللەتی ئیبراهیم سەلامی خوای لێ بێت بریتیە لەوەی کە خوای گەورە بەتاك بپەرستیت و هەموو جۆرە پەرستنێکی بەنیازپاکی و دوور لەهەموو شەریك بۆخوا دانانێك ئەنجام بدەیت.

هەروەکو خوای گەورە فەرموویەتی :

﴿ وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾ ﴾ (١)

واتە ﴿ من جنۆکەو مرۆڤم دروست نەکردووە تەنها لەبەر پەرستنی خۆم نەبێت ﴾ .

جائەگەر شارەزابوویت و زانیت کە خوای گەورە تۆی دروست کردووە بۆ پەرستنی خۆی، ئەوا بزانە کەپەرستن ناو نابرێت بەپەرستن تەنها لەکاتێکدا نەبێت کەلەگەڵ یەکخواناسیدا بێت .

هەروەکو چۆن نوێژ ناو نابرێت بەنوێژ تەنها لەکاتێکدا نەبێت کەلەگەڵ دەستنوێژدا بێت .

جائەگەر شەریك بۆخوادانان چووە ناو پەرستن و تێکەڵاوی بوو ئەوا عیبادەت و پەرستنەکە خراپ دەکات و هەڵیدەوەشێنێتەوە هەروەکو چۆن ئەگەر مرۆڤ دەستنوێژەکەی شکا ئەوا دەستنوێژی نەماوە و دەسنوێژەکەی شکاوە .

---

(١) الذاريات: ٥٦.

جائەگەر شارەزابوویت و زانیت کەشەریك بۆخوادانان ئەگەر تێکەڵاوی پەرستن بوو خراپی دەکات و هەڵیدەوەشێنێتەوە و کردەوە پوچەڵ دەکاتەوە و بکەرەکەی دەکاتە یەکێك لەوانەی کەبەهەمیشەیی لەئاگری دۆزەخدا دەمێننەوە، زانیت کەگرنگترین شت لەسەر تۆ ئەوەیە کە شارەزای ئەوە ببیت، بەو هیوایەی خوای گەورە دەرباز و ڕزگارت بکات لەم تۆڕە کەبریتیە لە شەریك بۆخوا دانان و هاوبەش بۆپەیداکردنی .

ئەوەی کەخوای گەورە لەبارەیەوە فەرمویەتی :

﴿ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَن يُشْرَكَ بِهِۦ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَآءُ ﴾[1]

واتە ﴿ بەدڵنیاییەوە خوای گەورە خۆش نابێت لەوەی هاوبەشی بۆپەیدا بکرێت و لەخوار شەریك بۆخوادانانەوە خۆش دەبێت بۆهەرکەسێك کەخۆی بیەوێت ﴾، وەئەوەش بە ناسین و شارەزابوونی چوار بنەما دەبێت خوای گەورە باسی کردوون لەقورئانە پیرۆزەکەی خۆیدا .

---

(١) النساء: ٤٨.

بنەمای یەکەم :

ئەوەیە کەبزانیت کە بێباوەڕان ئەوانەی پێغەمبەری خوا صلّی الله علیه وعلی آله وسلم جەنگا لەگەڵیانداو شەڕی لەگەڵ کردن دانیان بەوەدا دەنا بەوەی کە خوای گەورە دروستکاری هەموو شتێکەو هەڵسوڕێنەری گەردونە، و ئەو دانپێدانانەیان وای لێ نەکردن بیانخاتە ناو ئیسلام و بەموسڵمان دابنرێن، وەبەڵگەش فەرمایشتی خوای گەورەیە کە دەفەرموێت :

﴿ قُلْ مَن يَرْزُقُكُم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ وَٱلْأَرْضِ أَمَّن يَمْلِكُ ٱلسَّمْعَ وَٱلْأَبْصَٰرَ وَمَن يُخْرِجُ ٱلْحَىَّ مِنَ ٱلْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ ٱلْمَيِّتَ مِنَ ٱلْحَىِّ وَمَن يُدَبِّرُ ٱلْأَمْرَ ۚ فَسَيَقُولُونَ ٱللَّهُ ۚ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٣١﴾ ﴾ (١)

واتە ﴿ بڵێ : کێ لەم ئاسمان و زەویەدا ڕزق و ڕۆزیتان دەداتێ ؟ کێیە دروست کارو خاوەنی ئەو گوێ و چاوەتان، ئەی کێیە زیندوو لەمردوو دەردێنێ ؟ و مردوو لەزیندو دەردەکات ؟ وەکێیە زۆر بەوردی بۆکاروباری ئەم دونیایە نەخشە دەکێشێت ؟ بەزوویی لەوەڵامی هەموو ئەمانەدا دەڵێن : هەرخوایە هەموو ئەوانە دەکات، دەی کەواتە بڵێ : ئایە بۆلەخوا ناترسن ؟ ﴾.

---

(١) یونس: ٣١.

بنەمای دووەم :

ئەو هاوبەش پەیداکارانە دەڵێن : ئێمە هاوارمان لێنەکردوون و ڕوومان تێنەکردوون تەنها لەبەرنزیکبونەوە لەخواو تکاکردن نەبێت .

جابەڵگەی نزیکیەتی لەخواوە، فەرمایشتی خوای گەورەیە :

﴿وَٱلَّذِينَ ٱتَّخَذُواْ مِن دُونِهِۦٓ أَوْلِيَآءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَآ إِلَى ٱللَّهِ زُلْفَىٰٓ إِنَّ ٱللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِى مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَهْدِى مَنْ هُوَ كَٰذِبٌ كَفَّارٌ ﴿٣﴾﴾[1]

واتە ﴿ ئەوانەی کەلەجیاتی خوا چەندین دۆستیان بۆخۆیان گرتووە جگە لەخواو دەیانپەرستن دەڵێن : ئێمە تەنها لەبەرئەوە ئەو بتانە دەپەرستین تالەخوامان نزیك بکەنەوە و تکامان بۆبکەن لای، بەدڵنیاییەوە خوای گەورە لەڕۆژی دوایدا حوکم لەنێوان ئەوانەدا دەکات کەجیاوازی کەوتۆتە نێوانیان لەسەری و هەر کۆمەڵێکیان بەندایەتی شتێك دەکەن بێگومان خوای گەورە ڕێنمویی ئەو کەسانە ناکات کەلەبیروباوەڕیاندا زۆر بەهەڵەو درۆی گەورە و بێباوەڕیدا ڕۆیشتوون﴾.

---

(١) الزمر: ٣.

وەبەڵگەی شەفاعەت و تکاکردن : فەرمایشتی خوای گەورەیە :

﴿ وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَٰٓؤُلَآءِ شُفَعَٰٓؤُنَا عِندَ ٱللَّهِ ﴾[1]

واتە ﴿ وەلەجیاتی خوایش چەند شتێکی وادەپەرستن کەنەدەتوانن زیانێکیان پێ بگەیەنن و نەسوودێکیان پێ ببەخشن، وەدەڵێن : ئەوانە لای خوا تکاکارمان دەبن ((لەبەرئەوە دەیانپەرستین چونکە ئەو خوا بەتاڵانە تکامان بۆدەکەن لای خوای گەورە – وەرگێڕ)) ﴾.

وەتکاکردن دوو جۆر تکاکردنە : شەفاعەت و تکاکردنێکی ناڕاست و بەدوور گیراو، وەشەفاعەت و تکاکردنێکی ڕاست و جێگیرکراو.

جائەوەی شەفاعەت و تکاکردنی ناڕاست و بەدوورگیراوە : ئەوەیە کە داواەکرێت لەجگەلەخوا لەو شتەی کەتەنها خوا نەبێت دەستەڵاتی بەسەردا نیە، وەبەڵگەش فەرمایشتی خوای گەورەیە :

(١) یونس: ١٨.

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَنفِقُواْ مِمَّا رَزَقْنَٰكُم مِّن قَبْلِ أَن يَأْتِىَ يَوْمٌ لَّا بَيْعٌ فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ وَلَا شَفَٰعَةٌ ۗ وَٱلْكَٰفِرُونَ هُمُ ٱلظَّٰلِمُونَ ﴿٢٥٤﴾ ﴾[1]

واتە ﴿ ئەی ئەوانەی باوەڕتان هێناوە ببەخشن هەندێك لەو مالّ و سامانەی پێمان بەخشیوون پێش لەهاتنی ڕۆژێك هیچ کڕین و فرۆشتنێکی تیادا نیە ((تابەمالّ خۆتان بکڕنەوە)) هەروەك هیچ دۆستی و تکاو شەفاعەتێك سوودی نابێت وە بێباوەڕانن ستەمکارن﴾.

وەشەفاعەت و تکاکردنی جێگیرکراو : بریتیە لەوەی کەبەتەنها لەخوای گەورە داوا دەکرێت .

وەکەسی تکاکار ڕێزلێگیراوە بەوەی توانای شەفاعەت و تکاکردنی هەیە و تکابۆکراویش ئەو کەسەیە خوای گەورە لە لەقسەو کردەوەی ڕازییە لەدوای مۆڵەتدان بەوەی شەفاعەتی بۆبکرێت ((واتە ئەو کەسەی شەفاعەتی بۆدەکرێت دەبێت کەسێك بێت خوای پەروەردگار لێی ڕازی ببێت و لەووتەو کردەوەی ڕازی ببێت دوای

(١) البقرة: ٢٥٤

ئەوە خوای پەروەردگار مۆڵەت دەدات بەتکاکار شەفاعەت و تکای بۆبکات — وەرگێڕ)) هەروەکو خوای گەورە دەفەرموێت :

﴿مَن ذَا ٱلَّذِى يَشْفَعُ عِندَهُۥٓ إِلَّا بِإِذْنِهِۦ﴾[1]

واتە ﴿ کێیە ئەو کەسەی لەڕۆژی قیامەتدا بتوانێت لای خوای گەورە شەفاعەت بکات هەتا خوای گەورە خۆی مۆڵەتی نەدات﴾.

بنەمای سێیەم :

بەدڵنیاییەوە پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم لەناو خەڵکانێکدا دەرکەوت و کرا بە پێغەمبەر کە جیاواز بوون لەپەرستنەکانیاندا، هەیان بوو فریشتەیان دەپەرست وەهەیان بوو کە پێغەمبەران سەلامی خوایان لێ بێت و پیاوچاکانیان دەپەرست، وەهەیان بوو کە بەردوو داریان دەپەرست، وە هەیان بوو کە خۆرو مانگیان دەپەرست وە پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم لەگەڵ هەموویاندا شەڕی کردو جەنگاو جیاوازی نەکرد لەنێوانیاندا.

---

(١) البقرة: ٢٥٥.

وەبەڵگەش خوای گەورە دەفەرموێت :

﴿ وَقَٰتِلُوهُمْ حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ ٱلدِّينُ لِلَّهِ ﴾[1]

واتە ﴿ ئەوانەی دەست درێژیتان دەکەنە سەرو شەڕتان لەگەڵ دەکەن ئێوەش بەچاکی شەڕیان لەگەڵدا بکەن و بیانکوژن تاوەکو هێزیان لەبەر ببڕن و ئیتر نەتوانن جارێکی تر بکەونە ئازاردانتان و هەوڵبدەن لەئاینەکەتان هەڵتان بگێڕنەوە، بیانکوژن تا ئاین هەر ئاینی خودا بێت و تەنها ناوی خودا بڵند بێتەوە نەک ناوێکی تر ﴾ .

وەبەڵگەی پەرستنی خۆرو مانگیش خوای گەورە دەفەرموێت :

﴿ وَمِنْ ءَايَٰتِهِ ٱلَّيْلُ وَٱلنَّهَارُ وَٱلشَّمْسُ وَٱلْقَمَرُ ۚ لَا تَسْجُدُوا۟ لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ ﴾[2]

واتە ﴿ لەنیشانەکانی تاك و تەنهای خوایە شەو و ڕۆژ و خۆرو مانگ، نەسوجدە بۆخۆر بەرن نەبۆمانگ چونکە ئەوان هەردوو دروستکراوی خودان و ئەوانیش سوجدە هەربۆئەو دەبەن﴾.

---

(١) البقرة: ١٩٣.

(٢) فصلت: ٣٧.

وەبەڵگەی پەرستنی فریشتە خوای گەورە دەفەرموێت :

﴿ وَلَا يَأْمُرَكُمْ أَن تَتَّخِذُوا الْمَلَائِكَةَ وَالنَّبِيِّينَ أَرْبَابًا ﴾[1]

واتە ﴿ ئەو کەسە ((مەبەست عیسایە سەلامی خوای لێ بێ)) هەرگیز داواتان لێ ناکات فریشتەکان و پێغەمبەرکان سەلامی خوایان لێ بێ بەخودا بزانن و بیان پەرستن ﴾.

وەبەڵگەی پەرستنی پێغەمبەرانیش سەلامی خوایان لێ بێ : خوای گەورە دەفەرموێت :

﴿ وَإِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ أَأَنتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَأُمِّيَ إِلَٰهَيْنِ مِن دُونِ اللَّهِ ۖ قَالَ سُبْحَانَكَ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِحَقٍّ ۚ إِن كُنتُ قُلْتُهُ فَقَدْ عَلِمْتَهُ ۚ تَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِي وَلَا أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ ۚ إِنَّكَ أَنتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ ﴿١١٦﴾ ﴾[2]

واتە ﴿ ((ئەم فەرمایشتە هەڕەشەیە بۆ دیانەکان کەچۆن لەقیامەتدا هەڵەی بیرو باوەڕەکەیان دەردەکەوێت)) خوای گەورە دەفەرموێت: کاتێك خودا لەعیسا سەلامی خوای لێ بێت دەپرسێت

(١) آل عمران: ٨.
(٢) المائدة: ١١٦.

ئایە تۆ بەشوێن کەوتوانی خۆتت ووتوە : منو دایکم بەخودا بـزانن ؟ کەئەوەیش دەرچوونە لەسنوری بـاوەڕبوون بـەتاك و تـەنهایی خـوداو هاوەڵ و وێنە پەیداکردنە بۆی، عیسـایش سـەلامی خـوای لێ بێـت لەوەڵامدا دەفەرموێت :خودایە پاك و گەورەیی هەر بۆتۆیە نابێت من لەسنوری خـۆم دەربچـم و شـتێك بڵـێم کەهـەقی قسـەکردنم تیایـدا نەبێت، خۆئەگەر ووتبێتم ئەوە بەڕاستی خۆت دەیزانیـت چـونکە تـۆ دەزانیت چی لەدەرونی منـدا هەیە بەڵام من ئـەوەی لەنەفسـی تـۆدا هەیە هیچی لێ نازانم، بێگومـان تـۆ زۆر ئاگـادارو زانـای بەگشـت شاراوە و نهێنیەکان ﴾ .

وەبەڵگەی پەرستنی پیاوچاکان : خوای گەورە دەفەرموێت :

﴿ أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ ٱلْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُۥ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُۥٓ ﴾[1]

واتە ﴿ ئەوانەی ئەوان دەیان پەرسـتن و هانـاو هاواریـان بۆدەبـەن خۆیشیان بۆئەوەی لەخوا نزیکتر بن هێشتا هـەر لەهۆیـەك دەگـەڕێن کەخۆیانی زیاتر لەپەروەردگار پێ نزیك بکەنەوە ئیتر ئێوە چۆن ئەوان

(١) الإسراء: ٥٧.

دەپەرستن، بەئومێدی ڕەحمەتی ئەو پەروەردگارەن و لەتۆڵەو سزایشی دەترسن ﴾.

وەبەڵگەی پەرستنی بەردەکان و دارەکان لەلایەن موشریکەکانەوە: خوای گەورە دەفەرموێت :

﴿ أَفَرَءَيْتُمُ ٱللَّٰتَ وَٱلْعُزَّىٰ ﴿١٩﴾ وَمَنَوٰةَ ٱلثَّالِثَةَ ٱلْأُخْرَىٰٓ ﴿٢٠﴾ ﴾[1]

واتە ﴿ هەواڵی لات و عوززاو سێیەمەکەی (مەنات)م بۆدەنێ ﴾ ((ئەوانە سێ بتەکە بوون لە (طائف و غطفان ومككة)دا دەپەرستران)).

وەبەڵگەیەکی تر بۆسەلماندنی پەرستنی بەردەکان و دارەکان لەلایەن موشریکەکانەوە فەرموودەکەی پێغەمبەری خوایە صلّى الله عليه وعلى آله وسلم كه ئەبی واقیدی لەیسی ڕەزای خوای لێ بێت دەفەرموێت ((خرجنا مع النبي صلى الله عليه وسلم إلى حنين ونحن حدثاء عهد بكفر، وللمشركين سدرة يعكفون عندها وينوطون بها أسلحتهم يقال لها ذات أنواط. فمررنا بسدرة فقلنا: يا رسول الله اجعل لنا ذات أنواط، كما لهم ذات أنواط[2])) واتە ((لەگەڵ

(١) النجم: ١٩ – ٢٠.
(٢) پێشتر تەخریج کراوە .

پێغەمبەری خوادا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم دەرچووین بۆجەنگی حونەین و ئێمە تازە وازمان لەبێباوەڕی هێنابوو هاتبووینە ناو ئیسلام، وە هاوبەشپەیداکەران داڕێکیان هەبوو بەدەوریدا دەسوڕانەوە و چەکەکانیان (شمشێرەکانیان) پیادا هەڵدەواسی پێیان دەووت ذات أنواط ((ذات أنواط – بریتی بوو لەداڕێك کەلەنەفامیدا دەپەرسترا لەغەیری خوای گەورە و چەند لق و پۆی هەبوو هاوبەش پەیداکەران شمشێرەکانیان پیادا هەڵدەواسی بۆئەوەی چەکەکانیان بەرەکەتی بەربکەوێت و پیرۆز ببێت – وەرگێڕ)) جائێمەش دوای ئەوەی ئەوانمان بەجێهێشت و تێپەڕبووین بەلای داڕێکدا، ووتمان :ئەی پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم ﴿ذاتُ أنواط ﴾ێك بۆئێمەش دابنێ هەروەکو ئەوان ﴿ذاتُ أنواط ﴾ یان هەیە ..... تاکۆتای فەرموودەکە)).

بنەمای چوارەم:

ئەوەیە کە هاوبەشپەیداکەرانی سەردەمی ئێمە شیرك و هاوبەشدانانەکەیان زۆر خەستترو خراپترە لەشیرکی هاوبەش پەیداکەرەکانی سەردەمی پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم لەبەرئەوەی هاوبەش پەیداکەرەکانی سەردەمی پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم لەکاتی خۆشی و ئاسوودەیدا هاوبەشیان بۆخوای گەورە دادەنا و لەکاتی ناڕەحەتی و سەختیدا بەتەنها خوای پەروەردگاریان دەپەرست و هاوراریان بەتەنها لەو دەکرد، بەڵام موشریکەکانی سەردەمی ئێمە شەریك بۆخوا پەیداکردنەکەیان هەمیشەییە لەکاتی خۆشی و ئاسوودەیدا و ناخۆشی و ناڕەحەتیدا شەریك بۆخوای پەروەردگار ئەنجام دەدەن و هاوار دەکەنە غەیری خواو، وەبەڵگەش فەرمایشتی خوای گەورەیە کەدەفەرموێت :

﴿ فَإِذَا رَكِبُوا۟ فِى ٱلْفُلْكِ دَعَوُا۟ ٱللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ فَلَمَّا نَجَّىٰهُمْ إِلَى ٱلْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ ﴿٦٥﴾ ﴾[1]

(١) العنكبوت: ٦٥.

ڕاڤەی پەرتووکی ﴿ القواعد الأربع ﴾

واتە ﴿موشریکەکان کاتێك سواری کەشتیەك یان پاپۆڕێـك بـبن و لەدەریادا بـڕۆن بـۆ شـوێنێك، ئەگـەر بایـەکی بـەهێز هـەڵبکات و شەپۆلی دەریاکە کەشتیەکەیان بخاتە مەترسیەوە و ترسی نقوم وونیان لێ بنیشێت لـەو حاڵەتـەدا بێباوەڕیـەتی خۆیـان لـەبیر دەچـێتەوە و بەهەموو دڵێکیانەوە دەست دەکەن بەدوعاو پاڕانەوە لەخودای تاك و تەنها تالەو تەنگانەو نەهامەتیـە ڕزگاریـان بکـات، بـەڵام کـەخودا ڕزگاریان دەکات و دەگەنەوە سەرووشکانی جارێکی تر خودایان لەبیر دەچێتەوە و دەست دەکەنەوە بە بتپەرستیەکەی جارانی خۆیان ﴾.

سوپاس بۆخوای پەروەردگار

بەکوردی کردنی

﴿ القواعد الأربع ﴾

کۆتای هات.

دەستکردن بەشەرحەکەی
زانای پایەبەرز صالح فوزان الفوزان

زانای پێشەوا ((موحەمەدی کوڕی عبدالوهاب)) ڕەحمەتی خوای گەورەی لێ بێت دەفەرموێت :

[بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ]

۞ أَسْـأَلُ اللهَ الْكَـرِيمَ رَبَّ الْعَـرْشِ الْعَظِـيمِ أَنْ يَتَـوَلاكَ فِي الدُّنْيَا وَالآخِـرَةِ. وَأَنْ يَجْعَلَـكَ مُبَارَكًـا أَيْـنَمَا كُنْـتَ، وَأَنْ يَجْعَلَكَ مِمَّنْ إِذَا أُعْطِيَ شَـكَرَ، وَإِذَا ابْـتُلِيَ صَـبرَ، وَإِذَا أَذْنَبَ اسْتَغْفَرَ. فَإِنَّ هَؤُلاءِ الثَّلاثُ عُنْوَانُ السَّعَادَةِ.

داوا لەخوای پیرۆز پـەروەردگاری عەرشـی گـەورە دەکـەم کـە پشتیوانت بێت لەدونیاو دوا ڕۆژدا ، وەوات لێبکات پیرۆزو موبارەک ببیت لەهەرشوێنێکدا بوویت، وەداوای لێ دەکەم کە بتگێڕێ لـەو کەسانەی کە ئەگەر پێی بەخشرا سوپاس گـوزار بێـت، وەئەگـەر تاقیکرایەوە ئارامگر بێت، وەئەگەر تـاوانی ئەنجامـدا بگەڕێتـەوە بۆلای خوای گەورە، چونکە ئەو سیانە نیشانەی بەختەوەرین .

ڕاڤەکردنی ڕانای پایەبەرز صالح الفوزان

ئەمە بریتیە لە چوار بنەما کە شەیخی ئیسلام ((موحەمەدی کوڕی عبدالوهاب)) ڕەحمەتی خوای گەورەی لێ بێت داینـاوە و بریتیە لە نامەیەکی سەربەخۆ، بەڵام لەگەڵ ((الأصول الثلاثة))دا چاپ دەکرێت لەبەر بوونی پێویستی بۆئەو پەرتووکە تالەبەردەستی فێرخوازانی زانستدا بێت .

وە ((القواعد - بنەماکان)) کۆی بنەمایە، وەبنەمایش بریتیە لەو ئەصڵ و بنەڕەتەی کەلێیەوە کۆمەڵێك بابەت و لقیَ زۆری لێ جیا دەبێتەوە.

وەناوەڕۆکی ئەم چوار بنەمایەی کە شەیخی ئیسلام ((موحەمەدی کوڕی عبدالوهاب)) ڕەحمەتی خوای گەورەی لێ بێت باسی کردووە شارەزابوونی یەکخواناسی وە شارەزابوونی شەریك بۆخوادانانە.

وە بنەما لەیەکخواناسیدا چی یە؟ وەبنەما لەشەریك بۆخوادانانداچی یە؟ لەبەرئەوەی زۆرێك لەخەڵکی دەشڵەژێن و سەریان لێ دەشێوێت لەم دوو شتەدا کەئەوانیش یەکخواناسی و شەریك بۆخوادانانە.

ڕاڤەی پەرتووکی ﴿ القواعد الأربع ﴾

دەشڵەژێن و سەریان لێ دەشێوێت لەواتای یەکخواناسیدا کە چییە؟ وە دەشڵەژێن و سەریان لێ دەشێوێت لەواتای شەریك بۆخواداناندا زۆربەی خەڵك ڕاڤەیان دەکات بەگوێرەی هەواو ئارەزووی خۆی .

بەڵام پێویست وایە کەئێمە لەبنەمادانانەکانماندا بگەڕێینەوە بۆ قورئان و سوننەت، تائەو بنەمادانانە ببێتە بنەما دانانێکی ڕاست و دروست و پارێزراو وەرگیردرابێت لەقورئان و سوننەتی پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم بەتایبەتی لەم دوو کارە گرنگەدا کەئەوانیش برتین لە یەکخواناسی و شەریك بۆخوادانان .

شەیخی ئیسلام ((موحەمەدی کوڕی عبدالوهاب)) ڕەحمەتی خوای گەورەی لێ بێت ئەم بنەمایانەی لەخۆیەوە و بەبیروبۆچوونی خۆی باس نەکردووە هەروەك زۆرێك لەسەرلێشێواوان دەیکەن، بەڵکو ئەم بنەمایانەی وەرگرتووە لە قورئانی پیرۆز وەلەسوننەتی پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم و لەژیانە پیرۆزەکەیی وەرگرتووە صلّى الله عليه وعلى آله وسلم .

جائەگەر تۆ شارەزای ئەم بنەمایانە بوویت و تێگەیشتی ئەوا لەدوای ئەوە ئاسانە لەسەرت شارەزابوونی یەکخواناسی کەخوای

پەروەردگار لەپێناوی ئەودا پێغەمبەرانی سەلامی خوایان لێ بێت ڕەوانە کردووەو پەرتووکەکانی دابەزاندووە، وەشارەزابوونی شەریك بۆخوادانان کەخوای پەروەردگار هۆشیاری لەبارەوە داوەو مەترسی و زیانەکەیی لەدونیاو دوا ڕۆژدا ڕوون کردۆتەوە .

وەئەوەش کارێکی زۆر گرنگە، و هەرئەویشە پێویستی کردووە لەسەرت لەشارەزابوونی ئەحکامەکانی نوێژوو زەکات و پەرستنەکان و هەموو کاروبارە ئاینیەکان، لەبەرئەوەی ئەوە بریتیە لەکاری یەکەمی و بنەڕەتی، چونکە نوێژوو زەکات و حەج و جگە لەوەش لەعیبادەتەکان دروست نیە و دانامەزرێت ئەگەر بنیاد نەنرابێت لەسەر بنچینەی بیروباوەڕی ڕاست و دروست کەئەوەش بریتیە لەیکخواناسی پاك و پوخت بۆخوای پەروەردگار.

وەبێگومان شەیخی ئیسلام ((موحەمەدی کوڕی عبدالوهاب)) ڕەحمەتی خوای گەورەی لێ بێت سەرەتای ئەم چوار بنەمایەی بەپێشەکیەك دەستپێکردووە کە نزاو پاڕانەوەی تیادایە بۆ فێرخوازانی زانستی شەرعی، وەئاگادارکردنەوە لەسەر ئەوەی کەدەیلێت، بەجۆرێك کەدەفەرمووێت : ﴿أَسْأَلُ اللهَ الْكَرِيمَ رَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ أَنْ يَتَوَلاكَ فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ. وَأَنْ يَجْعَلَكَ مُبَارَكًا أَيْنَمَا كُنْتَ، وَأَنْ

يَجْعَلَكَ مِمَّنْ إِذَا أُعْطِيَ شَكَرَ، وَإِذَا ابْتُلِيَ صَبَرَ، وَإِذَا أَذْنَبَ اسْتَغْفَرَ. فَإِنَّ هَؤُلاءِ الثَّلاثُ عُنْوَانُ السَّعَادَةِ.

داوا لەخوای پیرۆز پەروەردگاری عەرشی گەورە دەکەم کە پشتیوانت بێت لەدونیاو دوا ڕۆژدا، وەوات لێبکات پیرۆزو موبارەك ببیت لەهەرشوێنێکدا بوویت، وەداوای لێ دەکەم کە بتگێڕێ لەو کەسانەی کە ئەگەر پێی بەخشرا سوپاس گوزار بێت، وەئەگەر تاقیکرایەوە ئارامگر بێت، وەئەگەر تاوانی ئەنجامدا بگەڕێتەوە بۆلای خوای گەورە، چونکە ئەو سیانە نیشانەی بەختەوەرین ﴾.

ئەمە پێشەکییەکی گەورەو مەزنە، نزاو پاڕانەوەی تیادایە لە شەیخی ئیسلام ((موحەمەدی کوڕی عبدالوهاب))ەوە ڕەحمەتی خوای گەورەی لێ بێت بۆهەموو فێرخوازێکی زانستی شەرعی فێری بیروباوەڕەکەی دەبێت و مەبەستی بەو فێربوونەی دەستکەتنی حەق و گەیشتنە پێی .

وەبەو فێربوونەی دەیەوێت دوور بکەوێتەوە لە گومڕایی و شەریك بۆخوادانان جائەوکەسە شایستەیە بەوەی کە خوای گەورە پشتیوانی بێت لەدونیاو دواڕۆژدا .

وەئەگەر خوای گەورە پشتیوانی بوو لەدونیاو دواڕۆژدا ئەوا ئیتر

هیچ ڕێگەیەك نیە بۆنارەحەتیەکان کەبتوانێت پێی بگات نەلەدینەکەیدا نەدونیاکەیدا، خوای گەورە دەفەرموێت:

﴿ ٱللَّهُ وَلِيُّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ يُخْرِجُهُم مِّنَ ٱلظُّلُمَٰتِ إِلَى ٱلنُّورِ ۖ وَٱلَّذِينَ كَفَرُوٓا۟ أَوْلِيَآؤُهُمُ ٱلطَّٰغُوتُ يُخْرِجُونَهُم مِّنَ ٱلنُّورِ إِلَى ٱلظُّلُمَٰتِ ۗ أُو۟لَٰٓئِكَ أَصْحَٰبُ ٱلنَّارِ ۖ هُمْ فِيهَا خَٰلِدُونَ ﴿٢٥٧﴾ ﴾[1]

واتە ﴿ خوای گەورەیە دۆستی ئەو کەسانەیە کە باوەڕیان هێناوە دەریان دێنێت لەتاریکایەکانەوە بۆڕووناکی ئیسلام، وەئەوانەی بێباوەڕن طاغوت دۆست و یاوەریانە لەڕووناکی ئیسلامەوە دەریان دێنن بۆتاریکایەکانی بێباوەڕی ئەوانە هاوەڵی ئاگری دۆزەخن و بەهەتا هەتایی تیایدا دەمێننەوە ﴾.

جائەگەر خوای گەورە پشتیوانی تۆی کرد ئەوا دەرت دەهێنێت لەتاریکایەکانەوە — تاریکانیەکانی شەریك بۆخوا پەیداکردن و بێباوەڕی و گومانەکان و بێ دینی بۆ ڕۆشنای باوەڕهێنان و زانستی بەسوود و کردەوەی چاکە کردن.

---

(١) البقرة: ٢٥٧.

خوای گەورە دەفەرموێت:

﴿ ذَٰلِكَ بِأَنَّ ٱللَّهَ مَوْلَى ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَأَنَّ ٱلْكَٰفِرِينَ لَا مَوْلَىٰ لَهُمْ ﴿١١﴾ ﴾[1]

واتە ﴿ئەو پاداشتەش سەرخستنی باوەڕداران و تێکشکاندنی بێباوەڕان لەبەرئەوەیە کە بەڕاستی خوا پشتیوانی ئەوانەیە باوەڕیان هێناوە، وە بێباوەڕانیش هیچ سەرپەرشتیکارو یارمەتیدەرێکیان نیە﴾.

جانەگەر خوای گەورە بە چاودێری و یارمەتی و ڕێنمویی خۆی بووە پشتیوانت لەدونیاو دواڕۆژدا ئەوا تۆ بەجۆرێك خۆش بەخت دەبیت کەهەرگیز لەدوای ئەوە نارەحەتی و ناخۆشی تێدانیەو تووشت نابێت، لەژیانی دونیادا پشتیوانتە بە ڕێنمویی کردن و یارمەتی دان و ڕۆیشتن لەسەر ڕێگەو ڕێبازی پاریێزراو لەهەر لادانێك، وە لەدوا ڕۆژیشدا پشتیوانتە بەوەی کە دەتخاتە بەهەشت و بەهەتا هەتایی تیادا دەمێنیتەوە و تیایدا نە ترس و نەنەخۆشی و نە نەگبەتی و

(١) محمد: ١١.

نەپیری و نە ناڕەحەتیەکان بونیان هەیە، ئەمەیە دۆستایەتی کردنی خوای گەورە بۆبەندەی باوەڕداری خۆی لەدونیاو دوا ڕۆژدا .

شەیخی ئیسلام ((موحەمەدی کوڕی عبدالوهاب)) ڕەحمەتی خوای گەورەی لێ بێت فەرمووی ((وەوات لێبکات پیرۆزو موبارەك ببیت لەهەرشوێنێکدا بوویت)) ئەگەر خوای گەورە وایلێکردیت موبارەك بیت لەهەرشوێنێکدا بوویت ئەوەیە بەرزترین مەبەست و ئامانجەکانە کەبەدەست بێت، خوای گەورە بەرەکەت دەخاتە تەمەنتەوە، وەبەرکەت دەخاتە ڕۆزیتەوە، وەبەرکەت دەخاتە زانستەکەتەوە ، وەبەرکەت دەخاتە ناو کردەوەتەوە، وەبەرەکەت دەخاتە ناو نەوەو منداڵتەوە، لەهەرشوێنێك بوویت بەرەکەت و پیرۆزی هاوڕێ و هاوەڵتە، ڕووت کردە هەرشوێنێك بەرەکەت و پیرۆزی هاوڕێ و هاوەڵتە، وەئەوەش خێرێکی گەورەیە، وەپاداشت و چاکەیەکە لەخواوەیە .

وەفەرمووی ((وەداوای لێ دەکەم کە بتگێڕێ لەو کەسانەی کە ئەگەر پێی بەخشرا سوپاس گوزار بێت)) پێچەوانەی ئەوەی ئەگەر پێی ببەخشرێت بێباوەڕ دەبێت و نیعمەتەکە بەسوك بزانێت و لەخۆی بایی ببێت و بەکەم تەماشای بکات، جابەدڵنیاییەوە زۆرێك

لەخەڵکی ئەگەر نیعمەتێکیان پێ ببەخشرێت بێباوەڕ دەبن پێی و دانی پێدا نانێن و لەجگە لەگوێڕایەڵی خوادا خەرجی دەکەن جابۆیە ئەو نیعمەتە هۆکارێکە بۆ بەدبەختی و نەگبەتیان، بەڵام ئەوەی سوپاس گوزار بێت ئەوا بێگومان خوای گەورە بۆی زیاد دەکات:

﴿ وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِن شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ ﴾[1]

واتە ﴿ ئەو کاتەی کەپەروەردگارتان پێی ڕاگەیاندن کەئەگەر لەبەرامبەر نیعمەتەکانی منەوە سوپاس گوزاری بکەن ئەوا منیش نیعمەت و بەخششی خۆمتان بۆ زیاد دەکەم ﴾ .

خوای پەروەردگار لەچاکە و گەورەیی خۆیەوە نیعمەتەکان بۆسوپاس گوزاران زیاد دەکات، جائەگەر دەتەوێت زیاتر نیعمەتت دەست بکەوێت ئەوا سوپاسی خوای گەورە بکە، وەئەگەر ئەتەوێت نیعمەتەکان نەمێنێت ئەوا بێباوەڕ ببە پێی و لەخۆت بایی ببە .

شەیخی ئیسلام ((موحەمەدی کوڕی عبدالوهاب)) ڕەحمەتی خوای گەورەی لێ بێت فەرمووی ((وەئەگەر تاقیکرایەوە ئارامگر دەبێت))

---

(١) إبراهيم: ٧.

خوای گەورە بەندەکان تاقیدەکاتەوە، تاقییان دەکاتەوە بە تووش بوون بە بەڵاو ناڕەحەتیەکان، تاقییان دەکاتەوە بە دوژمنان لە بێباوەڕان و دوو ڕووەکان، جابۆیە پێویستیان بە ئارامگرتن و بێ ئومێدنەبوونە لەڕەحمەتی خوای گەورە، وە جێگیرو چەسپاوون لەسەر ئاینەکەیان و پێیان ناخلیسکێت لەکاتی پەیدابوونی فیتنەو ئاژاوەکاندا یان خۆیان تەسلیمی ئاژاوەکان بکەن بەڵکو جێگیرو چەسپاو دەبن لەسەر ئاینەکەیان، وەئارامدەگرن لەسەر ئەو شەکەتی و ماندوویی و چەرمەسەریانەی لەڕێگەیدا دووچاریان دەبێت، بەپێچەوانەی ئەو کەسانەی ئەگەر تاقیبکرێتەوە شپرەزو تورەو بێ ئومێد دەبێت لەڕەحمەتی خوای گەورە، ئائەو کەسە تاقیکردنەوە لەدوای تاقیکردنەوەو ناڕەحەتی لەدوای ناڕەحەتی بۆی زیاد دەکرێت و دووچاری دەبێت، پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم دەفەرمووێت ((إِنَّ اللَّهَ إِذَا أَحَبَّ قَوْمًا ابْتَلاهُمْ، فَمَنْ رَضِيَ فَلَهُ الرِّضَا، وَمَنْ سَخِطَ فَلَهُ السَّخَطُ))[1] واتە ((بێگومان خوای گەورە ئەگەر

---

[1] أخرجه الترمذي في الزهد، باب ماجاء في الصبر على البلاء (٤/ ٦٠١)، وابن ماجة في الفتن، باب الصبر على البلاء رقم (٤٠٣١) من حديث أنس بن مالك رضي الله عنه، وقال الترمذي : (هذا حديث غريب). وأخرجه أحمد (٥/ ٤٢٨) من حديث بن ليبد رضي الله عنه.

خەڵکانێکی خۆش بوێت تاقیان دەکاتەوە، جائەو کەسە ئەگەر ڕازی بێت بەو تاقیکردنەوەی خوای گەورە ئەوا ڕەزامەندی خوای گەورە بەدەست دەهێنێت، وەهەرکەسێکیش تووڕە بێت و پێی ڕازی نەبێت ئەوا تووڕەیی خوای گەورەی لەسەر بێت)).

وەهەروەها صلّى الله عليه وعلى آله وسلم دەفەرموێت ((اعظم الناس بلاءً: الأنبياء، ثم الأمثل فالأمثل))[1] واتە ((گەورەترین خەڵك لەڕووی تووش بوونی بەڵاوە : پێغەمبەرانن سەلامی خوایان لێ بێت، پاشان دوای ئەوان، پاشان دوای ئەوان))[2]، پێغەمبەران

---

(١) قطعة من حديث أخرجه الترمذي في الزهد، باب ماجاء في الصبر على البلاء (٤/ ٦٠١-٦٠٢)، وابن ماجة في الفتن، باب الصبر على البلاء رقم (٤٠٢٣)، وأحمد (١/ ١٧٢، ١٧٣، ١٧٤، ١٨٠، ١٨٥)، والدارمي (٢/ ٣٢٠)، وابن حبان في صحيحه (٧/ ١٣١- الإحسان)، والحاكم (١/ ٤١)، والبيهقي (٣/ ٣٧٢) . وقال الترمذي : ((هذا حديث حسن صحيح)).

(٢) خوێنەری ئازیزو سەنگین : ئەوەی ڕاستی بێت زۆر گەڕام بۆئەوەی فەرموودەکە بەو دەربڕینە ببینم بەڵام بەهیچ جۆرێك بەو شێوەیە نەمبینی، بەڵکو ئەوەی من بینیم بەم شێوانە بوو کەدەیخەمە پێش تۆی سەنگین تەنها لەبەر زانیاری :

١- مسند ابن راهوي – ٢٤١١ ((إن أعظم الناس بلاء الأنبياء ثم الذين يلونهم ثم الذين يلونهم)).

سەلامی خوایان لێ بێت تاقیکراونەتەوە، وە ڕاستگۆیانیش تاقیکراونەتەوە، وە شەهیدەکانیش تاقیکراونەتەوە، وەبەندە باوەڕدارەکانی خوای گەورەش تاقیکراونەتەوە، بەڵام ئارامیانگرتووە، هەرچی دووڕووە خوای گەورە لەبارەیەوە فەرموویەتی:

﴿ وَمِنَ ٱلنَّاسِ مَن يَعۡبُدُ ٱللَّهَ عَلَىٰ حَرۡفٖ ﴾[1]

واتە ﴿هەندێ کەس لە خەڵکی کە ئیمان لەدڵنیاندا پتەو نیە خودا پەرستنەکەی لەسەر لایەکی خوارە کەلەداڕوخانەوە نزیك بێت﴾.

واتە لایەکی خوار کەلەداڕوخانەوە نزیك بێت:

﴿ فَإِنۡ أَصَابَهُۥ خَيۡرٌ ٱطۡمَأَنَّ بِهِۦۖ وَإِنۡ أَصَابَتۡهُ فِتۡنَةٌ ٱنقَلَبَ عَلَىٰ وَجۡهِهِۦ خَسِرَ ٱلدُّنۡيَا وَٱلۡأٓخِرَةَۚ ذَٰلِكَ هُوَ ٱلۡخُسۡرَانُ ٱلۡمُبِينُ ﴿١١﴾ ﴾[2]

٢- مسند أحمد - ١٤٨١حَدَّثَنَا وَكِيعٌ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَاصِمِ بْنِ أَبِي النَّجُودِ عَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ النَّاسِ أَشَدُّ بَلَاءً قَالَ الْأَنْبِيَاءُ ثُمَّ الصَّالِحُونَ ثُمَّ الْأَمْثَلُ فَالْأَمْثَلُ مِنْ النَّاسِ يُبْتَلَى الرَّجُلُ عَلَى حَسَبِ دِينِهِ فَإِنْ كَانَ فِي دِينِهِ صَلَابَةٌ زِيدَ فِي بَلَائِهِ وَإِنْ كَانَ فِي دِينِهِ رِقَّةٌ خُفِّفَ عَنْهُ وَمَا يَزَالُ الْبَلَاءُ بِالْعَبْدِ حَتَّى يَمْشِيَ عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ لَيْسَ عَلَيْهِ خَطِيئَةٌ. وەرگێڕ .

(١) الحج: ١١.

(٢) الحج: ١١.

ڕاڤەی پەرتووکی ﴿ القول المفيد ﴾

واتە ﴿ جائەگەر لەژیانیدا خۆشی و خێر ڕووی تێبکات ئەوە دڵخۆشەو ڕەزامەندی ڕووی تێدەکات، خۆئەگەر ناخۆشی و زەحمەتێك ڕووی تێبکات ئەوە بێزار دەبێت و نارەزایی دەنوێنێت، جائەو کەسەی بەو شێوەیە خودا بپەرستێت ئەوە خۆشیەکانی دونیاو دواڕۆژی لەکیس دەچێت و ئەوەیش زیانێکی ئاشکرایە ﴾.

جا دونیا بەهەمیشەیی خۆشگوزەرانی و کامەرانی و چێژوو دڵخۆشی و سەرکەوتن نیە، هەمیشە بەو شێوەیە نیە، خوای گەورە ئالۆگۆڕی پێدەکات لەنێوان خەڵکیدا، هاوەڵان ڕەزای خوایان لێ بێت باشترینی ئومەتی ئیسلامن چییان بەسەردا هات لە ناڕەحەتی و تاقیکردنەوە؟

خوای گەورە دەفەرموێت:

﴿ وَتِلْكَ ٱلْأَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ ٱلنَّاسِ ﴾ (١)

واتە ﴿ ئێمە ئەم ڕۆژگارەی سەرکەوتن و تێکشانە لەناو خەڵکیدا دەستاو دەست پێدەکەین، ڕۆژێك بۆئێوەیەو ڕۆژێکیش بۆ ئەوانە ﴾.

با بەندە دەروونی خۆی دڵنیابکاتەوە کە ئەگەر تاقیکرایەوە ئەوا بێگومان تاقیکردنەوە هەر تایبەت نیە بەوە وە، ئەوە پێشتر

(١) آل عمران: ١٤٠.

دووچـاری پێغەمبـەران سـەلامی خوایـان لێ بێـت بـووە، جابۆیـە بادەروونی خۆی لەسەر ئەوە ڕابهێنێـت و ئـارام بگرێـت و چـاوەڕێی دەربازبوون و خۆشی بکات لەلایەن خوای گـەورەوە، وە پاشـەڕۆژیش هەر بۆ لەخوا ترسانە.

شەیخی ئیسلام ((موحەمـەدی کـوڕی عبـدالوهاب)) ڕەحمـەتی خـوای گـەورەی لێ بێـت فـەرمووی ((وەئەگـەر تـاوانی ئەنجامـدا بگرێتەوە بۆلای خوای گەورە)) بەڵام ئـەو کەسـەی ئەگـەر گونـاهی کردو داوای لێخۆش بوونی لـەخوای گـەورە نـەکرد و بـەردەوام بـوو لەسەر تـاوان و زیـاتر ئـەنجامی دەدا ئـەوا ئـەو کەسـە بەدبـەخت و خراپەکارە پەنا بەخوا، بەڵام مرۆڤی بـاوەڕدار هـەرکاتێك تـاوانێکی ئەنجامدا خێرا دەگەڕێتەوە بۆلای خواو دەستپێشخەری دەکات بـەوەی تەوبە دەکات.

هەروەکو خوای گەورە دەفەرموێت:

﴿ وَٱلَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا۟ فَٰحِشَةً أَوْ ظَلَمُوٓا۟ أَنفُسَهُمْ ذَكَرُوا۟ ٱللَّهَ فَٱسْتَغْفَرُوا۟ لِذُنُوبِهِمْ وَمَن يَغْفِرُ ٱلذُّنُوبَ إِلَّا ٱللَّهُ ﴾ (١)

(١) آل عمران: ١٣٥.

ڕاڤەی پەرتووکی ﴿ القول المفيد ﴾

واتە ﴿ ئەو کەسانەی کە گوناهێکی گەورە ئەنجام دەدەن یاخود بەئەنجامدانی گوناهی گچکە ستەم لەخۆیان دەکەن بەڵام خودایان دەکەوێتە بیرو داوای لێخۆشبوونی لێدەکەن جادەبێت جگە لەخوای گەورە کێ لەگوناهەکان خۆش ببێت﴾.

وەهەروەها دەفەرموێت:

﴿ إِنَّمَا ٱلتَّوْبَةُ عَلَى ٱللَّهِ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ ٱلسُّوٓءَ بِجَهَٰلَةٍ ثُمَّ يَتُوبُونَ مِن قَرِيبٍ ﴾ (١)

واتە ﴿بەڕاستی خوا تەوبە تەنها لەو کەسانە وەردەگرێت کەبەنەفامی و نەزانی خراپە دەکەن پاشان لەماوەیەکی نزیکدا پەشیمان دەبنەوە و تەوبە دەکەن ﴾.

وە جەهالە واتەکەی نەبوونی زانست نیە لەبەرئەوەی جاهیل لەسەرئەو گوناهەی دەیکات لێی وەرناگیرێت بەڵام جەهالە لەم ئایەتەدا بریتیە لە پێچەوانەی لەسەرخۆیی و نەرم ونیانی، جابۆیە هەرکەسێك سەرپێچی خوای گەورەی کرد ئەوا ئەو کەسە نەزان و جاهیلە بەواتای کەمی لەسەرخۆیی و هێمنی، وە کەم وکورتی

---

(١) النساء: ١٧.

ژیریەتی و کەم و کورتی مرۆڤایەتی، وەجاری واهەیە کەسێکی زانایە بەڵام نەزانە لەڕوویەکی تـرەوە، لـەڕووی ئـەوە وە کـە هێمنـی و لەسەرخۆیی و جێگیریەتی نیە لەکارەکانیدا:

﴿ثُمَّ يَتُوبُونَ مِن قَرِيبٍ﴾[1]

واتە ﴿پاشـان لەماوەیـەکی نزیکـدا پەشـیمان دەبنـەوە و تەوبـە دەکەن﴾

واتە هەموو جارێك کە گوناە دەکەن داوای لێخۆش بوون لـەخوای گەورە دەکەن و تەوبە دەکەن، هیچ کەسێك نیە پارێزراو بێت لـەتاوان کردن، بەڵام سوپاس بۆخوا خوای گەورە دەرگای پەشـیمان بوونـەوەی کردۆتەوە، جابۆیە لەسەر بەندەیە ئەگەر گونـاهی کـرد خێـرا دەسـت پێشخەری بکات بۆتەوبە کـردن و پەشـیمان ببێتـەوە، بـەڵام ئەگـەر گوناهی کردو داوای لێخۆش بوونی نەکرد ئەوە نیشانەی نەگبـەتی و بەدبەختیە .

وەهەندێ جاری واهەیە مرۆڤ بێ ئومێـد دەبێـت لەبـەزەیی خـواو شەیتان دێت بۆلای و پێی دەڵێت : تەوبەو پەشیمانی بۆتۆ نیە .

---

(١) النساء: ١٧.

ڕاڤەی پەرتووکی ﴿ القول المفيد ﴾

ئەمە ئەو سێ شتەیە : ئەگەر پێیدرا ئەوا سوپاس گوزارە، وەئەگەر تاقیکرایەوە ئارام دەگرێت، وەئەگەر گوناهیشی ئەنجامدا داوای لێخۆش بوون لەخوای پەروەردگار دەکات ئەوە نیشانەی خۆشبەختیە، هەرکەسێك یارمەتی درا بۆئەوە سەرفرازی و خۆشبەختی بەدەست هێناوە وەهەرکەسێك بێ بەشکرا لێی – یان لەهەندێکی – ئەوا ئەو کەسە بەد بەختە { پەنا بەخوای گەورە – وەرگێڕ } .

زانای پێشەوا ((موحەمەدی کوڕی عبدالوهاب)) ڕەحمەتی خوای گەورەی لێ بێت دەفەرموێت :

❁ اعْلَمْ أَرْشَدَكَ اللهُ لِطَاعَتِهِ: أَنَّ الْحَنِيفِيَّةَ مِلَّةُ إِبْرَاهِيمَ: أَنْ تَعْبُدَ اللهَ، وَحْدَهُ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ، كَمَا قَالَ تَعَالَى:

﴿ وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾ ﴾ الذاريات: ٥٦

بزانە خوای پەروەردگار ڕێنموییت بکات بۆگوێڕایەڵی کردنی خۆی:

کە حەنیفییەت میللەتی ئیبراهیم سەلامی خوای لێ بێت بریتیە لەوەی کە خوای گەورە بەتاك بپەرستیت و هەموو جۆرە پەرستنێکی بەنیازپاکی و دوور لەهەموو شەریك بۆخوا دانانێك ئەنجام بدەیت.

هەروەکو خوای گەورە فەرموویەتی :

﴿ وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾ ﴾[1]

واتە ﴿ من جنۆکەو مرۆڤم دروست نەکردووە تەنها لەبەر پەرستنی خۆم نەبێت ﴾ .

---

(١) الذاريات: ٥٦.

ڕاڤەکردنی ڕانای پایەبەرز صالح الفوزان

﴿بزانە خوای پەروەردگار ڕێنموییت بکات بۆگوێڕایەڵی کردنی خۆی﴾ ئەوە نزایە لەشەیخی ئیسلامەوە ڕەحمەتی خوای لێ بێت، وەهەربەو شێوەیەش دەبێت بۆ مامۆستا کە بپارێتەوە بۆفێرخواز .

وەگوێڕایەڵی کردنی خوای گەورە واتاکەی : گوێڕایەڵی فەرمانەکانی خوای گەورەو دوور کەوتنەوە لە قەدەغەکراوەکانی خوای گەورە .

﴿کە حەنیفییەت میللەتی ئیبراهیم سەلامی خوای لێ بێت ﴾ خوای گەورە بەرزی و بڵندی بۆئەو فەرمانی کردووە بەپێغەمبەرمان صلّى الله عليه وعلى آله وسلم بەوەی شوێن میللەتی ئیبراهیم سەلامی خوای لێ بێت بکەوێت خوای گەورە دەفەرموێت:

﴿ ثُمَّ أَوْحَيْنَآ إِلَيْكَ أَنِ ٱتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَٰهِيمَ حَنِيفًا ۖ وَمَا كَانَ مِنَ ٱلْمُشْرِكِينَ ﴿١٢٣﴾ ﴾[1]

واتە ﴿ ئەی پێغەمبەر صلّى الله عليه وعلى آله وسلم ئێمە

(١) النحل: ١٢٣.

ڕاڤەی پەرتووکی ﴿ القواعد الأربع ﴾

قورئانمان بە وەحی بۆناردوویت فەرمانمان پێداویت کەشوێن ئەو ئاینە بکەوە کەناردوومانە بۆ ئیبراهیم سەلامی خوای لێ بێت کەئاینی ئیسلامە ئەو ئیبراهیمەی کەهەرگیز لەو کەسانە نەبوو کەشەریك بۆخوا دابنێت ﴾

الحنیفیة : بریتیە لە میللەتی حەنیف کەئەویش پێغەمبەر ئیبراهیمە سەلامی خوای لێ بێت وە حەنیفیش بریتیە لەو کەسەی ڕووەکاتە خواو پشت دەکاتە جگە لەخوای گەورە، ئەوە بریتیە لە حەنیف : ڕووبکاتە خوای گەورە بەدڵی و کردەوەکانی و نیەتەکانی و مەبەستەکانی هەرهەمووی بۆخوا بن، پشتیکردبێتە جگە لەخوا، وەخوای گەورە فەرمانی پێکردووین بەشوێن کەوتنی میللەتی ئیبراهیم سەلامی خوای لێ بێت : خوای گەورە دەفەرموێت:

﴿وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي ٱلدِّينِ مِنْ حَرَجٍ ۚ مِّلَّةَ أَبِيكُمْ إِبْرَٰهِيمَ ﴾[1]

واتە ﴿وە لەم دینەدا هیچ جۆرە شتێکی ناڕەواو قورسی نەخستۆتە سەرشانتان تا ئێوە نەتوانن ئەنجامی بدەن، واتە بڕیاڕی هیچ شتێکی بەسەرتاندا نەداوە کەلە توانای خۆتاندا نەبێت جائێوەش هەرلەئاینی ئیبراهیمی باوکتان سەلامی خوای لێ بێت پەیڕەوی بکەن ﴾.

---

(١) الحج: ٧٨.

ڕاڤەی پەرتووکی ﴿ القول المفيد ﴾

وە میللەتی ئیبراهیم سەلامی خوای لێ بێت : ﴿بریتیە لەوەی کەخوای گەورە بەتاك بپەرستیت و هەموو جۆرە پەرستنێکی بەنیازپاکی و دوور لەهەموو شەریك بۆخوا دانانێك ئەنجام بدەیت ﴾ ئەمەیە حەنیفییەت، نەیفەرموو ﴿کەخوای گەورە بەتاك بپەرستیت ﴾ بەتەنها ئەوە بەڵکو فەرمووی ﴿هەموو جۆرە پەرستنێکی بەنیازپاکی و دوور لەهەموو شەریك بۆخوا دانانێك ئەنجام بدەیت ﴾ واتە : دوور بکەویتەوە لەشەریك بۆخوادانان، لەبەرئەوەی پەرستش ئەگەر شەریك بۆخوادانانی تێکەڵاو بوو ئەوا هەڵدەوەشێتەوە و پوچەڵ دەبێتەوە، جاعیبادەت و پەرستن نیە تەنها لەکاتێکدا نەبێت ئەگەر پاریزراو بێت لەشەریك بۆخوادانانی گەورەو بچووك، هەروەکو خوای گەورە دەفەرموێت:

﴿ وَمَآ أُمِرُوٓاْ إِلَّا لِيَعۡبُدُواْ ٱللَّهَ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ حُنَفَآءَ ﴾ (١)

واتە ﴿ فەرمانیان پێنەدرابوو بەوە نەبێت کە بەتەواوی هەموو خودا بپەرستن و سەر بۆئەو دابنەوێنن و ئایینی خالیس هەر بۆئەو دابنێن ﴾

(١) البينة: ٥.

ڕاڤەی پەرتووکی ﴿ القول المفيد ﴾

﴿حُنَفَآءَ ﴾ کـۆی حەنیفـە کەبریتیـە لـەو کەسـەی هـەموو پەرستنەکانی بەتەواوی بۆخوای گـەورە ئـەنجام دەدات بـەبێ ئـەوەی شەریکی بۆپەیدا بکات .

وەئـەم پەرسـتنەش خـوای گـەورە فـەرمانی بەسـەرجەم دروستکراوەکان کردووە هەروەکو خوای گەورە دەفەرموێت:

﴿ وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾ ﴾ (١)

واتـە ﴿ مـن جنۆکـەو مـرۆڤم دروسـت نـەکردووە تـەنها لەبـەر پەرستنی خۆم نەبێت ﴾.

وەواتای ﴿یعبدون﴾ بەتاکم بگرن لەپەرستن بۆکردندا، جاحیکمـەت و دانـایی لەدروسـتکردنی دروسـتکراوەکاندا : ئەوەیـە کـە ئـەو دروستکراوانە خوای گەورە بپەرستن بـە نیازپـاکیی تـەواوە وە بـەبێ ئەوەی هیچ شەریکێك بۆخوای گەورە ئـەنجام بـدەن، کەسـی واهەیـە گوێڕایەڵ بووە و کەسی واش هەیە گوێڕایەڵ نەبووە بەڵام حیکمـەت لەدروستکردنیان بریتیە لە پەرستنی خوای گـەورە، جائـەو کەسـەی

(١) الذاريات: ٥٦.

جگـە لـەخوا دەپەرسـتێت پێچـەوانەیە بۆحیکمـەتی دروسـتکردنی دروستکراوەکان، وەپێچەوانەیە بۆفەرمان و شەرعی خوای گەورە.

وە پێغەمبـەر ئیـبراهیم سـەلامی خـوای لێ بێـت : بـاوکی پێغەمبەرانە ئەوانەی ذوای خـۆی هـاتوون هەرهـەموویان لەنـەوەی ئەون، وەلەبەرئەوەیە خوای گەورە دەفەرموێت:

﴿وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِ النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ﴾ (١)

واتە ﴿ پێغەمبەریەتی و نامەمان کردە کاڵـای باڵـای نـەوەکانی، واتە دوای ئیبراهیم هەر کتێب و نامەیەك هـاتبێ هـەر بەنـەوەکانی ئـەو دراوە ئیـبراهیم سـەلامی خـوای لێ بێـت ﴾ هـەر بۆیـە هەرهەموویان لەنەوەی ئیسرائیلن کوڕەزای ئیبراهیم سـەلامی خـوای لێ بێت جگە لەموحەمەد سـەلامی خـوای لێ بێـت نـەبێت کەئـەو لەنەوەی ئیسماعیلە سەلامی خـوای لێ بێـت، هـەموو پێغەمبـەران سەلامی خوایان لێ بێت لەکوڕانی ئیبراهیمن سەلامی خوای لێ بێت وەکو ڕێزێك بۆئەو پێغەمبەرە بەڕێزە .

---

(١) العنكبوت: ٢٧.

وەخوای گەورە کردوویەتی بەپێشەوا بۆخەڵکی واتە سەرمەشق:

﴿قَالَ إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا﴾[1].

واتە ﴿ فەرمووی من تۆ ئەکەم بە پێشەوا بۆخەڵکی ﴾.

واتە : سەرمەشق.

﴿ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ كَانَ أُمَّةً ﴾[2]

واتە ﴿بەڕاستی پێغەمبەر ئیبراهیم سەلامی خوای لێ بێت ئومەتێك بوو ﴾ واتە: پێشەوایەك بوو کرابوو بەسەرمەشق .

وەبەوە خوای گەورە فەرمانی بەهەموو دروستکراوەکان کردووە هەروەکو دەفەرمووێت:

﴿ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾ ﴾[3]

واتە ﴿ من جنۆکەو مرۆڤم دروست نەکردووە تەنها لەبەر پەرستنی خۆم نەبێت ﴾.

پێغەمبەر ئیبراهیم سەلامی خوای لێ بێت بانگەوازی خەڵکی دەکرد بۆپەرستنی خوای گەورە وەکو جگە لەخۆی لە پێغەمبەران

---

(١) البقرة: ١٢٤.

(٢) النحل: ١٢٠.

(٣) الذاريات: ٥٦.

سەلامی خوایان لێ بێت، هەموو پێغەمبەران سەلامی خوایان لێ بێت بانگەوازی خەڵکیان کردووە بۆپەرستنی خواو وازهێنان لەپەرستنی جگە لەخوا، هەروەکو خوای گەورە دەفەرموێت:

﴿ وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ ﴾[1]

واتە:﴿ بەدڵنیاییەوە ئێمە بۆ هەموو نەتەوەیەك نێردراوێكمان ناردووە كەفەرمانیان پێبكات بەوەی خوا بپەرستن و دووربكەونەوە لە طاغوت ﴾.

وەئەوەی شەریعەتەكانە كەبریتیە لە فەرمانەكان و قەدەغەكان و حەڵاڵەكان و حەرامەكان ئەمانە جیاواز دەبن بەجیاوازی نەتەوەكان بەگوێرەی پێویست، خوای گەورە شەریعەتێك دەنێرێت پاشان ئەو شەریعەتە هەڵدەوەشێنێتەوە بەناردنی شەریعەتێكی تر تائەو كاتەی شەریعەتی ئیسلام هات و هەموو شەریعەتەكانی هەڵوەشاندەوە و بەتەنها خۆی مایەوە تائەو كاتەی ڕۆژی قیامەت دێت، بەڵام ئەصڵ و بنەڕەتی ئاینی هەموو پێغەمبەران سەلامی خوایان لێ بێت

(١) النحل: ٣٦ .

کەبریتیـــە لەیەکخواپەرســـتی نەهەڵوەشـــاوەتەوە و نەهـــەڵیش دەوەشێتەوە، ئاینی هەموویان یەکێکـە کەئـەویش ئـاینی ئیسـلامە بەواتای نیازپاکی بۆخوایە لە یەکخواناسیدا .

هەرچـــی شـــەریعەتەکانە دەگونجێـــت جیـــاوازی تیـــادا بێـــت هەڵبوەشێنرێتەوە بەڵام یەکخواناسی و بیروباوەڕ لەئادەمەوە سەلامی خـوای لێ بێـت تاکۆتـایی پێغەمبـەران سـەلامی خوایـان لێ بێـت بانگەوازیان بۆیەکخواناسی و پەرستنی خوای پەروەردگار بووە .

وەپەرستنی خوا : گوێڕایەڵی کردنیەتی لەهەموو کاتێکدا بـەوەی فەرمانی پێکردووە لەشەریعەتەکان جائەگەر هەڵوەشـایەوە ئەوکاتـە کردەوە کردن بەوەی هەڵیوەشاندۆتەوە دەبێتە پەرسـتن و عیبـادەت و کردەوە کردن بەوەی هەڵوەشاوەتەوە پەرستش کردن بۆخوا نیە .

زانای پێشەوا ((موحەمەدی کوڕی عبدالوهاب)) ڕەحمەتی خوای گەورەی لێ بێت دەفەرموێت :

❁ فَإِذَا عَرَفْتَ أَنَّ اللهَ خَلَقَكَ لِعِبَادَتِهِ؛ فَاعْلَمْ أَنَّ الْعِبَادَةَ لا تُسَمَّى عِبَادَةً إِلا مَعَ التَّوْحِيدِ، كَمَا أَنَّ الصَّلاةَ لا تُسَمَّى صَلاةً إِلا مَعَ الطَّهَارَةِ، فَإِذَا دَخَلَ الشِّرْكُ فِي الْعِبَادَةِ فَسَدَتْ، كَالْحَدَثِ إِذَا دَخَلَ فِي الطَّهَارَةِ.

جائەگەر شارەزابوویت و زانیت کە خوای گەورە تۆی دروست کردووە بۆ پەرستنی خۆی، ئەوا بزانە کەپەرستن ناو نابرێت بەپەرستن تەنها لەکاتێکدا نەبێت کەلەگەڵ یەکخواناسیدا بێت .

هەروەکو چۆن نوێژ ناو نابرێت بەنوێژ تەنها لەکاتێکدا نەبێت کەلەگەڵ دەستنوێژدا بێت .

ڕاڤەکردنی زانای پایەبەرز صالح الفوزان

﴿جائەگەر شارەزابوویت و زانیت کە خوای گەورە تۆی دروست کردووە بۆ پەرستنی خۆی ﴾ واتە : ئەگەر شارەزابوویت لەم ئایەتەدا

﴿ وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾ ﴾ [1]

واتە ﴿ من جنۆکەو مرۆڤم دروست نەکردووە تەنها لەبەر پەرستنی خۆم نەبێت ﴾.

وەتۆش لە مرۆڤیت، بەشداریت لەناو ئەم ئایەتەدا، وەشارەزابوویت کەخوای گەورە بەبێ هودە دروستی نەکردووێ، یان دروستی کردبێتیت تەنها بۆئەوەی بخۆیت و بخۆیتەوە، بۆی لەم دونیایەداو بیێیت و برۆیت و ڕابوێریت و گالتە بکەیت، بۆئەوە دروستی نەکردویت، دروستی کردویت بۆپەرستنی خۆی، وەخوای گەورە هەموو ئەو شتانەی کەهەیە ژێرباری خستووە بۆتۆ لەپێناوی ئەوەی کە بیکەیتە هۆکاری یارمەتی دەر لەپەرستنی خوای گەورەدا.

چونکە تۆ ناتوانیت کە بژیت تەنها بەبەکارهێنانی ئەم شتانە نەبێت، وەناتوانیت کەبگەیتە پەرستنی خوای گەورە تەنها بەم شتانە

---

(١) الذاريات: ٥٦.

نەبێت، خوای پەروەردگار ژێربارى خستوون لەبەرئەوەی کە بەهۆیەوە خوای گەورەی پێ بپەرستیت، نەك ژێربارى کردبێت بۆت لەپێناوی ئەوەدا کە خۆشی پێوە دەربڕیت و پێی بێت و بڕۆیت و ڕابوێریت و تاوان و خراپەکاری پێ ئەنجام بدەیت بخۆیتەوە و بخۆیتەوە ئەوەندەی ئارەزووت لێیەتی، ئەوە کاری ئاژەڵانە {کەتەنها پیشەیان خواردن و خواردنەوە و هاتن و چوون و ڕابواردن و گاڵتەکردن بێت — وەرگێڕ}، هەرچی دەربارەی نەوەکانی ئادەمە سەلامی خوای لێ بێت خوای گەورە دروستی کردوون بۆمەبەست و دانایی و کاربەجێیەکی گەورە کەئەویش پەرستنە

خوای گەورە دەفەرموێت:

﴿ وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾ مَآ أُرِيدُ مِنْهُم مِّن رِّزْقٍ ﴾ [1]

واتە ﴿ من جنۆکەو مرۆڤم دروست نەکردووە تەنها لەبەر پەرستنی خۆم نەبێت، هیچ ڕۆزییەکم لەوانەوە ناوێت بمدەنێ و بۆم دابین بکەن ﴾.

---

(١) الذاريات: ٥٦ — ٥٧.

ڕاڤەی پەرتووکی ﴿ القول المفيد ﴾

خوای گەورە بۆئەوە دروستی نەکردوویت کە کەسابەتی بۆبکەیت و ڕزق و ڕۆزی بۆپەیدا بکەیت، کە کارو پیشەیەك بکەیت و مالّی بۆکۆبکەیتەوە، هەروەکو نەوەکانی ئادەم سەلامی خوای لێ بێت هەندێکیان بۆهەندێکیان دەیکەن و چەندین کرێکار دەگرن مالّ و پارەو سوودو قاوانجیان بۆکۆدەکەنەوە، نەخێر، خوای گەورە بێ پێویستە لەوە و پێویستی بەوە نیە، خوای گەورە بێ پێویستە لەهەموو جیهانیان، و هەرلەبەرئەوەش فەرموویەتی:

﴿ مَآ أُرِيدُ مِنْهُم مِّن رِّزْقٍ وَمَآ أُرِيدُ أَن يُطْعِمُونِ ﴿٥٧﴾ ﴾ (١)

واتە ﴿ ڕزق و ڕۆزیم لێیان ناوێت بۆم پەیدابکەن و نامەوێت خواردنم بۆئامادەبکەن ﴾.

خواردن ئەدات نەك پێویستی بەوە بێت خواردنی پێ بدرێت، پێویستی بەخواردن نیە، خوای گەورە بەزاتی موبارەکی خۆی بێ پێویستە لەهەموو دروست کراوەکان، وە پێویستی بەو عیبادەت و پەرستنی تۆ نیە، ئەگەر بێباوەڕ ببیت هیچ لەمولّکی خوات کەم نەکردۆتەوە، بەڵام ئەوە تۆی کەپێویستت بەخوای گەورەیە، تۆی کەپێوستت بەعیبادەت کردنە، لەڕەحمەتی خوای پەروەردگارە : کە

(١) الذاريات: ٥٧.

فەرمانی پێکردوویت کە بیپەرستیت لەپێناو بەرژەوەندی خۆتدا، لەبەرئەوەی ئەگەر پەرستت ئەوا خوای گەورە ڕێزت لێ دەنێت بەوەی پاداشتت دەداتەوە، جابۆیە پەرستنی خوای گەورە هۆکارە بۆبەدستهێنانی ڕێزیی خوایی بۆت لەدونیاو دوا ڕۆژدا، جاکێ یە ئەو کەسەی سوود لەعیبادەت کردن وەردەگرێت ؟ ئەوەی سوود لەعیبادەتکردن بۆخوا وەردەگرێت بریتیە لەخودی بەندەکە، بەڵام اللە بێ پێویستە لەدروستکراوی لەوەی عیبادەتی بۆبکەن .

شەیخی ئیسلام ((موحەمەدی کوڕی عبدالوهاب)) ڕەحمەتی خوای گەورەی لێ بێت فەرمووی ﴿ئەوا بزانە کەپەرستن ناو نابرێت بەپەرستن تەنها لەکاتێکدا نەبێت کەلەگەڵ یەکخواناسیدا بێت، هەروەکو چۆن نوێژ ناو نابرێت بەنوێژ تەنها لەکاتێکدا نەبێت کەلەگەڵ دەستنوێژدا بێت ﴾ ئەگەر زانیت کەخوای گەورە دروستی کردووویت بۆپەرستشی خۆی ئەوا بەدڵنیاییەوە عیبادەت ڕاست و دروست نابێت و خوای گەورە لێی ڕازی نابێت تەنها ئەگەر دوو مەرجی تیادا هاتبووە جێ، ئەگەر یەکێك لەو دوو مەرجەی تیادا نەبێت ئەوا عیبادەتەکە هەڵدەوەشێتەوە و پوچەڵ دەبێتەوە : ئەوانیش:

مەرجی یەکەم : دەبێت بەتەنها لەبەر ڕەزامەندی خوای گەورە ئەنجام بدرێت، شەریك بۆخوا پەیداکردنی تیادا نەبێت، خۆئەگەر شەریك بۆخودا پەیداکردنی تێکەڵاو بوو ئەوا پوچەڵ دەبێتەوە، وێنەی دەستنوێژ ئەگەر بێ دەستنوێژی تێکەڵاو بوو ئەوا دەستنوێژەکە پوچەڵ دەبێتەوە و هەڵدەوەشێتەوە {واتە : ئیتر دوای ئەوە نابێت بوترێت خۆکابرا دەستنوێژی هەبوو چۆن دەستنوێژەکەی هەڵوەشایەوە بەوەی ڕوورداوێکی وەکو میزکردن و پیسایی کردنی لێ ڕوودا !! ئەو کابرایە دەستنوێژەکەی نەماو دەبێت ئەگەر بیەوێت نوێژێکی کە بکات ئەوا دەستنوێژێکی کە بگرێتەوە، موسڵمانیەتیش وایە بە ووتنی شەهادەتەین دێتە ناو بازنەی ئیسلام بەڵام ئەگەر شەریکی بۆخوا دانا ئەوا ئیسلامەتیەکەی هەڵوەشاوەتەوە ئەگەر بیەوێت عیبادەت بکات ئەوا پێویستە لەسەری جارێکی کە شایەتومان بێنێتەوە چونکە ئیسلامەتیەکەی بەو شەریك بۆخوادانانەی ئەنجامی داوە نەماوە وەکو ئەوەی هاوار لەغەیری خوابکات یان ئاژەڵ بۆجگە لەخوا سەربڕێت یان هەرشتێکی کە لەوانەی مرۆڤی موسڵمانی پێ کافردەبێت پەنابەخوای گەورە لەوەی بکەوینە هەڵەی ئاواوە — وەرگێڕ} .

بەهەمان شێوە ئەگەر خوای گەورەت پەرست پاشان شەریکت بۆپەیدا کرد عیبادەتەکەت پوچەڵ بوویەوە، ئەوە مەرجی یەکەم.

مەرجی دووەم : بریتیە لەشوێنکەوتنی ڕاستەقینە بۆ پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم، جابۆیە هەر پەرستشێك پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم نەیهێنابێت و فەرمانی پێنەکردبێت ئەوا ئەو عیبادەتە پووچ و بەتاڵ و ڕەتکراوەیە بەسەر خاوەنەکەیدا، لەبەرئەوەی بیدعەو خورافەت و پڕووپوچە، وەهەرلەبەر ئەوەشە پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم دەفەرموێت:

﴿مَنْ عَمِلَ عَمَلاً لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ ﴾[1] وفي رواية ﴿مَنْ أَحْدَثَ فِي أَمْرِنَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ﴾[2]

واتە ﴿هەرکەسێك هەر کارێك بکات فەرمانی ئێمەی لەسەر نەبێت ئەوا ڕەد دەکرێتەوە ﴾ وە لەڕیوایەتێکی تردا : ﴿ هەرکەسێك

---

[1] أخرجه مسلم رقم (١٧١٨) في الأقضية، نقض الأحكام الباطلة ورد محدثات الأمور، من حديث عائيشة رضي الله عنها .

[2] أخرجه البخاري رقم (٢٦٩٧) في الصلح، باب إذا إصطلحوا على صلح جور فالصلح مردود، ومسلم رقم (١٧١٨) من حديث عائيشة رضي الله عنها .

شتی نوێ دابهێنی لەم کارەماندا کەلەو نەبێت ئەوا ڕەد دەکرێتەوە﴾

جابۆیە دەبێت عیبادەتکردن بەگوێرەی ئەوە بێت کە پێغەمبەری خوا صلّی الله علیه وعلی آله وسلم هێناویەتی نەك بەگوێرەی بەچاکدانان و نیەت و مەبەستەکانی خەڵك لەبەرئەوەی بەدڵنیاییەوە عیبادەت ئەگەر بەڵگەیەکی لەسەر نەبێت بەڵگە بێت لەسەر دروستیەتی لەشەرعدا ئەوا ئەو عیبادەتە بیدعەیە و سوود بەخاوەنەکەی و بکەرەکەی ناگەیەنێت و بەڵکو زیانی پێدەگەیەنێت چونکە تاوانە، وەئەگەر واگومانیش ببات کەئەو عیبادەتە نزیکی دەکاتەوە لەخوای گەورە عزّ وجل .

جابۆیە لەعیبادەتکردندا ئەم دوو مەرجە پێویستە : ئیخلّاص و نیازپاکی بۆخوا، وە شوێنکەوتنی ڕاستەقینە بۆ پێغەمبەری خوا صلّی الله علیه وعلی آله وسلم تا ئەو پەرستشە دەبێت بە عیبادەتێکی ڕاست و دروست و بەسوود دەبێت بۆخاوەنەکەی و بکەرەکەی، خۆئەگەر شەریك بۆخوادانانی تێکەڵاو بوو ئەوا پووچ و بەتاڵ دەبێتەوە، وەئەگەر عیبادەتەکە داهێنراویش بوو بەڵگەی لەسەر نەبوو ئەوا ئەو عیبادەتەش بەهەمان شێوەی ئەویتر پووچ و بەتاڵە، بەبێ ئەم دوو مەرجە هیچ سوودێك لەعیبادەتکردندا نیە

لەبەرئەوەی لەسەر جگە لەوەیە کەخوای گەورە بەشەرعی داناوە، وەخوای گەورە جگە لەوە نەبێت کەلە قورئانەکەیدا یان لەسەر زاری پێغەمبەرەکەیدا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم بەشەرعی داناوە وەریناگرێت .

جابۆیە هیچ کەسێك نیە لەناو دروستکراوەکاندا پێویستە شوێنکەوتنی تەنها پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم نەبێت، بەڵام جگە لە پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم ئەوا ئەو کەسە شوێنی دەکەورێت و گوێڕایەڵی دەکرێت ئەگەر ئەو کەسە شوێن پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم دەکەوت، بەڵام ئەگەر سەرپێچی پێغەمبەری خوای صلّى الله عليه وعلى آله وسلم کرد ئەوا گوێڕایەڵی ناکرێت، خوای گەورە دەفەرموێت:

﴿ أَطِيعُوا۟ ٱللَّهَ وَأَطِيعُوا۟ ٱلرَّسُولَ وَأُو۟لِى ٱلْأَمْرِ مِنكُمْ ﴾[1]

واتە ﴿ گوێڕایەڵی خوا بکەن وەگوێڕایەڵی پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم بکەن وە گوێڕایەڵی کاربەدەستانی خۆتان بکەن ﴾.

---

(١) النساء: ٥٩.

وەکاربەدەستان کەسانێکن : دەستەڵاتداران وەزانایانن، جائەگەر گوێڕایەڵی خوایان کرد ئەوا پێویستە گوێڕایەڵی کردنیان و شوێنکەوتنیان، بەڵام ئەگەر سەرپێچی فەرمانی خوایان کرد ئەوا لەو کاتەدا دروست نیە گوێڕایەڵی کردنیان وەدروست نیە شوێن کەوتنیان لەو شتەدا کەسەرپێچی خوای گەورەیان تیادا کردووە، لەبەرئەوەی هیچ کەسێك نیە لەدروستکراوەکاندا بەشێوەیەکی ڕەهایی و سەربەخۆیی گوێڕایەڵی بکرێت تەنها پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم نەبێت، وەئەوەی جگە لە پێغەمبەری خوایە صلّى الله عليه وعلى آله وسلم ئەوا گوێڕایەڵی دەکرێت و شوێنی دەکەورێت ئەگەر گوێڕایەڵی پێغەمبەری خوای صلّى الله عليه وعلى آله وسلم کرد وەشوێنی کەوت، ئەمە بریتیە لە پەرستش و عیبادەتی ڕاستەقینە .

زانای پێشەوا ((موحەمەدی کوڕی عبدالوهاب)) ڕەحمەتی خوای گەورەی لێ بێت دەفەرموێت :

❁ فَإِذَا عَرَفْتَ أَنَّ الشِّرْكَ إِذَا خَالَطَ الْعِبَادَةَ أَفْسَدَهَا، وَأَحْبَطَ الْعَمَلَ، وَصَارَ صَاحِبُهُ، مِنَ الْخَالِدِينَ فِي النَّارِ. عَرَفْتَ أَنَّ أَهَمَّ مَا عَلَيْكَ مَعْرِفَةُ ذَلِكَ لَعَلَّ اللهَ أَنْ يُخَلِّصَكَ مِنْ هَذِهِ الشَّبَكَةِ، وَهِيَ الشِّرْكُ بِاللهِ الَّذِي قَالَ اللهُ تَعَالَى فِيهِ: ﴿ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَن يُشْرَكَ بِهِۦ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَآءُ ﴾ [1] وَذَلِكَ بِمَعْرِفَةِ أَرْبَعِ قَوَاعِدَ ذَكَرَهَا اللهُ تَعَالَى فِي كِتَابِهِ.

جائەگەر شارەزابوویت و زانیت کەشەریك بۆخوادانان ئەگەر تێکەڵاوی پەرستن بوو خراپی دەکات و هەڵیدەوەشێنێتەوە و کردەوە پوچەڵ دەکاتەوە و بکەرەکەی دەکاتە یەکێك لەوانەی کەبەهەمیشەیی لەئاگری دۆزەخدا دەمێننەوە، زانیت کەگرنگترین شت لەسەر تۆ ئەوەیە کە شارەزای ئەوە ببیت، بەو هیوایەی خوای

---

(١) النساء: ٤٨.

گەورە دەربازو ڕزگارت بکات لەم تۆڕە کەبریتیە لە شەریك بۆخوا دانان و هاوبەش بۆپەیداکردنی .

ئەوەی کەخوای گەورە لەبارەیەوە فەرمویەتی :

﴿ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَن يُشْرَكَ بِهِۦ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَآءُ ﴾[1]

واتە ﴿ بەدڵنیاییەوە خوای گەورە خۆش نابێت لەوەی هاوبەشی بۆپەیدا بکرێت و لەخوار شەریك بۆخوادانانەوە خۆش دەبێت بۆهەرکەسێك کەخۆی بیەوێت ﴾، وەئەوەش بە ناسین و شارەزابوونی چوار بنەما دەبێت خوای گەورە باسی کردوون لەقورئانە پیرۆزەکەی خۆیدا .

---

(١) النساء: ٤٨.

ڕاڤەکردنی ژانای پایەبەرز صالح الفوزان

﴿جائەگەر شارەزابوویت و زانیت کەشەریك بۆخوادانان ئەگەر تێکەڵاوی پەرستن بوو خراپی دەکات و هەڵیدەوەشێنێتەوە و کردەوە پوچەڵ دەکاتەوە و بکەرەکەی دەکاتە یەکێك لەوانەی کەبەهەمیشەیی لەئاگری دۆزەخدا دەمێننەوە، ..... تاکۆتایی ﴾

واتە : لەبەرئەوەی تۆ شارەزای یەکخواناسی بوویت کە بریتیە : لە بەتاکگرتنی خوای گەورە لە پەرستشدا، پێویستە شارەزابیت کە شەریك بۆخوادانان چییە، لەبەرئەوەی ئەو کەسەی شارەزایی دەربارەی شتێك نەبێت دەکەوێتە ناویەوە، جابۆیە کەتۆ شارەزای جۆرەکانی شەریك بۆخوادانان ببیت لەپێناوی ئەوەی کەبتوانیت لێی دوور بکەویتەوە، چونکە خوای گەورە هۆشیاری داوە لە شەریك بۆخوادانان و فەرموویەتی ﴿ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَن يُشْرَكَ بِهِۦ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَآءُ ﴾[1] واتە ﴿بەدڵنیاییەوە خوای گەروە خۆش نابێت لەوەی شەریکی بۆپەیدا بکرێت وەلەخوار شەریك بۆخوادانانەوە

(١) النساء: ٤٨.

ڕاڤەی پەرتووکی ﴿ القواعد الأربع ﴾

لەهەرگوناهێك خۆش دەبێت بۆهەر کەسێك کەخۆی بیەوێت﴾ جائەوەیە شەریك بۆخوادانان و ئەوە مەترسیەکەیەتی، وەئەوەش لەبەرئەوەیە کە قەدەغە دەکات لەوەی بچێتە بەهەشتەوە خوای گەورە دەفەرموێت:

﴿ إِنَّهُۥ مَن يُشْرِكْ بِٱللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ ٱللَّهُ عَلَيْهِ ٱلْجَنَّةَ ﴾ (١)

واتە ﴿ چاك بزانن کەهەرکەسێك شەریك بۆخوا دابنێ بێگومان خوای گەورە بەهەشتی لەسەر قەدەغەدەکات ﴾.

وەشەریك بۆخوادانان ڕێگری دەکات لە لێخۆش بوونی خوایی:

﴿ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَن يُشْرَكَ بِهِۦ ﴾ (٢)

واتە ﴿ بەدڵنیاییەوە خوای گەروە خۆش نابێت لەوەی شەریکی بۆپەیدا بکرێت ﴾.

کەواتە : ئەوە مەترسیەکی گەورەیە، پیویستە لەسەرت کە شارەزای ببیت پێش هەر مەترسیەك، لەبەرئەوەی شەریك بۆخوادانان چەندین ئەقڵ و تێگەیشتن تیایدا گومڕا بووە {واتە : چەندین کەس هەیە خاوەنی ئەقڵ و ژیرو تێگەیشتنە لەگەڵ ئەوەشدا کەوتۆتە

(١) المائدة: ٧٢.

(٢) النساء: ٤٨.

شـەریك بۆخـوا دانـان و هەسـتی پێناکـات لەسـەر چ مەترسـیەکی گەورەیە بۆمونە چەندان خاوەن ئـەقڵمان هەیـە لەهـەموو ولاتەکانـدا کەچی لەگەڵ ئەوەشدا شتێکی کـە جگـە لـەخوا دەپەرسـتێت وەکـو زانـای وایـە لـە چـین بـوزا دەپەرسـتێت، وەلەهیندسـتان مانگـا دەپەرستێت، وەلەمەکسیك خۆر دەپەرستێت وەلـە ولاتی خۆشمانـدا دارو بـەردو گـۆڕو پـەڕۆ و چـەندین شـتی لـەو جـۆرە دەپەرسـتێت کەهەریەك لەوانەی باسم کـردن شـەریك بۆخـوا پەیداکردنـەو بـوونی ئەقڵ و ژیریەکەیان نابێتە ڕێگـر لـەوەی بـەبێباوەڕ دابنـرێن بـەڵکو بێباوەڕن ئەگەر لەسەر ئەو شێرکە بمرن ئەوا بێگومان بەهەتاهـەتایی لەئاگری دۆزەخدا دەمێننەوە و لێی دەرباز نابن پەنا بـەخوای گـەورە — وەرگێڕ} .

دەی کەوایە بابزانین شەریك بۆخودا پەیداکردن چییە لە قورئـان و سوننەتدا، خوای گەورە هۆشیاری لەبارەی هیچ شتێکەوە نەداوە ئەوا بێگومـان ڕوونـی کردۆتـەوە بۆچـی هۆشـیاری لـەبارەوە داوە ، وەفەرمانیشی بەهیچ شتێك نەداوە ئەوا بێگومـان ڕوونـی کردۆتـەوە بۆخەڵکی، خوای گەورە شـەریك بۆخوادانـانی قەدەغـە نـەکردووە و بەشێوەیەکی کـورت و گشـتی باسـی کردبێـت و وازی لێهێنابێـت،

ڕاڤەی پەرتووکی ﴿ القول المفيد ﴾

بەڵکو لەقورئانی پیرۆزدا ڕوونی کردۆتەوە و پێغەمبەری خوایش صلّی الله علیه وعلی آله وسلم لەسوننەتدا ڕوونی کردۆتەوە، ڕوونکردنەوەیەکی تەواو، جائەگەر ویستمان شارەزابین لەوەی کە هاوبەش بۆخوا پەیداکردن چییە ئەوا دەگەڕێینەوە بۆقورئان و سوننەت تا بزانین شەریك و هاوبەش بۆخوادانان چییە، و ناگەڕێینەوە بۆلای ووتەی فلّان . وەئەوەش إن شاءالله باسەکەی دێت.

زانای پێشەوا ((موحەمەدی کوڕی عبدالوهاب)) ڕەحمەتی خوای گەورەی لێ بێت دەفەرموێت :

❁ الْقَاعِدَةُ الأُولىَ: أَنْ تَعْلَمَ أَنَّ الْكُفَّارَ الَّذِينَ قَاتَلَهُمْ رَسُولُ اللهِ -صَلىَّ اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -مُقِرُّونَ بِأَنَّ اللهَ -تَعَالىَ-هُوَ الْخَالِقُ، الْمُدَبِّرُ، وَأَنَّ ذَلِكَ لَمْ يُدْخِلَهُمْ فِي الإِسْلامِ؛ وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالىَ:﴿ قُلْ مَن يَرْزُقُكُم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ وَٱلْأَرْضِ أَمَّن يَمْلِكُ ٱلسَّمْعَ وَٱلْأَبْصَٰرَ وَمَن يُخْرِجُ ٱلْحَىَّ مِنَ ٱلْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ ٱلْمَيِّتَ مِنَ ٱلْحَىِّ وَمَن يُدَبِّرُ ٱلْأَمْرَ ۚ فَسَيَقُولُونَ ٱللَّهُ ۚ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٣١﴾ ﴾ يونس: ٣١

بنەمای یەکەم : ئەوەیە کەبزانیت کە بێبارەڕان ئەوانەی پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم جەنگا لەگەڵیانداو شەڕی لەگەڵ کردن دانیان بەوەدا دەنا بەوەی کە خوای گەورە دروستکاری هەموو شتێکەو هەڵسوڕێنەری گەردونە، و ئەو دانپێدانانەیان وای لێ نەکردن بیانخاتە ناو ئیسلام و بەموسڵمان دابنرێن، وەبەڵگەش فەرمایشتی خوای گەورەیە کە دەفەرموێت :

﴿ قُلْ مَن يَرْزُقُكُم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ وَٱلْأَرْضِ أَمَّن يَمْلِكُ ٱلسَّمْعَ وَٱلْأَبْصَٰرَ وَمَن يُخْرِجُ ٱلْحَىَّ مِنَ ٱلْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ ٱلْمَيِّتَ مِنَ ٱلْحَىِّ وَمَن يُدَبِّرُ ٱلْأَمْرَ ۚ فَسَيَقُولُونَ ٱللَّهُ ۚ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٣١﴾ ﴾ (١)

واتە ﴿ بڵێ : کێ لەم ئاسمان و زەویەدا ڕزق و ڕۆزیتان دەداتێ ؟ کێیە دروست کارو خاوەنی ئەو گوێ و چاوەتان، ئەی کێیە زیندوو لەمردوو دەردێنێ ؟ و مردوو لەزیندو دەردەکات ؟ وەکێیە زۆر بەوردی بۆکاروباری ئەم دونیایە نەخشە دەکێشێت ؟ بەزوویی لەوەڵامی هەموو ئەمانەدا دەڵێن : هەرخوایە هەموو ئەوانە دەکات، دەی کەواتە بڵێ : ئایە بۆلەخوا ناترسن ؟ ﴾.

(١) یونس: ٣١.

ڕاڤەکردنی ژانای پایەبەرز صالح الفوزان

بنەمای یەکەم : ئەوەیە کەبزانیت کە بێباوەڕان ئەوانەی پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم جەنگا لەگەڵیاندو شەڕی لەگەڵ کردن دانیان بەیەکخواناسی پەروەردگاریەتیدا ((توحيد الربوبيّة)) دەنا، لەگەڵ ئەو دانپێدانانەیان بەیەکخواناسی پەروەردگاریەتیدا وای لێ نەکردن بیانخاتە ناو ئیسلام و بەموسڵمان دابنرێن، وەخوێن و ماڵیانی حەرام و قەدەغە نەکرد .

جائەوە بەڵگەیە لەسەر ئەوەی کە یەکخواناسی تەنها بریتی نیە لەداننان بە پەروەردگاریەتیدا، وەبەڵگەشە لەسەر ئەوەی شەریك بۆخوادانان بریتی نیە لە شەریك بۆخوا پەیدا کردن لەپەروەردگاریەتیدا بە تەنها، بەڵکو هیچ کەسێك نیە هاوبەشی بۆخوای گەورە دانابێت لە پەروەردگاریەتیدا تەنها کەسانێکی ڕیزپەڕ نەبێت لەناو خەڵکدا، وەئەگەر نا ئەوا هەموو نەتەوەکان دان دەنێن بە ((توحيد الربوبيّة)) بەیەکخواناسی پەروەردگاریەتیدا .

وە ((توحيد الربوبيّة)) یەکخواناسی پەروەردگاریەتی : بریتیە لە داننان بەوەی کە خوای گەورە دروستکارو ڕۆزیدەرو ژیەنەرو مرێنەرو

ڕاڤەی پەرتووکی ﴿ القواعد الأربع ﴾

هەڵسوڕێنەرە، یان بەدەربڕینێکی کورتتر : ((توحید الربوبیّة)) یەکخواناسی پەروەردگاریەتی : بریتیە لە بەتاکگرتنی خوای پەروەردگار لەکردەوەکانیدا، جابۆیە هیچ کەسێك نیە لەناو خەڵکدا بانگەشەی ئەوەی کردبێت کەکەسێك هەیە لەگەڵ خوای پەروەردگاردا دروستکاربێت، یان ڕۆزیدەر بێت لەگەڵ خوادا، یان بژیەنێت یان بمرێنێت، بەڵکو هاوبەش پەیداکەران دان بەوەدا دەنێن بەوەی کە خوای گەورە دروستکارو ڕۆزیدەرو ژیەنەرو مرێنەرو هەڵسوڕێنەرە :

﴿وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ ٱللَّهُ﴾[1]

واتە ﴿ وەئەگەر پرسیاریان لێ بکەیت : کێ دروستکاری ئاسمانەکان و زەوییە لەوەڵامدا دەڵێن : الله ﴾.

﴿قُلْ مَن رَّبُّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ ٱلسَّبْعِ وَرَبُّ ٱلْعَرْشِ ٱلْعَظِيمِ ﴿٨٦﴾ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ﴾[2]

واتە ﴿ ئەی پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم بڵێ : کێ پەروەردگاری حەوت ئاسمانەکان و پەروەردگاری عەرشی گەورەیە؟

---

(١) لقمان: ٢٥.

(٢) المؤمنون: ٨٦ – ٨٧.

خێراو بێ دواکەوتن دەڵێن : هەر خوایە بەدیهێنەریان﴾.

ئایەتەکانی کۆتایی سورەتی ((المؤمنون)) بخوێننەوە دەیبینن کە هاوبەش پەیداکەرەکان دانیان دەنا بە یەکخواناسی پەروەردگاریەتیدا، وەبەهەمان شێوە لەسورەتی یونسدا:

﴿ قُلْ مَن يَرْزُقُكُم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ وَٱلْأَرْضِ أَمَّن يَمْلِكُ ٱلسَّمْعَ وَٱلْأَبْصَٰرَ وَمَن يُخْرِجُ ٱلْحَىَّ مِنَ ٱلْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ ٱلْمَيِّتَ مِنَ ٱلْحَىِّ وَمَن يُدَبِّرُ ٱلْأَمْرَ ۚ فَسَيَقُولُونَ ٱللَّهُ ﴾(١)

واتە ﴿ئەی پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم بڵێ : کێ لەئاسمان و زەویدا ڕزق و ڕۆزیتان دەداتێ ؟ کێیە دروستکەری ئەو گوێ و چاوانەتان ؟ ئەی کێیە زیندوو لەمردوو دەردێنێ ؟ وەمردوو لەزیندوو دەردەکات ؟ وەکێیە زۆر بەوردی بۆکارو باری ئەم دونیایە نەخشە دەکێشێ ؟ بەزوویی لەوەڵامی هەموو ئەمانەدا دەڵێن : هەر خوایە هەموو ئەوانە دەکات ﴾

ئەوان دان دەنێن بەوەدا .

---

(١) یونس: ٣١.

یەکخواپەرستی بریتی نیە لە دانپێدانان بە یەکخواناسی پەروەردگاریەتیدا هەروەکو زاناکانی زانستی کەلام و ئەوانەی زۆر شارەزان لەبیروباوەڕەکانیاندا ئەوە دەڵێن، چونکە ئەوانە دان بەوەدا دەنێن بەوەی کە یەکخواناسی بریتیە لە : داننان بەوەی کە خوای گەورە دروستکارو ڕۆزیدەرو ژیەنەرو مرێنەرە، وە دەڵێن : ((تاکە لەخودی خۆیداو بەش بوونی بۆنیە، تاکە لەئاوەڵناوەکانیدو هاوشێوەی نیە، تاکە لەکردارەکانیداو هاوبەشی نیە)) وەئەوەش بریتیە لە یەکخواناسی پەروەردگاریەتی، بگەڕێرەوە بۆهەر پەرتوکێك لەپەرتووکەکانی زانایانی زانستی کەلام دەیان بینی پێناسەیان بۆ تەوحید لە یەکخواناسی پەروەردگاریەتی دەرناچن، وەئەو پێناسەیەی ئەوانە بریتی نیەو لەو تەوحیدەی کەخوای گەورە پێغەمبەرانی سەلامی خوایان لێ بێت لەپێناویدا ناردووە، وەدان پێدانان بەتەنها بەوەدا سوود بەخاوەنەکەی ناگەیەنێت، لەبەرئەوەی هاوبەش پەیداکەران و سەرەزلەکانی قوڕەیش دانیان بەوەدا ناوە، و ئەو دان پێدانانەیان دەری نەکردوون لەبێباوەڕی، وە نەیشی خسوونەتە ناو ئیسلام، جابۆیە ئەوە هەڵەیەکی گەورەیە، جاهەرکەسێك ئەو بیروباوەڕە بیروباوەڕی بێت هیچ زیاد نەکردووە لەبیروباوەڕەکەی ئەبو

جەهل و ئەبو لەهەب، ئەوەی کە ئێستا هەندێك لەڕۆشنبیرانی لەسەرن بەتەنها بریتیە لەدانپێدانان بە تەوحیدی پەروەردگاریەتیدا، خۆیان نادەن لەتەوحیدی یەکخواناسی ئولوهییەت، وەئەوەش هەڵەیەکی گەورەیە لە باسی تەوحیددا .

وەهەرچی دەربارەی شیرك و هاوبەش بۆخوادانانە ئەوا ئەڵێن : ((بریتیە لەوەی کە باوەڕت وابێت کەسێك توانای دروستکردنی هەبێت لەگەڵ خواداو توانای ڕۆزی دانی هەبێت لەگەڵ خوادا))

دەڵێین : ئەوە تەنانەت ئەبو جەهل و ئەبو لەهەب شتی وایان نەووتوە، نەیان ووتوە : کەسێك هەیە توانای دروستکردنی هەیە لەگەڵ خوادا وە دەتوانێت لەگەڵ خودادا ڕۆزی بدات، بەڵکو ئەوان دانیان بەوەدا دەنا کە خوای گەورە ئەو خوایەیە کە دروستکارو ڕۆزیدەرو ژیەنەرو مرێنەرە.

زانای پێشەوا ((موحەمەدی کوڕی عبدالوهاب)) ڕەحمەتی خوای گەورەی لێ بێت دەفەرموێت :

❁ الْقَاعِدَةُ الثَّانِيَةُ: أَنَّهُمْ يَقُولُونَ: مَا دَعَوْنَاهُمْ وَتَوَجَّهْنَا إِلَيْهِمْ إِلا لِطَلَبِ الْقُرْبَةِ وَالشَّفَاعَةِ، فَدَلِيلُ الْقُرْبَةِ؛ قَوْلُهُ تَعَالَى: ﴿ وَٱلَّذِينَ ٱتَّخَذُوا۟ مِن دُونِهِۦٓ أَوْلِيَآءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَآ إِلَى ٱللَّهِ زُلْفَىٰٓ إِنَّ ٱللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِى مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَهْدِى مَنْ هُوَ كَـٰذِبٌ كَفَّارٌ ﴿٣﴾ ﴾[1] وَدَلِيلُ الشَّفَاعَةِ، قَوْلُهُ تَعَالَى: ﴿ وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَـٰٓؤُلَآءِ شُفَعَـٰٓؤُنَا عِندَ ٱللَّهِ ﴾[2]

وَالشَّفَاعَةُ شَفَاعَتَانِ: شَفَاعَةٌ مَنْفِيَّةٌ، وَشَفَاعَةٌ مُثْبَتَةٌ. فَالشَّفَاعَةُ الْمَنْفِيَّةُ: مَا كَانَتْ تُطْلَبُ مِنْ غَيْرِ اللهِ فِيمَا لا يَقْدِرُ عَلَيْهِ إِلا اللهُ؛ وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى:

---

(١) الزمر: ٣.

(٢) يونس: ١٨.

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَنفِقُواْ مِمَّا رَزَقْنَٰكُم مِّن قَبْلِ أَن يَأْتِيَ يَوْمٌ لَّا بَيْعٌ فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ وَلَا شَفَٰعَةٌ وَٱلْكَٰفِرُونَ هُمُ ٱلظَّٰلِمُونَ ﴿٢٥٤﴾ ﴾[1]

وَالشَّفَاعَةُ الْمُثْبَتَةُ: هِيَ الَّتِي تُطْلَبُ مِنَ اللهِ، وَالشَّافِعُ مُكَرَّمٌ بِالشَّفَاعَةِ، وَالْمَشْفُوعُ لَهُ مَنْ رَضِيَ اللهُ قَوْلَهُ وَعَمَلَهُ بَعْدَ الإِذْنِ؛ كَمَا قَالَ تَعَالَى: ﴿مَن ذَا ٱلَّذِي يَشْفَعُ عِندَهُۥٓ إِلَّا بِإِذْنِهِۦ ﴾[2]

بنەمای دووەم : ئەو هاوبەش پەیداکارانە دەڵێن : ئێمە هاوارمان لێنەکردوون و ڕوومان تێنەکردوون تەنها لەبەرنزیکبونەوە لەخواو تکاکردن نەبێت .

جابەڵگەی نزیکیەتی لەخواوە، فەرمایشتی خوای گەورەیە :

﴿وَٱلَّذِينَ ٱتَّخَذُواْ مِن دُونِهِۦٓ أَوْلِيَآءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَآ إِلَى ٱللَّهِ زُلْفَىٰٓ إِنَّ ٱللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِي مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَٰذِبٌ كَفَّارٌ ﴿٣﴾ ﴾[3]

---

(١) البقرة: ٢٥٤.

(٢) البقرة: ٢٥٥.

(٣) الزمر: ٣.

واتە ﴿ ئەوانەی کەلەجیاتی خوا چەندین دۆستیان بۆخۆیان گرتووە جگە لەخواو دەیانپەرستن دەڵێن : ئێمە تەنها لەبەرئەوە ئەو بتانە دەپەرستین تالەخوامان نزیك بکەنەوە و تکامان بۆبکەن لای، بەدڵنیاییەوە خوای گەورە لەڕۆژی دوایدا حوکم لەنێوان ئەوانەدا دەکات کەجیاوازی کەوتۆتە نێوانیان لەسەری و هەر کۆمەڵێکیان بەندایەتی شتێك دەکەن بێگومان خوای گەورە ڕێنمویی ئەو کەسانە ناکات کەلەبیروباوەڕیاندا زۆر بەهەڵەو درۆی گەورە و بێباوەڕیدا ڕۆیشتوون ﴾.

وەبەڵگەی شەفاعەت و تکاکردن : فەرمایشتی خوای گەورەیە:

﴿ وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَٰٓؤُلَآءِ شُفَعَٰٓؤُنَا عِندَ ٱللَّهِ ﴾[1]

واتە ﴿ وەلەجیاتی خوایش چەند شتێکی وادەپەرستن کەنەدەتوانن زیانێکیان پێ بگەیەنن و نەسوودێکیان پێ ببەخشن وەدەڵێن : ئەوانە لای خوا تکاکارمان دەبن {لەبەرئەوە

(١) یونس: ١٨.

دەیانپەرستین چونکە ئەو خوا بەتاڵانە تکامان بۆدەکەن لای خوای گەورە – وەرگێڕ }﴾.

وەتکاکردن دوو جۆر تکاکردنە : شەفاعەت و تکاکردنێکی ناڕاست و بەدوور گیراو، وەشەفاعەت و تکاکردنێکی ڕاست و جێگیرکراو.

جائەوەی شەفاعەت و تکاکردنی ناڕاستە و بەدوورگیراوە : ئەوەیە کە داواەدەکرێت لەجگەلەخوا لەو شتەی کەتەنها خوا نەبێت دەستەڵاتی بەسەردا نیە، وەبەڵگەش فەرمایشتی خوای گەورەیە :

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَنفِقُواْ مِمَّا رَزَقْنَٰكُم مِّن قَبْلِ أَن يَأْتِىَ يَوْمٌ لَّا بَيْعٌ فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ وَلَا شَفَٰعَةٌ ۗ وَٱلْكَٰفِرُونَ هُمُ ٱلظَّٰلِمُونَ ﴿٢٥٤﴾ ﴾[1]

واتە ﴿ ئەی ئەوانەی باوەڕتان هێناوە ببەخشن هەندێك لەو مانڵ و سامانەی پێمان بەخشیوون پێش لەهاتنی ڕۆژێك هیچ کڕین و فرۆشتنێکی تیادا نیە ((تابەمانڵ خۆتان بکڕنەوە))هەروەك هیچ

(١) البقرة: ٢٥٤.

دۆستی و تکاو شەفاعەتێك سوودی نابێت وە بێبەشەکان ستەمکارن﴾.

وەشەفاعەت و تکاکردنی جێگیرکراو : بریتیە لەوەی کەبەتەنها لەخوای گەورە داوا دەکرێت .

وەکەسی تکاکار ڕێزلێگیراوە بەوەی توانای شەفاعەت و تکاکردنی هەیە و تکابۆکراویش ئەو کەسەیە خوای گەورە لە لەقسەو کردەوەی ڕازیبە لەدوای مۆڵەتدان بەوەی شەفاعەتی بۆبکرێت {واتە ئەو کەسەی شەفاعەتی بۆدەکرێت دەبێت کەسێك بێت خوای پەروەردگار لێی ڕازی ببێت و لەوروتەو کردەوەی ڕازی ببێت دوای ئەوە خوای پەروەردگار مۆڵەت دەدات بەتکاکار شەفاعەت و تکای بۆبکات – وەرگێڕ} .

هەروەکو خوای گەورە دەفەرموێت :

﴿مَن ذَا ٱلَّذِى يَشْفَعُ عِندَهُۥٓ إِلَّا بِإِذْنِهِۦ﴾ (١)

واتە ﴿ کێیە ئەو کەسەی لەڕۆژی قیامەتدا بتوانێت لای خوای گەورە شەفاعەت بکات هەتا خوای گەورە خۆی مۆڵەتی نەدات﴾.

---

(١) البقرة: ٢٥٥.

ڕاڤەکردنی ژانای پایەبەرز صالح الفوزان

ئەو هاوبەش پەیداکەرانەی کە خوای گەورە ناوی نان بە هاوبەش پەیداکەر و بڕیاری دابەسەریاندا بەوەی هەتا هەتایی لەئاگری دۆزەخدا دەمێننەوە، هاوبەشیان بۆخوای گەورە پەیدانکرد لەیەکخواناسی پەروەردگاریەتیدا ((توحيد الرّبوبية)) بەڵکو لە یەکخواناسی بەتاکگرتنی خوای گەورە ((توحيد الألوهية)) هاوبەشیان بۆ پەیداکرد، ئەوانە نالێن کە خواکانیان لەگەڵ خوای گەورە دروست دەکات و ڕۆزی دەدات، وەئەوەی کەبڵێن سوود دەگەیەنن یان زیان دەگەیەنن یان کاروباری گەردون هەڵدەسوڕێنن لەگەڵ خوای گەورەدا، بەڵکو بەتەنها کردبونیان بەتکاکار، هەروەکو خوای گەورە لەبارەیانەوە دەفەرموێت:

﴿ وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَٰٓؤُلَآءِ شُفَعَٰٓؤُنَا عِندَ ٱللَّهِ ﴾[1]

واتە ﴿شتانێك دەپەرستن جگە لە خوا کە نە سوودیان پێ

(١) یونس: ١٨.

دەگەیەنن و نە دەشتوانن زیانیان لێ دوورخەنەوە، وە دەشڵێن کە ئەوانە تکاکارمانن لای خوا ﴾

﴿مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنفَعُهُمْ - نە سوودیان پێ دەگەیەنن و نە دەشتوانن زیانیان لێ دوورخەنەوە ﴾.

ئەوان دان بەوەدا دەنێن، کەخواکانیان نەسوود دەگەیەنن نەزیان، بەڵکو بەتەنها کردونیان بەتکاکار، واتە : کردوونیان بەناوەند لەلای خوا لەدابینکردنی پێویستیەکانیاندا، ئاژەڵیان بۆسەردەبڕن شت لەسەر خۆیان پێویست دەکەن بۆیان، نەك لەبەرئەوەی کە ئەوان دروست دەکەن یان ڕۆزی دەدەن یان دەتوانن سوود بگەیەنن یان زیان دوورخەنەوە لەبیروباوەڕیاندا، بەڵکو تەنها لەبەرئەوەی کەئەوان بەن بەناوەند بۆیان لەلای خوا، وەتکابکەن لەلای خوا، ئەمە بیروباوەڕی موشریك و هاوبەش پەیداکەرانە .

وەتۆ ئەگەر ئێستا موناقەشە بکەیت لەگەڵ گۆڕپەرستێك لەگۆڕپەرستەکان ئەوا ڕێك وەك ئەم قسەیە دەکات دەقاو دەق، دەڵێت : من دەزانم کەئەو وەلیە یان ئەو پیاو چاکە نەدەتوانێت زیان دووربخاتەوە و نەسوودیش بگەیەنێت، بەڵام ئەو پیاوێکی چاکەو من دەمەوێت کەئەو تکابۆمن بکات لەلای خوا .

ڕاڤەی پەرتووکی ﴿ القول المفيد ﴾

وەشەفاعەتکردن حەق و بەتاڵی تیادایە {شەفاعەتی واهەیە هەقە وەشەفاعەتی واهەیە بەتاڵە – وەرگێڕ} ، ئەو شەفاعەتەی کەهەقە و ڕاست و دروستە بریتیە لەو شەفاعەتەی کەئەم دوو مەرجەی تیادا بێت :

مەرجی یەکەم : دەبێت بەمۆڵەتی خوای پەروەردگار بێت .

مەرجی دووەم : دەبێت ئەو کەسەی شەفاعەتەکەی بۆدەکرێت لەکەسانێك بێت کەبەتەنها خوای پەروەردگار دەپەرستن واتە مووەحید بێت .

خۆئەگەر یەك لەو دوو مەرجەی تیادا نەبێت ئەوا ئەو شەفاعەتکردنە بەتاڵ دەبێت خوای گەورە دەفەرموێت:

﴿مَن ذَا ٱلَّذِى يَشْفَعُ عِندَهُۥٓ إِلَّا بِإِذْنِهِۦ﴾[1]

واتە ﴿کێ بێت لەڕۆژی دواییدا بتوانێ شەفاعەت بکات لای ئەو، هەتا ئەو خۆی مۆڵەتی نەدا ؟ دیارە کە هەتا ئەو خۆی مۆڵەتی نەدات هیچ کەسێك ناتوانێت تکا بکات، هاوبەش دانەرەکان پێیان وابوو کە بتەکان دەتوانن شەفاعەتیان بۆ بکەن ﴾.

---

(١) البقرة: ٢٥٥.

﴿وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ارْتَضَىٰ﴾ (١)

واتە ﴿لە دواڕۆژیشدا تکاو شەفاعەت ناکەن، مەگەر بۆ کەسێك خوا خۆی ڕازی بێت لێی‌و خاوەن بڕواو موسڵمان بێت﴾.

کەئەوانیش بریتین لەسەرپێچی کارانی یەکتاپەرستان، بەڵام بێباوەڕان و هاوبەش پەیداکەران تکای تکاکاران هیچ سوودێکیان پێ ناگەیەنێت:

﴿مَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ حَمِيمٍ وَلَا شَفِيعٍ يُطَاعُ ﴿١٨﴾﴾ (٢)

واتە ﴿ئەوکات ستەمکاران هیچ دۆستێك‌و پشتیوانێکیان نیە بتوانێ کەڵکیان پێ بگەیەنێ، وە هیچ تکاکارێکیشیان نیە تکای وەربگیرێ، هەموو پەیوەندیەك دەپچڕێ﴾.

جائەوانە شەفاعەتیان بیستووە و نازانن واتاکەی چییە، وەدەچن داوایدەکەن لەوانە بەبێ ئەوەی خوای گەورە مۆڵەتی دابێت، بەڵکو داوایان کردووە بۆکەسێك کەئەو کەسە هاوبەشی بۆخوا دانـاوە و تکای تکاکاران سوودی پێناگەیەنێت، جابۆیە ئەوانە بێ ئاگان واتای شەفاعەتی حەق و بەتاڵ چییە .

---

(١) الأنبياء: ٢٨.

(٢) غافر: ١٨.

شەفاعەت و تکاکردن مەرج و کۆت و بەندی هەیەو ڕەها نیە {بەشێوەیەکی ڕەها نیە چۆن داوای بکەیت و بۆکێ داوای بکەیت بەڵکو دەبێت بزانیت چۆن داوای دەکەیت و بۆکێش داوای دەکەیت و بەمۆڵەتی خوای پەروەردگار بێت — وەرگێڕ} .

شەفاعەتکردن دوو جۆر شەفاعەتە :

تکاکردنێك خوای گەورە ڕازی نیە پێی و نەیهێشتووە، ئەویش ئەو شەفاعەتەیە کە بەبێ مۆڵەتی خوای گەورەیە، هیچ کەسێك نیە بتوانێت شەفاعەت بکات لای خوا تەنها بەمۆڵەتی خۆی نەبێت، وەباشترین دروستکراوی خوا و کۆتایی پێغەمبەران سەلامی خوایان لێ بێت موحەمەد صلّى الله عليه وعلى آله وسلم ئەگەر بیەوێت کەشفاعەت بکات بۆئەوانەی ڕاوەستێنراون لەڕۆژی قیامەتدا لەبەردەم پەروەردگاریدا دەکەوێتە سوجدەوە و لێی دەپارێتەوە و سوپاس و ستایشی دەکات، وەبەبەردەوامی لەسوجدەدا دەمێنێتەوە تائەو کاتەی پێی دەوترێت : ((إرفع رأسك، وقل تُسمعْ، واشفع تُشَفّعْ))[1] واتە ((سەرت بەرزبکەوە، وەبڵێ قسەت بیستراوە، وەتکا

(١) بەشێکە لەفەرموودەیەکی دریژ :أخرجه البخاري ((٧٥١٠)) في التوحيد باب كلام الرّب يوم القيامة مع الأنبياء وغيرهم، ومسلم ((١٩٣)) في

بکە تکات وەرگیراوە))[1] جابۆیە پێغەمبەری خوا صلّی الله علیه وعلی آله وسلم تکا ناکات تەنها دوای مۆڵەتدانی خوای گەورە نەبێت.

وەشەفاعەتی جێگیرکراو : بریتیە لەو شەفاعەتەی کە بۆ یەکخواناسانە، هاوبەش پەیداکەر شەفاعەت بۆئەو نیەو سوودی پێ ناگەیەنێت، وەئەو کەسەی ئاژەڵ پێشکەشی گۆڕەکان دەکات و شت لەسەرخۆی پێویست دەکات بۆگۆڕەکان ئەوە موشریکەو تکاکردن و شەفاعەت هیچ سوودێکی پێناگەیەنێت .

الإيمان، باب أدنى أهل الجنة منزلة فيها، من حديث أنس بن مالك رضي الله عنه .

[1] خوێنەری ئازیز شەیخ صالح خوای گەورە بیپارێزێت بەو دەربڕینە هێناویەتی و دەشفەرموێت لەبوخاری و موسلیمدا هەیە بەڵام ئەوەی ڕاستی بێت والله أعلم بەو شێوەیە لەبوخاری و موسلیمدا نیەو بەم شێوەیە کە دەیهێنم :

بوخاری ٧٥١٠ : ((ارْفَعْ رَأْسَكَ وَقُلْ يُسْمَعْ لَكَ وَسَلْ تُعْطَ وَاشْفَعْ تُشَفَّعْ)).

موسلیم ١٩٣ : ((يَا مُحَمَّدُ ارْفَعْ رَأْسَكَ وَقُلْ يُسْمَعْ لَكَ وَسَلْ تُعْطَهْ وَاشْفَعْ تُشَفَّعْ فَأَقُولُ رَبِّ أُمَّتِي أُمَّتِي)).

ڕاڤەی پەرتووکی ﴿ القول المفيد ﴾

وەپوختەی قسە : ئەوەیە کە شەفاعەتی بەدوورگیراو و وەرنەگیراو ئەو شەفاعەتەیە کەداواەکرێت بەبێ مۆڵەتی خوای گەورە یان بۆهاوبەش پەیداکەرێك داواەکرێت .

وەشەفاعەتی جێگیرکراو : ئەو شەفاعەتەیە کەلەدوای مۆڵەتی خوای گەورەوە دەبێت وە بۆئەهلی تەوحیدو یەکخواناسان دەبێت .

زانای پێشەوا ((موحەمەدی کوڕی عبدالوهاب)) ڕەحمەتی خوای گەورەی لێ بێت دەفەرموێت :

❁ الْقَاعِدَةُ الثَّالِثَةُ: أَنَّ النَّبِيَّ -صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- ظَهَرَ عَلَى أُنَاسٍ مُتَفَرِّقِينَ فِي عِبَادَاتِهِمْ، مِنْهُمْ مَنْ يَعْبُدُ الْمَلائِكَةَ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَعْبُدُ الأَنْبِيَاءَ وَالصَّالِحِينَ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَعْبُدُ الأَشْجَارَ وَالأَحْجَارَ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَعْبُدُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ، وَقَاتَلَهُمْ رَسُولُ اللهِ -صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- وَلَمْ يُفَرِّقْ بَيْنَهُمْ؛ وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى: ﴿ وَقَٰتِلُوهُمْ حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ ٱلدِّينُ لِلَّهِ ﴾[1]

وَدَلِيلُ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ؛ قَوْلُهُ تَعَالَى: ﴿ وَمِنْ ءَايَٰتِهِ ٱلَّيْلُ وَٱلنَّهَارُ وَٱلشَّمْسُ وَٱلْقَمَرُ ۚ لَا تَسْجُدُوا۟ لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ ﴾[2].

وَدَلِيلُ الْمَلائِكَةِ؛ قَوْلُهُ تَعَالَى: ﴿ وَلَا يَأْمُرَكُمْ أَن تَتَّخِذُوا۟ ٱلْمَلَٰٓئِكَةَ وَٱلنَّبِيِّـۧنَ أَرْبَابًا ﴾[3]

---

(١) البقرة: ١٩٣.

(٢) فصلت: ٣٧.

(٣) آل عمران: ٨٠.

وَدَلِيلُ الأَنْبِيَاءِ؛ قَوْلُهُ تَعَالَى: ﴿ وَإِذْ قَالَ ٱللَّهُ يَٰعِيسَى ٱبْنَ مَرْيَمَ ءَأَنتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ ٱتَّخِذُونِي وَأُمِّيَ إِلَٰهَيْنِ مِن دُونِ ٱللَّهِ ۖ قَالَ سُبْحَٰنَكَ مَا يَكُونُ لِيٓ أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِحَقٍّ ۚ إِن كُنتُ قُلْتُهُۥ فَقَدْ عَلِمْتَهُۥ ۚ تَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِي وَلَآ أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ ۚ إِنَّكَ أَنتَ عَلَّٰمُ ٱلْغُيُوبِ ﴿١١٦﴾ ﴾ (١)

وَدَلِيلُ الصَّالِحِينَ؛ قَوْلُهُ تَعَالَى: ﴿ أُو۟لَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ ٱلْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُۥ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُۥٓ ﴾ (٢)

وَدَلِيلُ الأَشْجَارِ وَالأَحْجَارِ؛ قَوْلُهُ تَعَالَى: ﴿ أَفَرَءَيْتُمُ ٱللَّٰتَ وَٱلْعُزَّىٰ ﴿١٩﴾ وَمَنَوٰةَ ٱلثَّالِثَةَ ٱلْأُخْرَىٰٓ ﴿٢٠﴾ ﴾ (٣)

وَحَدِيثُ أَبِي وَاقِدٍ اللَّيْثِيِّ -رَضِيَ اللهُ عَنْهُ- قَالَ: خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ -صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- إِلَى حُنَيْنٍ

---

(١) المائدة: ١١٦.

(٢) الإسراء: ٥٧.

(٣) النجم: ١٩ — ٢٠.

وَنَحْنُ حُدَثَاءُ عَهْدٍ بِكُفْرٍ، وَلِلْمُشْرِكِينَ سِدْرَةٌ، يَعْكُفُونَ عِنْدَهَا وَيُنَوِّطُونَ بِهَا أَسْلِحَتَهُمْ، يُقَالُ لَهَا ذَاتُ أَنْوَاطٍ، فَمَرَرْنَا بِسِدْرَةٍ فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللهِ اجْعَلْ لَنَا ذَاتَ أَنْوَاطٍ كَمَا لَهُمْ ذَاتُ أَنْوَاطٍ. الحَدِيثَ. [1].

بنەمای سێیەم : بەدڵنیاییەوە پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم لەناو خەڵکانێکدا دەرکەوت و کرا بە پێغەمبەر کە جیاواز بوون لەپەرستنەکانیاندا، هەیان بوو فریشتەیان دەپەرست وەهەیان بوو کە پێغەمبەران سەلامی خوایان لێ بێت و پیاوچاکانیان دەپەرست، وەهەیان بوو کە بەردوو داریان دەپەرست، وە هەیان بوو کە خۆرو مانگیان دەپەرست وە پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم لەگەڵ هەموویاندا شەڕی کردو جەنگاو جیاوازی نەکرد لەنێوانیاندا.

[1] أخرجه الترمذي رقم (٢١٨٠) في الفتن، باب ماجاء لتركبن سنن من كان قبلكم، وقال : ((حديث حسن صحيح)) وأخرجه أحمد (٢١٨/٥)، وابن أبي عاصم في السنة رقم (٧٨)، وابن حبان في صحيحه رقم (٦٧٠٢- الإحسان) . وصححه ابن حجر في الإصابة (٢١٦/٤).

وەبەڵگەش خوای گەورە دەفەرموێت :

﴿ وَقَٰتِلُوهُمْ حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ ٱلدِّينُ لِلَّهِ ﴾[1]

واتە ﴿ ئەوانەی دەست درێژیتان دەکەنە سەرو شەڕتان لەگەڵ دەکەن ئێوەش بەچاکی شەڕیان لەگەڵدا بکەن و بیانکوژن تاوەکو هێزیان لەبەر ببڕن و ئیتر نەتوانن جارێکی تر بکەونە ئازاردانتان و هەوڵبدەن لەئاینەکەتان هەڵتان بگێڕنەوە، بیانکوژن تا ئاین هەر ئاینی خودا بێت و تەنها ناوی خودا بڵند بێتەوە نەک ناوێکی تر﴾.

وەبەڵگەی پەرستنی خۆرو مانگیش خوای گەورە دەفەرموێت :

﴿ وَمِنْ ءَايَٰتِهِ ٱلَّيْلُ وَٱلنَّهَارُ وَٱلشَّمْسُ وَٱلْقَمَرُ ۚ لَا تَسْجُدُوا۟ لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ ﴾[2]

واتە ﴿ لەنیشانەکانی تاک و تەنهای خوایە شەو و ڕۆژ و خۆرو مانگ، نەسوجدە بۆخۆر بەرن نەبۆمانگ چونکە ئەوان هەردوو دروستکراوی خودان و ئەوانیش سوجدە هەربۆئەو دەبەن﴾.

---

(١) البقرة: ١٩٣.

(٢) فصلت: ٣٧.

وەبەڵگەی پەرستنی فریشتە خوای گەورە دەفەرموێت :

﴿ وَلَا يَأْمُرَكُمْ أَن تَتَّخِذُوا الْمَلَائِكَةَ وَالنَّبِيِّينَ أَرْبَابًا ﴾[1]

واتە ﴿ ئەو کەسە ((مەبەست عیسایە سەلامی خوای لێ بێ)) هەرگیز داواتان لێ ناکات فریشتەکان و پێغەمبەرکان سەلامی خوایان لێ بێ بەخودا بزانن و بیان پەرستن ﴾.

وەبەڵگەی پەرستنی پێغەمبەرانیش سەلامی خوایان لێ بێ :

خوای گەورە دەفەرموێت :

﴿ وَإِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ أَأَنتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَأُمِّيَ إِلَٰهَيْنِ مِن دُونِ اللَّهِ ۖ قَالَ سُبْحَانَكَ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِحَقٍّ ۚ إِن كُنتُ قُلْتُهُ فَقَدْ عَلِمْتَهُ ۚ تَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِي وَلَا أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ ۚ إِنَّكَ أَنتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ ﴿١١٦﴾ ﴾[2]

واتە ﴿ ((ئەم فەرمایشتە هەڕەشەیە بۆ دیانەکان کەچۆن لەقیامەتدا هەڵەی بیرو باوەڕەکەیان دەردەکەوێت)) خوای گەورە دەفەرموێت: کاتێک خودا لەعیسا سەلامی خوای لێ بێت

(١) آل عمران: ٨.

(٢) المائدة: ١١٦.

دەپرسێت ئایە تۆ بەشوێن کەوتوانی خۆتت ووتـوە : منـو دایکـم بەخودا بزانن ؟ کەئەوەیش دەرچوونە لەسنوری باوەڕبوون بـەتاك و تەنهایی خوداو هاوەڵ و وێنە پەیداکردنە بۆی، عیسایش سـەلامی خوای لێ بێت لەوەڵامدا دەفەرموێت :خودایە پاك و گەورەیی هەر بۆتۆیە نابێت من لەسنوری خۆم دەربچم و شـتێك بڵـێم کەهـەقی قسەکردنم تیایدا نەبێت، خۆئەگەر ووتبێتم ئـەوە بەڕاسـتی خـۆت دەیزانیت چونکە تۆ دەزانیت چی لەدەرونی منـدا هەیە بـەڵام مـن ئەوەی لەنەفسی تۆدا هەیە هیچـی لێ نـازانم، بێگومـان تـۆ زۆر ئاگادارو زانای بەگشت شاراوە و نهێنیەکان ﴾ .

وەبەڵگەی پەرستنی پیاوچاکان : خوای گەورە دەفەرموێت :

﴿ أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ ٱلْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُۥ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُۥٓ ﴾[1]

واتە ﴿ ئەوانەی ئەوان دەیان پەرستن و هاناو هاواریان بۆدەبـەن خۆیشیان بۆئەوەی لەخوا نزیکتر بن هێشتا هەر لەهۆیەك دەگەڕێن کەخۆیانی زیاتر لەپەروەردگار پێ نزیك بکەنەوە ئـیتر ئێـوە چـۆن

(١) الإسراء: ٥٧.

ئەوان دەپەرستن، بەئومێدی ڕەحمەتی ئەو پەروەردگارەن و لەتۆڵەو سزایشی دەترسن ﴾.

وەبەڵگەی پەرستنی بەردەکان و دارەکان لەلایەن موشریکەکانەوە: خوای گەورە دەفەرموێت :

﴿ أَفَرَءَيْتُمُ ٱللَّٰتَ وَٱلْعُزَّىٰ ﴿١٩﴾ وَمَنَوٰةَ ٱلثَّالِثَةَ ٱلْأُخْرَىٰٓ ﴿٢٠﴾ ﴾[1]

واتە ﴿ هەواڵی لات و عوززاو سێیەمەکەی (مەنات)م بدەنێ﴾ ((ئەوانە سێ بتەکە بوون لە (گائف و غگفان ومککە)دا دەپەرستران)).

وەبەڵگەیەکی تر بۆسەلماندنی پەرستنی بەردەکان و دارەکان لەلایەن موشریکەکانەوە فەرموودەکەی پێغەمبەری خوایە صلّی الله علیه وعلی آله وسلم کە ئەبی واقیدی لەیسی ڕەزای خوای لێ بێت دەفەرموێت:

((خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ -صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -إِلَى حُنَيْنٍ وَنَحْنُ حُدَثَاءُ عَهْدٍ بِكُفْرٍ، وَلِلْمُشْرِكِينَ سِدْرَةٌ، يَعْكُفُونَ عِنْدَهَا وَيُنَوِّطُونَ بِهَا أَسْلِحَتَهُمْ، يُقَالُ لَهَا ذَاتُ أَنْوَاطٍ، فَمَرَرْنَا بِسِدْرَةٍ فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللهِ اجْعَلْ لَنَا ذَاتَ أَنْوَاطٍ كَمَا لَهُمْ ذَاتُ أَنْوَاطٍ)).

---

(١) النجم: ١٩ — ٢٠.

واتە ((لەگەڵ پێغەمبەری خوادا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم دەرچووین بۆجەنگی حونەین و ئێمە تازە وازمان لەبێباوەڕی هێنابوو و هاتبووینە ناو ئیسلام، وە هاوبەش پەیداکەران داڕێکیان هەبوو بەدەوریدا دەسوڕانەوە و چەکەکانیان (شمشێرەکانیان) پیادا هەڵدەواسی پێیان دەووت: ذات أنواط.

{ذات أنواط – بریتی بوو لەدارێك کەلەنەفامیدا دەپەرسترا لەغەیری خوای گەورە و چەند لق و پۆی هەبوو هاوبەش پەیداکەران شمشێرەکانیان پیادا هەڵدەواسی بۆئەوەی چەکەکانیان بەرەکەتی بەربکەوێت و پیرۆز ببێت – وەرگێڕ}.

جائێمەش دوای ئەوەی ئەوانمان بەجێهێشت و تێپەڕبووین بەلای داڕێکدا، ووتمان: ئەی پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم ﴿ذاتُ أنواط ﴾ێك بۆئێمەش دابنێ هەروەکو ئەوان ﴿ذاتُ أنواط ﴾ یان هەیە ..... تاکۆتای فەرموودەکە)).

ڕاڤەکردنی ژانای پایەبەرز صالح الفوزان

بنەمای سێیەم : ئەوەیە کە پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم نێردرا بۆلای خەڵکانێك لەهاوبەش پەیداکەران، هەیانبوو فریشتەی دەپەرست، وەهەیان بوو کە خۆرو مانگی دەپەرست، وەهەیان بوو کە بتەکان و بەردەکان و دارەکانیان دەپەرست، وەهەیان بوو کەدۆستان و پیاوچاکانیان دەپەرست .

وەئەوەش لەناشیرینی شەریك بۆخودا پەیداکردنە کە هاوەڵانی و بکەرانی کۆنابنەوە لەسەر تاکە شتێك { واتە هەرکۆمەڵەو خوایەکی بۆخۆی داناوەو دەیپەرستێت، ناکەن هەموویان شتێك لەو شتانە بپەرستن – وەرگێڕ} بەپێچەوانەی یەکخواناسەوە کە پەرستراویان یەکێکە خوای گەورە دەفەرموێت:

﴿ ءَأَرْبَابٌ مُّتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ أَمِ ٱللَّهُ ٱلْوَٰحِدُ ٱلْقَهَّارُ ﴿٣٩﴾ مَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِهِۦٓ إِلَّآ أَسْمَآءً سَمَّيْتُمُوهَآ ﴾ (١)

واتە ﴿ئاخۆ چەند خوایەکی جیا جیا بپەرستێت باشترە یان هەر

(١) یوسف: ٣٩ – ٤٠.

یەك خوای تاك و تەنیاو زاڵ و بەدەستەڵات بەسەر هەموو شتێکدا، ئەوەش بزانن ئەوەی ئێوە بەدەر لەخوا دەیان پەرستن چەند ناوێکی بێ ناوەڕۆکن بۆخۆتان ناوتان ناوون و کردووتانن بەخودای خۆتان ﴾.

جالەخراپیەکانی شەریك بۆخوادانان و پوچییەکانی : ئەوەیە کە خەڵکەکەی جیاوازن لەپەرستنەکەیاندا ڕێکخەرێك کۆیان ناکاتەوە، لەبەرئەوەی ئەوان لەسەر بنچینەیەك ناڕۆن، و بەڵکو لەسەر هەواو ئارەزووەکانیان و بانگەشەکانی گومڕاکەران دەڕۆن بەڕێوە، جایۆیە جیاوازییان زۆر دەبێت خوای گەورە دەفەرموێت:

﴿ ضَرَبَ ٱللَّهُ مَثَلًا رَّجُلًا فِيهِ شُرَكَآءُ مُتَشَٰكِسُونَ وَرَجُلًا سَلَمًا لِّرَجُلٍ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا ۚ ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ ۚ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٩﴾ ﴾[1]

واتە ﴿ خوا نمونەی هێناوەتەوە بەپیاوێك بەندەی چەند کەسێك بێت و هەریەکەشیان کارێکی پێ بسپێرێ : ئەم پێی بڵێ برۆ، ئەوی دیکەیان پێی بڵێ مەڕۆ، نمونەیەکیش هێناوەتەوە بەپیاوێکی تر بەندەی تاقە کەسێك بێت هەرئەو کەسە سەرپەرشتی بکات ئاخۆ ئەو دووانە لەخۆشحاڵی و دڵخۆشی و بەرچاو ڕوونیدا یەکسانن؟ دیارە

(١) الزمر: ٢٩.

یەکسان نین، جامرۆڤی یەکتاپەرستیش لەگەڵ موشریکێکدا کەچەند بتێك بپەرستێت ئاوایە، موسڵمانەکە لەیەك لاوە بڕیاری بۆدەردەچێت و دڵیشی زۆر ئاسوودەیە بەڵام موشریکەکە لەلاوە ئاڕاستە دەکرێت و سەرئەنجام سەری لێتێك دەچێت، سوپاس هەربۆخوایە لەسەر ڕاست کردنەوەی بەڵگە لەسەر خەڵك بەڵام زۆر ترینیان ئەم ڕاستیە نازانن﴾.

جائەو کەسەی خوای گەورە بەتاك و تەنها دەپەرستێت وەکو بەندەیەك وایە کە بەندەی تاکە کەسێك بێت و لەگەڵیدا ئاسوودەبێت، شارەزای مەبەست و داواکاریەکانیەتی و لەگەڵیدا ئاسوودەیە، بەڵام هاوبەش پەیداکەر وێنەی کەسێك وایە چەند خاوەنێکی هەبێت، نازانێت کام لەخاوەنەکانی ڕازی بکات، هەریەك لەوان ئارەزوویەکی هەیە، وەهەریەك لەوان داواکاریەکی هەیە، هەریەك لەوان دەیەوێت بێت بۆلای ئەو هەرلەبەر ئەوەشە خوای گەورە دەفەرموێت:

﴿ ضَرَبَ ٱللَّهُ مَثَلًا رَّجُلًا فِيهِ شُرَكَآءُ مُتَشَٰكِسُونَ ﴾(١)

واتە ﴿ خوا نمونەی هێناوەتەوە بەپیاوێك بەندەی چەند کەسێك بێت و هەریەکەشیان کارێکی پێ بسپێرێ : ئەم پێی بڵێ برۆ، ئەوی دیکەیان پێی بڵێ مەڕۆ ﴾.

(١) الزمر: ٢٩.

ڕاڤەی پەرتووکی ﴿ القول المفيد ﴾

واتە چەند کەسێك خاوەنی ئەو بەندەیەن، نازانێت کام لەوان ڕازی بکات.

﴿ وَرَجُلًا سَلَمًا لِّرَجُلٍ ﴾[1]

﴿نمونەیەکیشی هێناوەتەوە بەپیاوێکی تر بەندەی تاقە کەسێك بێت هەرئەو کەسە سەرپەرشتی بکات ﴾ خاوەنەکەی تاکە کەسێکە، ئەوە لەگەڵیدا ئاسوودە دەبێت، ئەوە نمونەیەکە خوای گەورە هێناویەتیەوە بۆکەسی موشریك و کەسی یەکخواپەرست .

جاهاوبەش پەیداکەران جیاوازن لەپەرستنەکانیاندا، وە پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم جەنگا لەگەڵ هەموویاندا جیاوازی نەکرد لەنێوانیاندا، جەنگا لەگەڵ بتپەرستەکاندا، جەنگا لەگەڵ گاورو جولەکەدا، جەنگا لەگەڵ ئاگرپەرستاندا، جەنگا لەگەڵ هەموو هاوبەش پەیداکەراندا، وەلەگەڵ ئەوانەشدا جەنگا کە دۆستە پیاوچاکەکان دەپەرستن و جیاوازی نەکرد لەنێوانیاندا .

جائەوە ڕەددی ئەوانەی تیادایە کەدەڵێن : ئەوانەی بت دەپەرستن وەکو ئەو کەسە نیە پیاوێکی چاك یان فریشتەیەك لەفریشتەکان

(١) الزمر: ٢٩.

دەپەرستێت، لەبەرئەوەی ئەوانە بەردەکان و دارەکان دەپەرستن، بێ گیانەکان دەپەرستن، بەڵام ئەو کەسەی پیاوێکی چاك و دۆستێك لەدۆستەکانی خوا دەپەرستێت وەك ئەو کەسە نیە بتەکان دەپەرستێت .

وەبەو قسەیەیان دەیانەوێت ئەوە بڵێن کە : ئەو کەسەی لەئێستادا گۆڕ دەپەرستێت حوکمەکەی جیاوازە لەو کەسەی بتەکان دەپەرستێت جابۆیە پێی بێباوەڕ نابێت، وەکردەوەکەیشی بەشەریك بۆخوادانان دانانرێت و دروستیش نیە جەنگی لەگەڵدا بکرێت .

جائێمەش لەوەڵامیاندا دەڵێین : پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم جیاوازی نەکرد لەنێوانیاندا، بەڵکو هەموویانی بەهاوبەش پەیداکەر دانا، وەمالیان و خوێنیانی حەڵاڵ کرد، وەهیچ جیاوازی نەکرد لەنێوانیاندا، وەئەوانەی مەسیح دەپەرستن، مەسیح پێغەمبەری خوایە سەلامی خوای لێ بێت، وەلەگەڵ ئەوەشدا جەنگا لەگەڵیاندا، وەجولەکەکانیش عوزەیر دەپەرستن و یەکێکیشە لەپێغەمبەرەکانیان سەلامی خوایان لێ بێت، یان لەپیاوچاکەکانیان، پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم لەگەڵ هەرهەموویاندا جەنگاو هیچ جیاوازی نەکرد لەنێوان هیچ کامیاندا .

ڕاڤەی پەرتووکی ﴿ القواعد الأربع ﴾

جابۆیە شەریك بۆخوادانان هیچ جیاوازی تیادا نیە لەنێوان کەسێکدا پیاوێکی چاك بپەرستێت یان بتێك یان بەردێك یان داریك بپەرستێت، لەبەرئەوەی شەریك بۆخوادانان بریتیە لە: پەرستنی هەرشتێك بەدەر لەخوای گەورە، وەهەرلەبەرئەوەشە دەفەرمووێت:

﴿ وَٱعْبُدُوا۟ ٱللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا۟ بِهِۦ شَيْـًٔا ﴾[1]

واتە ﴿ ئەی خەڵکینە ! تەنها خوا بپەرستن و هیچ شتێك مەکەنە هاوبەشی، نەمرۆڤ نەدار نە بەرد نە بتەکان ﴾.

وەووشەی ﴿شَيْـًٔا ﴾ نەکیرەیە لەمیانەی نەهیدا هەموو شتێك دەگرێتە خۆ، هەموو ئەو شتانە دەگرێتەوە کەکراوە بەهاوبەشی خوای گەورە لەفریشتەکان و پێغەمبەران سەلامی خوایان لێ بێت و پیاوچاکان و دۆستانی خوا وەبەردەکان و دارەکان .

وەبەڵگەش خوای گەورە دەفەرمووێت :

﴿ وَقَٰتِلُوهُمْ حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ ٱلدِّينُ لِلَّهِ ﴾[2]

واتە ﴿ ئەوانەی دەست دریژیتان دەکەنە سەرو شەڕتان لەگەڵ

---

(١) النساء: ٣٦.

(٢) البقرة: ١٩٣.

دەکەن ئێوەش بەچاکی شەڕیان لەگەڵدا بکەن و بیانکوژن تاشەریك بۆخوادانان نەمێنێت و ئیتر نەتوانن جارێکی تر بکەونە ئازاردانتان و هەوڵبدەن لەئاینەکەتان هەڵتان بگێڕنەوە، بیانکوژن تا ئاین هەر ئاینی خودا بێت و تەنها ناوی خودا بڵند بێتەوە نەك ناوێکی تر ﴾ .

واتە : بەڵگە لەسەر جەنگان لەگەڵ هاوبەش پەیداکەراندا بەبێ جیاوازی کردن لەنێوانیاندا بەگوێرەی پەرستراوەکانیان فەرمایشتی خوای گەورەیە ﴿وَقَٰتِلُوهُمْ ﴾ واتە : بجەنگن لەگەڵیاندا، وەئەوەش گشتیە بۆهەموو هاوبەش پەیداکەران هیچ کەسی لێدەرنەکراوە، پاشان فەرمووی ﴿حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ ﴾ واتە ﴿تاشەریك بۆخوادانان نەمێنێت و ئیتر نەتوانن جارێکی تر بکەونە ئازاردانتان و هەوڵبدەن لەئاینەکەتان هەڵتان بگێڕنەوە ﴾ وە ﴿فِتْنَةٌ - شەریك بۆخوادانان ﴾ واتە تا شەریك بۆخوا دانان نەمێنێت، وەئەوەش گشتیە واتە شەریك بۆخوادانان، ئیتر ئەو هاوبەش بۆخوادانانە لە دۆستانی خواو پیاوچاکاندا بێت، یان لەبەردەکاندا بێت، یان لەدارەکاندا بێت، یان لەخۆردا بێت، یان لەمانگدا بێت . وە ﴿وَيَكُونَ ٱلدِّينُ لِلَّهِ ﴾ واتە ﴿بیانکوژن تا ئاین هەر ئاینی خودا بێت و تەنها ناوی خودا بڵند

بێتەوە نەك ناوێكی تر ﴾ دەبێت پەرستن هەرهەمووی بۆخودا بێت، هاوبەشایەتی تیادا نیە بۆهیچ كەسێك ئیتر ئەو كەسە هەر كەسێك یان هەر شتێك بێت، جابۆیە جیاوازی تیادا نیە لەنێوان شەریك بۆخوادانانێك بەهۆی دۆستانی خواو پیاوچاكانەوە ئەنجام بدرێت یان بەهۆی دارەكان و بەردەكانەوە یان بەشەیتانەكان و جگە لەوانیشەوە ئەنجام بدرێت .

وەبەڵگەی پەرستنی خۆرو مانگیش خوای گەورە دەفەرموێت :

﴿ وَمِنْ ءَايَـٰتِهِ ٱلَّيْلُ وَٱلنَّهَارُ وَٱلشَّمْسُ وَٱلْقَمَرُ ۚ لَا تَسْجُدُوا۟ لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ ﴾[1]

واتە ﴿ لەنیشانەكانی تاك و تەنهای خوایە شەو و ڕۆژ و خۆرو مانگ، نەسوجدە بۆخۆر بەرن نەبۆمانگ چونكە ئەوان هەردوو دروستكراوی خودان و ئەوانیش سوجدە هەربۆئەو دەبەن﴾.

بەڵگەیە لەسەر ئەوەی هەیە كە سوجدە دەبات بۆخۆرو مانگ، ولەبەرئەوەیە پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله قەدەغەی

(١) فصلت: ٣٧.

کـردووه لەنوێـژ کـردن لـەکاتی خـۆر هـەڵاتن و خـۆر ئاوابوونـدا[1] بۆڕێگرتن لەبیانوو هێنانەوه لەبەرئـەوەی هەیـە کـە سـوجده بۆخـۆر دەبـات لـەکاتی خۆرهەڵاتنـدا وەسـوجدەی بۆدەبـات لـەکاتی خۆرئاوابوونداء، جابۆیە قەدەغەمان لێکراوه کە سوجده بەرین لەو دوو کاتەدا، ئەگەر چیش نوێژەکە بۆخوای گەورە بێت، بەڵام لەبەرئـەوەی کردنی نوێژ لـەو کاتـەدا لەیەکچـوونی تیادایـە بـۆکرداری هاوبـەش پەیداکەران قەدەغەکرا بۆئەوەی ڕێگری بکرێت لەهێنانـەوەی بیـانوو کە دەبێتە هۆکارێك بۆئەوەی شەریکی بۆخوا تیادا بڕیارِ بدرێت

---

(1) هەروەکو لەفەرموودەکەی عبدالله ی کوڕی عومەردا ڕەزای خوایان لێ بێت دا هاتووه کە پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله فەرموویەتی ((لَا يَتَحَرَّى أَحَدُكُمْ فَيُصَلِّي عِنْدَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَلَا عِنْدَ غُرُوبِهَا)) واتە ((هـیچ کەسێك لەئێوە باخۆی دوانەخات تاکـاتی خۆرئـاوا بـوون و خـۆر هـەڵاتن جالەو کاتەدا نوێژەکەی بکات)).

أخرجه البخاري رقم (٥٨٥) في المواقيت، باب لايتحرى الصلاة قبل غروب الشمس، ومسلم رقم (٨٢٨) في المساجد، باب الأوقات التي نهى عن الصلاة فيه .

ڕاڤەی پەرتووکی ﴿ القول المفيد ﴾

پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم هاتووە بۆئەوەی ڕێگری شەریك بۆخوادانان و ئەو شتانەی دەبنە هۆکاری ئەنجامدانی شەریك بۆخوادانان بکات[1] .

وەبەڵگەی پەرستنی فریشتە خوای گەورە دەفەرموێت :

﴿ وَلَا يَأْمُرَكُمْ أَن تَتَّخِذُوا الْمَلَائِكَةَ وَالنَّبِيِّينَ أَرْبَابًا ﴾[2]

واتە ﴿ ئەو کەسە ((مەبەست عیسایە سەلامی خوای لێ بێ)) هەرگیز داواتان لێ ناکات فریشتەکان و پێغەمبەرکان سەلامی خوایان لێ بێ بەخودا بزانن و بیان پەرستن ﴾.

بەڵگەیە لەسەر ئەوەی کە خەڵکانێك هەبوون و بەبەردەوامیش هەن فریشتەو پێغەمبەرانیان سەلامی خوایان لێ بێت پەرستووە، وەبەڵگەشە لەسەر ئەوەی کەئەوە شەریك بۆخوا دانانە .

وەگۆڕ پەرستانی ئەمڕۆ دەڵێن : ئەو کەسەی فریشتەکان و پێغەمبەران سەلامی خوایان لێ بێت و پیاوچاکان دەپەرستێت بێباوەڕ نیە .

---

(1) سەیری ((فتح المجيد لشرح كتاب التوحيد ٢/ ٨٣٥، ٨٣٩)) بکە .

(٢) آل عمران: ٨.

وەبەڵگەی پەرستنی پێغەمبەرانیش سەلامی خوایان لێ بێ :
خوای گەورە دەفەرموێت :

﴿ وَإِذْ قَالَ ٱللَّهُ يَٰعِيسَى ٱبْنَ مَرْيَمَ ءَأَنتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ ٱتَّخِذُونِي وَأُمِّيَ إِلَٰهَيْنِ مِن دُونِ ٱللَّهِ ۖ قَالَ سُبْحَٰنَكَ مَا يَكُونُ لِيٓ أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِحَقٍّ ۚ إِن كُنتُ قُلْتُهُۥ فَقَدْ عَلِمْتَهُۥ ۚ تَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِي وَلَآ أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ ۚ إِنَّكَ أَنتَ عَلَّٰمُ ٱلْغُيُوبِ ﴿١١٦﴾ ﴾ (١)

واتە ﴿ ((ئەم فەرمایشتە هەڕەشەیە بۆ دیانەکان کەچۆن لەقیامەتدا هەڵەی بیرو باوەڕەکەیان دەردەکەوێت)) خوای گەورە دەفەرموێت: کاتێك خودا لەعیسا سەلامی خوای لێ بێت دەپرسێت ئایە تۆ بەشوێن کەوتوانی خۆتت ووتوە : منو دایکم بەخودا بزانن ؟ کەئەوەیش دەرچوونە لەسنوری باوەڕبوون بەتاك و تەنهایی خوداو هاوەڵ و وێنە پەیداکردنە بۆی، عیسایش سەلامی خوای لێ بێت لەوەڵامدا دەفەرموێت :خودایە پاك و گەورەیی هەر بۆتۆیە نابێت من لەسنوری خۆم دەربچم و شتێك بڵێم کەهەقی قسەکردنم تیایدا نەبێت، خۆئەگەر ووتبێتم ئەوە بەڕاستی خۆت دەیزانیت چونکە تۆ

(١) المائدة: ١١٦.

دەزانیت چی لەدەرونی منداهەیە بەڵام من ئەوەی لەنەفسی تۆدا هەیە هیچی لێ نازانم، بێگومان تۆ زۆر ئاگادارو زانای بەگشت شاراوە و نهێنیەکان ﴾ .

ئەوە بەڵگەی ئەوەی تیادایە کە پەرستنی پێغەمبەران سەلامی خوایان لێ بێت شەریك بۆخوادانانە هەروەکو پەرستنی بتەکان .

وەهەروەها ڕەدی ئەوانەیشی تیادایە کەجیاوازییان کردووە لەوەدا لە گۆڕپەرستان .

جائەوە ڕەدێکی تیادایە لەسەر ئەوانەی کەدەڵێن : شەریك بۆخوادانان بریتیە لەپەرستنی بتەکان، لای ئەوان یەکسان نیە لەنێوان ئەوەی بتەکانی پەرستووە و ئەوەی دۆستێك یان پیاوێکی چاکی پەرستووە، ئینکاری بەیەکسان سەیری کردنی نێوان ئەوانە دەکەن، وە واگومان دەبەن کە شەریك بۆخوادانان کورت هەڵهێنراوە لەسەر پەرستنی بتەکان بەتەنها، وەئەوەش لەهەڵەڕوونەکانە لە دوو لایەنەوە:

لایەنی یەکەم : بەدڵنیاییەوە خوای گەورە لەقورئانە پیرۆزەکەیدا ئینکاری هەموویانی کردووە و فەرمانی بەجەنگان لەگەڵ هەموویاندا کردووە .

لایەنی دووەم : بەدڵنیاییەوە پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم جیاوازی نەکرد لەنێوان بت پەرستێك یان فریشتە پەرستێك یان پیاوێکی چاکدا .

وەبەڵگەی پەرستنی پیاوچاکان : خوای گەورە دەفەرموێت :

﴿ أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ ٱلْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُۥ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُۥٓ ﴾[1]

واتە ﴿ ئەوانەی ئەوان دەیان پەرستن و هاناو هاواریان بۆدەبەن خۆیشیان بۆئەوەی لەخوا نزیکتر بن هێشتا هەر لەهۆیەك دەگەڕێن کەخۆیانی زیاتر لەپەروەردگار پێ نزیك بکەنەوە ئیتر ئێوە چۆن ئەوان دەپەرستن، بەئومێدی ڕەحمەتی ئەو پەروەردگارەن و لەتۆڵەو سزایشی دەترسن ﴾.

ووتراوە : ئەم ئایەتە لەبارەی کەسانێکەوە دابەزیوە کە مەسیح و دایکی و عوزەیریان پەرستووە سەلامی خوایان لێ بێت، جاخوای گەورە هەوالّی داوە بەوەی کە مەسیح و دایکی (مەریەم) سەلامی خوایان لێ بێت، وەعوزەیریش هەموویان بەندەی خوان، بەپەرستنی

(١) الإسراء: ٥٧.

خوای گەورە خۆیان لەخوا نزیك دەکەنەوە و بەئومێدی بەزەیی خـوای گـەورەن و لەسزایشـی دەترسـن، ئەوانـە بەندەگـەلێکن پێویسـتیان بەخوایەو هەژارن بۆئەوەی ڕەحمیان پێ بکات و بەگوێرایەلّی کردنیـان بۆی داوای لێخۆش بوونی لێدەکەن:

﴿يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ ٱلْوَسِيلَةَ﴾[1]

واتە ﴿خۆیشیان بۆئەوەی لەخوا نزیکتر بن هێشتا هـەر لەهۆیـەك دەگەڕێن کەخۆیانی زیاتر لەپەروەردگار پێ نزیك بکەنەوە﴾.

واتە : نزیکبوونەوە لێی بەگوێڕایەلّی کردنی و پەرستنی، جائـەوە بەلّگەیە لەسەرئەوەی کەئەوان شیاوی ئەوە نین پەرسـتنیان بۆبکرێـت لەبەرئەوەی ئەوان مرۆڤن و پێویستیان بەڕەحمـەتی خـوای گەورەیـە، هـەژارن، داوا لـەخوای گـەورە دەکـەن و بـەهیوای ڕەحمـەتی خـوای گەورەن، وە لەسزایشی دەترسن، وەهەرکەسێکیش ئاوا بێت بەکەلّکی ئەوە نایەت کە بپەرستێت لەگەلّ خوای گەورەدا عزوجل.

وە ووتەی دووەم لەوەی ووتراوە لەبارەی ئەم ئایەتەوە : ئەم ئایەتە دابەزیوە لەبارەی خەلّکانێك لەهاوبەش پەیداکەرانەوە خـەلّکانێکیان دەپەرست لە جنۆکـەکان، جاجنۆکـەکان موسـڵمان بـوون و ئەوانـەی

(١) الإسراء: ٥٧.

جنۆکەکانیان دەپەرست بەموسڵمان بوونی ئەوانیان نەزانی، جنۆکەکان بەبەردەوامی بەگوێڕایەڵی کردن و ملکەچکردنیان بۆخوای گەورە لێی نزیك دەبوونەوە و بەهیوای ڕەحمەتی ئەون و لەسزایشی دەترسن، ئەوان بەندەگەلێکی خوای گەورەن و هەژارن و پێویستیان پێیەتی بۆئەوە نابن پەرستنیان بۆبکرێت .

وەمەبەست لەئایەتە پیرۆزەکە هەرکامیان بێت، ئەوا ئایەتەکە بەڵگەیە لەسەرئەوەی کەدروست نیە پەرستنی پیاوچاکان، ئیتر ئەو کەسانە لەپێغەمبەران سەلامی خوایان لێ بێت بن یان لەڕاستگۆیان بن یان لەدۆستانی خواو پیاوچاکان بن، بەهیچ جۆرێك دروست نیە پەرستنیان، لەبەرئەوەی هەموویان بەندەی خوان و هەژارن بۆڕەحمەتی خوای گەورە، جاچۆن دەبێت بپەرسترێن لەغەیری خوا ؟!

وە وەسیلەش ((هۆکاری نزیك بوونەوە لەخوا)) واتاکەی ئەوەیە : بریتیە لەگوێڕایەڵی کردن و نزیکی، جا وەسیلە لەزمانەوانیدا : ئەو شتەیە دەیگەیەنێتە مەبەست، ئەوەی دەیگەیەنێتە ڕەزامەندی خواو بەهەشتەکەی بریتیە لەهۆکاری نزیك بوونەوە لەخوا، ئەمەیە بریتیە لەهۆکاری شەرعی بۆنزیکبوونەوە لەخوای گەورە لەفەرمایشتەکەیدا :

﴿وَٱبْتَغُوٓاْ إِلَيْهِ ٱلْوَسِيلَةَ﴾[1]

واتە ﴿ هۆکاری نزیکبوونەوە لەخوای گەورە بگرنە بەر ﴾ .

بەڵام چەواشەکاران و خڵەفاوان سەرلێشێواوان دەڵێن : وەسیلە بریتیە : لەوەی کە ناوەندێك لەنێوان خۆت و خوادا دابنێیت لەدۆستانی خواو پیاوچاکان و مردووەکان، بیانکەیتە ناوەند لە نێوان خۆت و خودا تانزیکت بکەنەوە لەخوا:

﴿ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَآ إِلَى ٱللَّهِ زُلْفَىٰٓ ﴾[2]

واتە ﴿ئێمە تەنها لەبەرئەوە ئەو بتانە دەپەرستین تالەخوامان نزیك بکەنەوە و تکامان بۆبکەن لای ﴾.

جاواتای وەسیلە لای ئەو خڵافاوانە : بریتیە لەوەی کە ناوەندێك لەنێوان خۆت و خوادا دابنێیت، خوات پێت بناسێنێت، پێویستیەکانت بۆبگوازێتەوە، وەهەوالّی تۆ بگەیەنێت بەخوا، هەروەك بڵێی خوای گەورە نازانێت، یان هەروەك بڵێی خوای گەورە چروکەو نابەخشێت تەنها لەکاتێکدا نەبێت زۆری لێبکرێت لەلایەن ناوەندەکانەوە، پاك و بەرزی بۆخوا لەوەی دەیڵێن .

---

(١) المائدة: ٣٥.

(٢) الزمر: ٣.

ڕاڤەی پەرتووکی ﴿ القول المفيد ﴾

وەهەرلەبەرئەوەشە شوبهەبۆخەڵکی دروست دەکەن و دەڵێن : خوای گەورە دەفەرموێت :

﴿ أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ ٱلْوَسِيلَةَ ﴾[1]

واتە ﴿ ئەوانەی ئەوان دەیان پەرستن و هاناو هاواریان بۆدەبەن خۆیشیان بۆئەوەی لەخوا نزیکتر بن هێشتا هەر لەهۆیەك دەگەڕێن کەخۆیانی زیاتر لەپەروەردگار پێ نزیك بکەنەوە ﴾

جائەوە بەڵگەیە لەسەر ئەوەی کە ڕاگرتنی ناوەندەکان لەلایەن دروست کراوەکانەوە بۆلای خوا کارێکی دروستە لەبەرئەوەی خوا بەباشە باسی خەڵکەکەی کردووە، وەلەئایەتێکی تریشدا:

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَٱبْتَغُوٓاْ إِلَيْهِ ٱلْوَسِيلَةَ وَجَٰهِدُواْ فِى سَبِيلِهِۦ ﴾[2]

واتە ﴿ئەی ئەوانەی باوەڕتان هێناوە لەخوابترسن هۆکاری نزیکبوونەوە لەخوای گەورە بگرنە بەر و تێبکۆشن لەپێناو خوای گەورەدا ﴾ .

---

(١) الإسراء: ٥٧.

(٢) المائدة: ٣٥.

ووتیان : بەدڵنیاییەوە خوای گەورە فەرمانی پێکردوین بەوەی هۆکاری نزیکبوونەوە بۆلای خوا بگرینە بەر، وەوەسیلەش واتاکەی بریتیە لەناوەند، ئابەو شێوەیە ووشەی خوای گەورە لەشوێنی خۆی دەگۆڕن و بەئارەزووی خۆیان دەیگۆڕن و واتاکەی تێکدەدەن، جاوەسیلەی ڕاست و دروست لەقورئان و سوننەتدا بریتیە لە : گوێڕایەڵی کە هۆکاری نزیکبوونەوەیە لەخوای گەورە، وەنزیکبوونەوە لێی بەناوەکانی و ئاوەڵناوەکانی، ئەمە بریتیە لە هۆکاری نزیکبوونەوەی ڕاست و دروست (الوسيلة) .

بەڵام دروستکراوەکان بکەیتە هۆکاری نزیکبوونەوە لەخوا ئەوە وەسیلەیەکی ڕێلێگیراو و قەدەغەکراوە، وەوەسیلەیەکی هاوبەش پەیداکەرە بۆخوا، وەهەرئەوەیشە هاوبەش پەیداکەرەکانی پێشوو گرتوویانەتە بەر بۆنزیکبوونەوە لەخوا :

﴿ وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَٰٓؤُلَآءِ شُفَعَٰٓؤُنَا عِندَ ٱللَّهِ ﴾ (١)

واتە ﴿شتانێك دەپەرستن جگە لە خوا کە نە سوودیان پێ

(١) یونس: ١٨.

دەگەیەنن و نە دەشتوانن زیانیان لێ دوورخەنەوە، وە دەشڵێن کە ئەوانە تکاکارمانن لای خوا ﴾.

﴿وَٱلَّذِينَ ٱتَّخَذُواْ مِن دُونِهِۦٓ أَوْلِيَآءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَآ إِلَى ٱللَّهِ زُلْفَىٰٓ﴾ (١)

واتە ﴿ئەوانەی کەلەجیاتی خوا چەندین دۆستیان بۆخۆیان گرتووە جگە لەخواو دەیانپەرستن دەڵێن : ئێمە تەنها لەبەرئەوە ئەو بتانە دەپەرستین تالەخوامان نزیك بکەنەوە و تکامان بۆبکەن لای﴾.

ئەوە بریتیە لە شەریك بۆخوا پەیداکردنی ئەوانەی لەکۆندا بوون و ئەوانەی لەدوای ئەوانیشەوە هاتوون ڕێك وەکو ئەوەی خوای گەورە باسی دەکات، وەئەگەر چیش ناوی ببەن بە وەسیلە ئەوە خودی شەریك بۆخواپەیداکردنە، ئەو وەسیلەیە نیە کەخوای گەورە بەدروستی داناوە تا بگیرێتە بەر بۆلەخوا نزیکبوونەوە، لەبەرئەوەی خوای گەورە هەرگیز شەریك بۆخوادانانی نەگێڕاوە بەهۆکاری نزیکبوونەوە لەخۆی، و بەڵکو شەریك بۆخوا دانان هۆکاری دوور کەوتنەوەیە لەخوای گەورە، وەکو دەفەرموێت:

---

(١) الزمر: ٣.

﴿ إِنَّهُۥ مَن يُشْرِكْ بِٱللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ ٱللَّهُ عَلَيْهِ ٱلْجَنَّةَ وَمَأْوَىٰهُ ٱلنَّارُ ۖ وَمَا لِلظَّٰلِمِينَ مِنْ أَنصَارٍ ﴿٧٢﴾ ﴾ (١)

واتە: ﴿چاك بزانن كەهەر كەسێك هاوبەش بۆ خوا دابنێ بێگومان خوا بەهەشتی لەسەر قەدەغە دەكات و جێوشوێنی ئاگرە و ستەمكارانیش هیچ جۆرە یارمەتی دەرێكیان بۆ نیەو ڕزگار نابن ﴾.

جاچۆن دەبێت شەریك بۆخوا دانان بكرێتە هۆكاری نزیكبوونەوە لەخوا، پاك و بەرزییەتی بۆخوا لەوەی دەیڵێن .

مەبەست لەئایەتەكە : ئەوەیە كەتیایدا بەڵگەهەیە لەسەر ئەوەی كە هەیە لەهاوبەش پەیداكەرەكان پیاوچاكان دەپەرستێت، لەبەرئەوەی خوای گەورە ئەوەی ڕوونكردۆتەوە، وەئەوەشی ڕونكردۆتەوە كەئەوانەی ئەوان دەیانپەرستن كۆمەڵە بەندەیەكی هەژارن بۆلێخۆش بوونی خوای و بەهیوای ڕەحمەتی خوان:

﴿ وَٱبْتَغُوٓا۟ إِلَيْهِ ٱلْوَسِيلَةَ ﴾(٢)

واتە ﴿هۆكاری نزیكبوونەوە لەخوای گەورە بگرنە بەر ﴾

---

(١) المائدة: ٧٢.

(٢) المائدة: ٣٥.

ڕاڤەی پەرتووکی ﴿ ٱلْقَوْمَ ٱلْآخِرَةِ ﴾

واتە : بەگوێڕایەڵی کردنی خوای گەورە لێی نزیك دەبنـەوە:﴿أَيُّهُمْ أَقْرَبُ ﴾ بەپەرستنی خوا پێشرکێ دەکـەن بۆنزیـك بوونـەوە لـەخوا لەبەرهەژارییان بۆڕەزامەندی خواو پێویستیان بۆی ﴿وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُۥ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُۥٓ ﴾ ﴿بەئومێـدی ڕەحمـەتی ئـەو پـەروەردگارەن و لەتۆڵەو سزایشی دەترسن ﴾ وەهەرکەسێك سیەفەتی وابێـت بۆخـۆی بەئومێدی خوا بێت و لەسزایشی بترسێت بۆئـەوە نابێـت کـە ببێتـە خوایەك و هاواری لێ بکرێت و بپەرستێت لەگەڵ خودا .

وەبەڵگەی پەرستنی بەردەکان و دارەکان لەلایەن موشریکەکانەوە: خوای گەورە دەفەرموێت :

﴿ أَفَرَءَيْتُمُ ٱللَّٰتَ وَٱلْعُزَّىٰ ﴿١٩﴾ وَمَنَوٰةَ ٱلثَّالِثَةَ ٱلْأُخْرَىٰٓ ﴿٢٠﴾ ﴾[1]

واتە ﴿ هەواڵی لات و عوززاو سێیەمەکەی (مەنات)م بدەنێ ﴾

((ئەوانە سـێ بتەکـە بـوون لـە (طـائف و غطفـان ومككـة)دا دەپەرستران)).

(١) النجم: ١٩ – ٢٠.

ڕاڤەی پەرتووکی ﴿ القول المفيد ﴾

لـەم ئایەتـەدا بەڵگـەی ئـەوەی تیادایـە کەکەسـانێك هـەن لەموشریکەکان بەردەکان و دارەکان دەپەرستن .

جا ووتەکەی ﴿ أَفَرَءَيْتُمُ ﴾ ئەوە پرسیارێکی ئینکار و سەرزەنشتە، واتـە : هـەواڵم بـدەنێ، ئـەوە لـەڕووی پرسـیارکردنی ئینکـار و سەرزەنشتکردنەوەیە.

﴿ ٱللَّٰتَ ﴾ بەخوێندنەوەی بێ شەددەی تائەکە – ناوی بتێکـە لـە طـائف کەئەوەش دەسـتەواژەیەکە بـۆدەبڕین لەبـەردێکی ڕازێنـراوەو نەخشێنراو، لەسـەری مالێـك بنیـادنراوە، وەپـەردەی بەسـەرەوەیە، لەکەعبە دەچـێت لەشـێوەدا، وەبەدەوریشـیدا گۆڕەپانێـك هەیـە، و زێوانیشـی هەیـە و خزمـەتی دەکـات و سەرپەرشـتی دەکـات، موشریکەکان دەیان پەرست جگە لەخوا وەئەویش هی هۆزی سەقیف بوو، وەئەو هۆزانەیشی دۆست و هاوپەیمانی سەقیف بوون شـانازییان پێوە دەکردن و پیایدا دەنازین .

وەهـەروەها بەتونـدکردنی تائەکـەش کـە شـەددەی هـەبێت خوێندراوەتەوە ﴿ أَفَرَءَيْتُمُ ٱللَّٰتَ - هەواڵی لاتم بدەنێ ﴾ ناوی بکەرێکە لە ((لّتَ، یلُـتُ – کارێکە بۆکەسێك بەکاردەهێنرێت کە ئاو تێکەڵی

نارد بکات و حەڵوای لێ دروست بکات)) لات پیاوێکی چاك بوو سیفەتی وابوو حەڵوای دروست دەکردو دەرخواردی حاجیانی دەدا، جاکاتێك مرد مالێکیان لەسەر گۆڕەکەی دروست کرد و پەردەیان پیادا شۆڕکردەوە، ئیتر دوای ئەوە دەیان پەرست لەغەیری خوا، ئەوە بریتیە لەلات .

وە ﴿وَٱلْعُزَّىٰ﴾ بریتی بوو لەکۆمەڵە دارێك لەدۆڵی نەخلە لەنێوان مەککەو تائیفدا، بەدەورییەوە مالّ و پەردە هەبوو، وەزێوانی هەبوو، وەتیایدا شەیتان هەبوو قسەیان لەگەڵ خەڵکیدا دەکرد، و نەفام و نەزانەکان وایان دەزانی کەئەوەی قسەیان لەگەڵ دەکات بریتیە لەخودی ئەو دارانە یان ئەو مالّەی دروستیان کردبوو بەسەریەوە لەگەڵ ئەوەی کە ئەوەی قسەی لەگەڵ دەکردن بریتی بوو لە شەیتانێك تا گومڕایان بکات لەڕێگەی خوای گەورە، وەئەو بتە هی قوڕەیش و خەڵکی مەککەو ئەوانەی بەدەوریانەوە بوون .

وە ﴿ وَمَنَوٰةَ ﴾ بەردێکی گەورە بوو دەکەوتە شوێنێك نزیکی شاخی قودید بوو، لەنێوان مەککەو مەدینەدا، وەئەو بتە هی خوزاعەو ئەوس و خەزرەج بوو، ولەلای ئەو بتەوە ئیحرامی حەجیان دەبەست وەدەیان پەرست لەغەیری خوای گەورە .

جائەم سێ بتە بریتی بوون لە گەورەترین بتەکانی عەرەب .

خوای گەورە دەفەرموێت:

﴿ أَفَرَءَيْتُمُ ٱللَّٰتَ وَٱلْعُزَّىٰ ﴿١٩﴾ وَمَنَوٰةَ ٱلثَّالِثَةَ ٱلْأُخْرَىٰٓ ﴿٢٠﴾ ﴾[1]

واتە ﴿ هەواڵی لات و عوززاو سێیەمەکەی (مەنات)م بدەنێ ﴾

ئایە دەوڵەمەندی کردن ؟، ئایە هیچ سوودێکی پێ گەیاندن ؟ سەری خستن ؟ ئایە دەیانتوانی دروست بکەن و ڕۆزی بدەن و بژیەنن و بمرێنن ؟ چیتان تیادا بینی ؟ ئەوە لەڕووی ئینکاری کردن و هۆشیارکردنەوەی ئەقڵەکانەوەیە تا بگەڕێتەوە بۆ تێگەیشتن و سەر ڕێگای ڕاست، ئەمانە تەنها بریتین لەکۆمەڵە دارو بەردێك و دروستکراون و هیچ سوودو زیانیان بەدەست نیە و ناتوانن سود بەکەس بگەیەنن و زیان لەکەس بدەن .

وەلەکاتێکدا خوای گەورە ئیسلامی نارد وە پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم مەککەی پیرۆزی ئازاد کرد هەردوو هاوەڵی بەڕێزی ((موغیرەی کوڕی شوعبەو ئەبو سوفیانی کوڕی حەربی ڕەزای خوایان لێ بێت)) نارد بۆ لات بۆ تائیف هەردووکیان تێك و پێکیان دا بە فەرمانی پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى

(١) النجم: ١٩ – ٢٠.

ئاله وسلم، وه خالیدی کوڕی وەلیدی ڕەزای خـوای لێ بێـت نـارد بـۆ عوززا و تێکی داو دارەکانی بڕییەوە و ئەو جنۆکەیەیشی کوشت کـە لەناویەوە قسەی لەگەڵ خەڵکیدا دەکرد و گومڕایی دەکردن، وەلەڕەگ وڕیشەو دەری هێنا سوپاس بۆخوا، وەعـەلی کوڕی ئەبو تالێبی ڕەزای خوای لێ بێت نـارد بـۆ مـەنات ئـەویش تێکـی داو سـڕییەوە [1] و نـەیتوانی خـۆی ڕزگـار بکـات، جاچـۆن دەتوانێـت خـەڵك و شوێنکەوتوانی و بەندەکانی ڕزگار بکات ؟!

﴿ أَفَرَءَيْتُمُ ٱللَّٰتَ وَٱلْعُزَّىٰ ﴿١٩﴾ وَمَنَوٰةَ ٱلثَّالِثَةَ ٱلْأُخْرَىٰٓ ﴿٢٠﴾ ﴾ [2]

واتە ﴿ هەواڵی لات و عوززاو سێیەمەکەی (مەنات)م بدەنێ ﴾ بۆکوێ ڕۆیشت ؟ ئایە سوودی پێ گەیاندن ؟ ئایـە تـوانی خـۆی بپارێزێت لەدەستی سەربازە یەکخواپەرستەکانی خوای گەورە بۆئەوەی تێکی نەدەن؟

{وەڵام نەخێر، واللە ئەوانـەی لەغـەیری خـوا دەپەرسـترێن هـیچ کامێکیان سوودو زیانیان بەدەست نیە بەڵام چونکە شەیتانی (ئینس و جـین) بـۆ خـەڵکی ڕازاندویانەتـەوە بەداخـەوە خـەڵکانێکی زۆر

---

[1] سەیری : زادالمعاد (٤/ ٤١٣ - ٤١٥) بکە.

(٢) النجم: ١٩ — ٢٠.

گومڕابـوون و لەڕێگـەی ڕاسـت دوور کەوتونەتـەوە، خـوای گـەورە پەنامان بدات و بمان پارێزێت لەوەی شەوێن پیلانەکانی ئەوان بکەوین – وەرگێڕ} .

جائەوە بەڵگەی لەسەر ئەوە تیادایە کەکەسانی واهەیە دارەکـان و بەردەکان دەپەرستن، بەڵکو ئەم سێ بتە گەورەترین بتەکانیان بوون، و لەگـەڵ ئەوەشـدا خـوای گـەورە سـڕینیەوە لـەبوون و نەیهێشـتن، و نـەیتوانی بـەرگری لـەخۆی بکـات و سـوود بەخەڵکەکـەی خـۆی بگەیەنێت، جابەدڵنیاییەوە پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسـلم جیهادی کردن و دژیان جەنگاو بتەکانیان نەیان توانی بەرگریان لێبکـەن، جائـەوە بەڵگـەی ئـەوەی تیادایـە کـە شـەیخی ئیسـلام موحەمەدی کوڕی عبدالوهاب ڕەحمەتی خوای لێ بێت بەڵگەی بـۆی هێناوەتەوە کەخەڵکانێك هەن بەردەکان و دارەکان دەپەرستن .

یا سبحان الله خەڵکانێك خوای گەورە ژیـری پێبەخشـیون کەچـی لەگەڵ ئەوەشدا دارەکان و بەردە بێ گیانەکان دەپەرسـتن کـە ئـەقڵ و ژیری تیادا نیە و جوڵەو ژیانی تیادا نیـە، کـوا ئـەقڵی مرۆڤـەکان ؟ بـەرزی بۆخـوای پـەروەردگار لـەوەی دەیڵـێن بەرزییـەکی گـەورە کەشایستەی خۆیەتی .

وەبەڵگەیەکی تر بۆسەلماندنی پەرستنی بەردەکان و دارەکان لەلایەن موشریکەکانەوە فەرموودەکەی پێغەمبەری خوایە صلّى الله عليه وعلى آله وسلم كه ئەبی واقیدی لەیسی ڕەزای خوای لێ بێت دەفەرموێت:

((خرجنا مع النبي صلى الله عليه وسلم إلى حنين ونحن حدثاء عهد بكفر، وللمشركين سدرة يعكفون عندها وينوطون بها أسلحتهم يقال لها ذات أنواط. فمررنا بسدرة فقلنا: يا رسول الله اجعل لنا ذات أنواط، كما لهم ذات أنواط))[1]

واتە ((لەگەڵ پێغەمبەری خوادا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم دەرچووین بۆجەنگی حونەین و ئێمە تازە وازمان لەبێباوەڕی هێنابوو و هاتبووینە ناو ئیسلام، وە هاوبەشپەیداکەران دارێکیان هەبوو بەدەوریدا دەسوڕانەوە و چەکەکانیان (شمشێرەکانیان) پیادا هەڵدەواسی پێیان دەووت: ذات أنواط.

---

[1] أخرجه الترمذي رقم (٢١٨٠) في الفتن، باب ماجاء لتركبن سنن من كان قبلكم، وقال : ((حديث حسن صحيح)) وأخرجه أحمد (٢١٨/٥)، وابن أبي عاصم في السنة رقم (٧٨)، وابن حبان في صحيحه رقم (٦٧٠٢- الإحسان) . وصححه ابن حجر في الإصابة (٢١٦/٤).

{ذات أنواط – بریتی بوو لەدارێك كەلەنەفامیدا دەپەرسترا لەغەیری خوای گەورە و چەند لق و پۆی هەبوو هاوبەش پەیداكەران شمشێرەكانیان پیادا هەڵدەواسی بۆئەوەی چەكەكانیان بەرەكەتی بەربكەوێت و پیرۆز ببێت – وەرگێڕ} .

جائیمەش دوای ئەوەی ئەوانمان بەجێهێشت و تێپەڕبووین بەلای دارێكدا، ووتمان :ئەی پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم ﴿ذاتُ أنواط ﴾ یێك بۆئیمەش دابنێ هەروەكو ئەوان ﴿ذاتُ أنواط﴾یان هەیە ..... تاكۆتای فەرموودەكە)).

لەئەبی واقیدی لەیسیەوە ڕەزای خوای لێ بێت، یەكێك بوو لەوانەی لەسالّی ئازاد كردنی مەككەی پیرۆزدا لە ٨ی كۆچیدا موسلّمان بووە .

پێیان دەووت : ﴿ذاتُ أنواط ﴾ وە أنواطیش كۆی نوطە كەئەویش بریتیە لە هەڵواسین، واتە خاوەنی كۆمەڵە پەلێك بۆهەڵواسین بەكاربهێنرێت، چەكەكانیان پیادا هەڵدەواسی بۆئەوەی پیرۆزو موبارەك ببێت، جاهەندێك لەو هاوەڵانەی تازە موسلّمان بووبون و بەتەواوی لەیەكخواناسی شارەزانەبوون بە پێغەمبەری خوایان صلّى الله عليه وعلى آله وسلم ووت : ﴿ ئەی پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم ﴿ذاتُ أنواط ﴾یێك بۆئیمەش دابنێ هەروەكو

ئەوان ﴿ذاتُ أنواط ﴾ یان هەیە ﴾ وەئەمەش نەگبەتی و ناڕەحەتی لاسایکردنەوە و خۆشوبهاندنە، کەبریتیە لەگەورەترین بەڵاکان، لەو کاتەدا پێغەمبەری خوادا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم سەرسوڕمانی خۆی دەربڕی و فەرمووی : الله أكبر الله أكبر الله أكبر، وە پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم ئەگەر شتێکی پێ سەیر بوایە یان شتێکی پێ ناخۆش بوایە ئەوا الله أكبری دەکرد، یان دەیفەرموو سبحان الله و دووبارەی دەکردەوە .

فەمووی ((إنها السنن)) واتە : ئەو ڕێگایانەی کە خەڵکی دەیان گرنە بەر و هەندێکیان شوێن هەندێکیان دەکەون و دەیانکەنە سەرمەشقی خۆیان، جائەو هۆیەی کەوای لێکردن ئەوە بڵێن بریتیە لەشوێن کەوتنی ڕێچکەکانی پێش خۆتان و خۆشوبهاندنە بە موشریکەکانەوە .

پاشان پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم فەرمووی : ((قُلْتُمْ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ كَمَا قَالَت بنو إسرائيل لِموسى :﴿ٱجْعَل لَّنَآ إِلَٰهًا كَمَا لَهُمْ ءَالِهَةٌ ۚ قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ ﴿١٣٨﴾﴾[1]))

(١) الأعراف: ١٣٨.

واتە ((سوێند بەوەی گیانی منی بەدەستە ئەوەی ئێوە ووتتان هەروەك ئەوە وایە کە نەوەکانی ئیسرائیل بەموسایان سەلامی خوای لێ بێت ووت : ﴿ پەرستراوێکمان بۆدابنێ تا بیپەرستین هەروەکو ئەوان پەرستراویان هەیە، موساش سەلامی خوای لێ بێت پێ ی فەرموون : بەڕاستی ئێوە گەلێکی نەفام و نەزانن﴾)) .

موسا سەلامی خوای لێ بێت لەکاتێکدا دەریاکەی بڕی بە نەوەکانی ئیسرائیل و خوای گەورە دوژمنەکەیانی تیادا نقوم کردوو خنکاندنی و ئەوانیش کە نەوەکانی ئیسرائیلن سەیریان دەکرد لەکاتێکدا کەدەخنکان لەبەرچاویاندا، بەڵای خەڵکانێکدا تێپەڕین کە هاوبەش پەیداکەر بوون و دەسوڕانەوە بەدەوری بتەکانیاندا، جائەوانە بەموسایان سەلامی خوای لێ بێت ووت :

﴿ ٱجۡعَل لَّنَآ إِلَٰهًا كَمَا لَهُمۡ ءَالِهَةٞۚ قَالَ إِنَّكُمۡ قَوۡمٞ تَجۡهَلُونَ ﴿١٣٨﴾ ﴾[1]))

واتە ((سوێند بەوەی گیانی منی بەدەستە ئەوەی ئێوە ووتتان هەروەك ئەوە وایە کە نەوەکانی ئیسرائیل بەموسایان ووت : ﴿

(١) الأعراف: ١٣٨.

پەرستراوێکما بۆدابنێ تـا بیپەرسـتین هـەروەکو ئـەوان پەرسـتراویان هەیە، موساش سەلامی خوای لێ بێت پـێ ی فـەرموون : بەڕاسـتی ئێوە گەلێکی نەفام و نەزانن﴾))

موساش سەلامی خوای لێ بێت ئینکاری ئەوەی کردو فەرمووی:

﴿ إِنَّ هَٰٓؤُلَآءِ مُتَبَّرٌ مَّا هُمْ فِيهِ ﴾ واتە : پووچ و بەتاڵە.

﴿ وَبَٰطِلٌ مَّا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ ﴾[1] واتـە ﴿بێگومـان ئـەو حاڵەتەی ئەوانی تیادایە کەبتەکان دەپەرستن سەرئەنجامی تیاچوونە و هەرچیش دەکەن بێ کەڵك و باتڵە، واتە : خۆیان و بتیان دوابڕاون﴾.

لەبەرئەوەی شەریك بۆخوا دانانە، خوای گەورە دەفەرموێت:

﴿ قَالَ أَغَيْرَ ٱللَّهِ أَبْغِيكُمْ إِلَٰهًا وَهُوَ فَضَّلَكُمْ عَلَى ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿١٤٠﴾ ﴾[2]

واتە ﴿ موسا سـەلامی خـوای لێ بێـت فـەرموی: باشـە ئێـوە دەتانەوێت جگە لەخوا خوای ترتان بۆبخـوازم بـۆ پەرسـتن ؟! کەهـەر ئەویشە فەزڵتانی داوە بەسەر خەڵکانی سەردەمی خۆتاندا ﴾

---

(١) الأعراف: ١٣٩.

(٢) الأعراف: ١٤٠.

ڕاڤەی پەرتووکی ﴿ القواعد الأربع ﴾

پیغەمبەر موسا سەلامی خوای لێ بێت ئینکاری ئەو کارەیانی کرد هەروەکو چۆن پێغەمبەری خۆشەویستمان صلّی الله علیه وعلی آله وسلم ئینکاری ئەوانەی کرد، بەڵام ئەوانەی سەردەمی موساو ئەوانی سەردەمی پێغەمبەری خۆشەویستمان صلّی الله علیه وعلی آله وسلم شەریکیان بۆخوای گەورە پەیدانەکرد، جانەوەکانی ئیسرائیل لەکاتێکدا ئەم قسەیەیان کرد شەریکیان بۆخوا پەیدا نەکرد لەبەرئەوەی بەکردەوە هەڵنەستان بەئەنجامدانی، وەبەهەمان شێوەش هاوەڵەکانی پێغەمبەری خۆشەویستمان صلّی الله علیه وعلی آله وسلم ئەگەر هاتایە ئەو ﴿ذاتُ أنواط ﴾ە یان بکردایەتە پەرستراو ئەوەی هاوبەش پەیداکەران دەیانکرد ئەوانیش بیانکردایە ئەوا شەریکیان بۆخوا پەیدا دەکرد، بەڵام خوای گەورە پاراستنی، لەوکاتەوەی پێغەمبەرکەیان صلّی الله علیه وعلی آله وسلم قەدەغەی لێکردن ئەو کارە بکەن دەستیان هەڵگرت و وازیان هێنا ئەم قسەیەیان لەنەزانینەوە کرد، لەئارەزووە وە نەیان ووت، جاهەرئەو کاتەی زانیان ئەو کارە شەریك بۆخوا دانانە وازیان هێناو کارەکەیان نەکرد، خۆئەگەر هاتایە ئەنجامیان بدایە ئەوا شەریکیان بۆخوای گەورە ئەنجام دەدا .

جائەوەی مەبەستە لەئایەتەکەدا : ئەوەیە کە خەڵکانێك هەن دارەکان دەپەرستن، لەبەرئەوەی ئەو هاوبەش پەیدا کەرانە ئەو دارە پەل پەلانەیان کردبوو بەخواو دەیان پەرست، وەئەو هاوەڵانە ڕەزای خوایان لێ بێت ئەوانەی زانست لەدڵە کانیاندا جێگیر نەبوو بوو هەوڵیاندا خۆیان بچوێنن پێیانەوە ئەگەر خوای گەورە نەیپاراستنایە بەهۆکاری پێغەمبەرکەی صلّى الله عليه وعلى آله وسلم .

مەبەست : بەدڵنیاییەوە کەسانێك هەن کە دارەکان دەکەنە موفەڕك و تەبەڕوك لەلایدا دەمێننەوە، وە ((العكوف)) واتاکەی بریتیە لەمانەوە لەلایدا بۆماوەیەك بەمەبەستی نزیك بوونەوە لەخوای گەورە

جابۆیە ((العكوف)) بریتیە لەمانەوە لەشوێنێکدا .

جائەوە بەڵگەیە لەسەر چەندین بابەتی گەورە :

بابەتی یەکەم : ترسناکی نەزانین بەیەکخواناسی، چونکە بێگومان کەسێك نەزان بێت بەیەکخواناسی شایستەی ئەوەیە بکەوێتە شەریك بۆخوا دانانەوە و بەخۆیشی نەزانێت، وە لێرەوە پێویستە فێربوونی یەکخواناسی، وەفێربوونی ئەوەی دژیەتی لەشەریك بۆخوادانان تامرۆڤ لەسەر چاو ڕۆشنی بێت لەبەرئەوەی کارێك نەکات لەئەنجامی

نەشارەزایی و نەزانینی، بەتایبەتی ئەگەر بینی کەسێك ئەو کارە دەکات وادابنێت کارەکەی هەقە بەهۆکاری نەزانین و نەشارەزایەکەی، جالەو کەسەدا مەترسی نەزانین هەیە بەتایبەتی لە کاروباری بیروباوەڕدا .

بابەتی دووەم : لەفەرموودەکەدا مەترسی خۆشبهاندن بەهاوبەش پەیداکەرەکانەوە هەیە، وەئەو خۆ چواندنەش لەوانەیە ببێتە هۆی شەریك بۆخوا دانان، پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم دەفەرموێت ((مَنْ تَشَبَّهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ))[1] واتە ((هەرکەسێك خۆی بشوبهێنێت بەهەر گەلێکەوە ئەوە لەوانە)) جابۆیە دروست نیە خۆ چواندن بەموشریکەکانەوە .

بابەتی سێیەم : ئەوەیە کە تەبەڕوککردن پیرۆزی وەرگرتن لە بەردەکان و دارەکان و خانوەکانەوە شەریك بۆخوادانانە ئەگەر چی

---

[1] أخرجه أبو داود رقم (٤٠٣١) في اللباس، باب في لبس الشهرة، وأحمد (٢/ ٥٠) من حديث عبدالله بن عمر رضي الله عنهما .
قال شيخ الإسلام إبن تيمية رحمه الله : ((هذا إسناد جيد)) . ((إقتضاء الصراط المستقيم)) (١/ ٢٣٦ – ٢٣٩) . وقال الحافظ العراقي في تخريج الإحياء : (٢/ ٦٥) : سنده صحيح .
وقال الحافظ إبن حجر في فتح الباري : (٦/ ٩٨) : سنده حسن .

بەشیرکیش ناونەبرێت لەلای خەڵکی، لەبەرئەوەی داواکردنی پێرۆزیە لەجگە لەخواوە، لەبەردەکان و دارەکان و لەگۆڕەکان و جێنزرگاکانەوە، وەئەوە شەریك بۆخوادانانە ئەگەر چیش بەغەیری ناوی شەریك بۆخوادانانیش ناوی بنێنن {واتە : باخەڵکانێکی سەرلێشێواویش هەبن ئەو شیرکە ڕوونە بەناوی ترەو ناوبنێنن وەکو ئەوەی بڵێن ئەوە وەسیلەیە، یان ڕێزگرتنە لە پێغەمبەران سەلامی خوایان لێ بێت و ڕاستگۆیان و پیاوچاکان و دۆستانی خواو شەهیدەکان و تا دوایی، ئەوە هەر هەمان شەریك بۆخوادانانی موشریکەکانە بەڵام ئەوان گۆڕیویانە پەنا بەخوا – وەرگێڕ } .

زانای پێشەوا ((موحەمەدی کوڕی عبدالوهاب)) ڕەحمەتی خوای گەورەی لێ بێت دەفەرموێت :

❁ الْقَاعِدَةُ الرَّابِعَةُ: أَنَّ مُشْرِكِي زَمَانِنَا أَغْلَظُ شِرْكًا مِنَ الأَوَّلِينَ، لأَنَّ الأَوَّلِينَ يُشْرِكُونَ فِي الرَّخَاءِ، وَيُخْلِصُونَ فِي الشِّدَّةِ، وَمُشْرِكُو زَمَانِنَا شِرْكُهُمْ دَائِمٌ فِي الرَّخَاءِ وَالشِّدَّةِ؛ وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى: ﴿ فَإِذَا رَكِبُوا۟ فِى ٱلْفُلْكِ دَعَوُا۟ ٱللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ فَلَمَّا نَجَّىٰهُمْ إِلَى ٱلْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ ﴿٦٥﴾ ﴾ (١)

بنەمای چوارەم: ئەوەیە کە هاوبەشپەیداکەرانی سەردەمی ئێمە شیرك و هاوبەشدانانەکەیان زۆر خەستتر خراپتر لەشیرکی هاوبەش پەیداکەرەکانی سەردەمی پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم لەبەرئەوەی هاوبەش پەیداکەرەکانی سەردەمی پێغەمبەری خوا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم لەکاتی خۆشی و ئاسوودەیدا هاوبەشیان بۆخوای گەورە دادەنا و لەکاتی ناڕەحەتی و سەختێتیدا بەتەنها خوای پەروەردگاریان دەپەرست و

---

(١) العنكبوت: ٦٥.

هاورارياں بەتەنها لەو دەکرد، بەڵام موشریکەکانی سەردەمی ئێمە شەریك بۆخوا پەیداکردنەکەیان هەمیشەییە لەکاتی خۆشی و ئاسوودەیدا و ناخۆشی و ناڕەحەتیدا شەریك بۆخوای پەروەردگار ئەنجام دەدەن و هاوار دەکەنە غەیری خواو، وەبەڵگەش فەرمایشتی خوای گەورەیە کەدەفەرموێت :

﴿ فَإِذَا رَكِبُوا۟ فِى ٱلْفُلْكِ دَعَوُا۟ ٱللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ فَلَمَّا نَجَّىٰهُمْ إِلَى ٱلْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ ﴿٦٥﴾ ﴾[1]

واتە ﴿ موشریکەکان کاتێك سواری کەشتیەك یان پاپۆڕێك بون و لەدەریادا بڕۆن بۆ شوێنێك، ئەگەر بایەکی بەهێز هەڵبکات و شەپۆلی دەریاکە کەشتیەکەیان بخاتە مەترسیەوە و ترسی نقوم وونیان لێ بنیشێت لەو حاڵەتەدا بێباوەڕیەتی خۆیان لەبیر دەچێتەوە و بەهەموو دڵێکیانەوە دەست دەکەن بەدوعاو پاڕانەوە لەخودای تاك و تەنها تالەو تەنگانەو نەهامەتیە ڕزگاریان بکات، بەڵام کەخودا ڕزگاریان دەکات و دەگەنەوە سەرووشکانی جارێکی تر خودایان لەبیر دەچێتەوە و دەست دەکەنەوە بە بتپەرستیەکەی جارانی خۆیان ﴾.

---

(١) العنكبوت: ٦٥.

ڕاڤەکردنی ژانای پایەبەرز صالح الفوزان

بنـــەمای چـــوارەم کەبریتیـــە لـــەکۆتا بنـــەما ئەوەیـــە کـــە هاوبەشپەیداکەرانی سەردەمی ئێمە شیرك و هاوبەشـدانانەکەیان زۆر خەستترو خراپترە لەشیرکی هاوبەش پەیداکەرەکانی سەردەمی پێشوو ئەوانەی پێغەمبەری خوایان صلّى الله عليه وعلى آله وسلم بـۆلا نێردرا .

وەهۆکاریش لەوەدا ڕوون و ئاشکرایە : بەدڵنیاییەوە خوای گـەورە هەواڵیداوە کە هاوبەش پەیداکەرانی سەردەمی پێشوو زۆر بـەدڵێکی پاکەوە و بەدڵسۆزییەوە هاواریان دەکردە خوا ئەگەر کارەکەیان لەسەر قورس بوایەو تووشی ناڕەحەتی بونایە، جابۆیە هاوارناکەنـە غـەیری خوا لەبەرزانستیان بەوەی کە جگە لـەخوا توانـای ڕزگـارکردنی نیـە لەناڕەحەتیەکاندا هەروەکو خوای گەورە دەفەرموێت:

﴿ وَإِذَا مَسَّكُمُ ٱلضُّرُّ فِي ٱلْبَحْرِ ضَلَّ مَن تَدْعُونَ إِلَّآ إِيَّاهُ ۖ فَلَمَّا نَجَّىٰكُمْ إِلَى ٱلْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ ۚ وَكَانَ ٱلْإِنسَٰنُ كَفُورًا ﴿٦٧﴾ ﴾ (١)

(١) الإسراء: ٦٧.

واتە ﴿وەهەرکاتێکیش ئێوە لەناو دەریادا تووشی ناخۆشی و زەرەرو کۆسپ بن، وەك نقوم بوون و بەرەو هەڵدێرچوون هەر خواتان لەبیر دەمێنێ و هەرچی پەرستراوێك هەیە لەبیرتان دەچێ و باوەڕتان بەهیچ شتێکی تر نامێنێت، کەچی هەر ڕزگاری کردن و بەرەو ووشکانی چوون خێرا ڕوو وەردەچەرخێنن لەپەرستنی خوا بەتاك و تەنیاو کوفری نیعمەت دەکەن و مرۆڤ بەرامبەر بەخوا هەرئاوا ناشوکور بووە ﴾.

وەلەئایەتێکی تردا دەفەرموێت:

﴿ وَإِذَا غَشِيَهُم مَّوْجٌ كَالظُّلَلِ دَعَوُاْ ٱللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ ﴾[1]

واتە ﴿ ئەو بێباوەڕو بتپەرستانەو غەیری ئەوانیش ئەگەر لەناو دەریادا شەپۆلی زۆر گەورەی وەکو چیا بێت بۆیان بەهەموو دڵێکیانەوە هاوار دەبەن بۆخوداو داوای ڕزگاربوونی لێدەکەن ﴾.

واتە : بەدڵسۆزییەوە لێی دەپارێنەوە.

﴿ فَلَمَّا نَجَّىٰهُمْ إِلَى ٱلْبَرِّ فَمِنْهُم مُّقْتَصِدٌ ﴾[2]

---

(١) لقمان: ٣٢.

(٢) لقمان: ٣٢.

واتە ﴿ جاکەخودا ڕزگاری کـردن و گەیاندنیـەوە سـەر ووشـکانی هەندێکیان جۆرە سوپاسێك ئەنجام دەدەن بەڵام ئەوانی تریان بەرامبەر ئەو بەزەییەی خودا سپلەیی دەنوێنن و بێباوەڕ دەبنەوە ﴾

وەلەئایەتێکی تردا دەفەرموێت:

﴿ فَلَمَّا نَجَّىٰهُمْ إِلَى ٱلْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ ﴾[1]

واتە ﴿بەڵام کەخودا ڕزگاریان دەکات و دەگەنـەوە سەرووشـکانی جارێکی تر خودایـان لـەبیر دەچـێتەوە و دەسـت دەکەنـەوە بـە بـت پەرستیەکەی جارانی خۆیان ﴾.

جائەوانـەی پێشـوو شـەریکیان بۆخـوا دادەنـا لەخۆشـی و ئاسوودەیدا، هاواریان دەکردە بتەکان و بـەردەکان و دارەکـان، بـەڵام ئەگەر بکەوتنایەتە نارەحەتیەوە و لەلێواری لەناوچووندا بوونایە ئەوا ئەوان هاواریان نەدەکردە بت و دارو بەردو هیچ دروستکراوێك بـەڵکو بەتەنها هاواریان دەکردە خوای تاك و تەنها، جائەگـەر جگـە لـەخوا لەنارەحەتیەکاندا توانای دەربازکردنی نـەبێت جاچـۆن دەبێـت هـاوار بکرێتە جگە لەخوا لەخۆشی و ئاسوودەیدا .

---

(١) العنكبوت: ٦٥.

بەڵام هاوبەش پەیداکەرەکانی ئەم کاتە واتە : ئەوانەی لەدوایدا هاتوون، ئەوانەی شەریك بۆخوادانان لەناویاندا ڕوویداوە لەم ئومەتی موحەمەدییەدا صلّى الله عليه وعلى آله وسلم ئەوا بەدڵنیاییەوە هاوبەش دانانەکەیان بەردەوامە لەخۆشی و ناخۆشیدا، تەنانەت لەکاتی ناڕەحەتیشدا دڵسۆزی نانوێنن بۆخوای گەورە، بەڵکو هەرکاتێك ناڕەحەتیان زیاتر لەسەر توندتر ببێت ئەوا هاوبەشدانانەکەیان و هاوارکردنیان زیاتر دەبێت بۆ حەسەن و حوسەین ڕەزای خوایان لێ بێت وە بۆعبدالقادر ڕەحمەتی خوای لێ بێت وە بۆ ڕیفاعی وەجگە لەوانیش، ئەوە شتێکی زانراوە، شتی سەیرو سەمەرەیان لێ باس دەکرێت لەناو دەریاکاندا، ئەوان ئەگەر کارەکەیان توندتر و ناڕەحەت تر بێت وایان لێ دێت هاوار دەکەن بەناوەکانی دۆستان و پیاوچاکانەوە، وەداوای فریاکەوتنیان لێ دەکەن جگە لەخوای گەورە {واتە لەجیاتی لەو کاتی ناڕەحەتیەدا هاواریان لەخواکردایە هەرناوێکیان بەسەر زاردا بێت لەپیاوچاکان و بەناو پیاوچاکان و لەدۆستانی خواو بەناو دۆستان هاواری لێدەکەن و داوای فریاکەوتنی لێدەکەن — وەرگێڕ} لەبەرئەوەی بانگخوازانی بەتاڵ و پووچ و گومڕایی پێیان دەڵێن : ئێمە ڕزگارتان دەکەین لەناو

دەریاکاندا، جائەگەر تووشی شتێك بوون ناومـان بێـنن و هاوارمـان بکەنێ و ئێمەش ڕزگارتان دەکەین .

هـەروەکو ئـەوە دەگێڕدرێتـەوە لەڕێچـکەکانی صـۆفیگەریەتی، ئەگەر حەزدەکەن لە ((طبقات الشعراني))دا بیخوێننەوە، جاشـتی وای تیادایە کە پێستەکان موچڕکەیان پیادا دێت لەوەی ناوی دەنێن کەراماتی ئەولیا، وەئەوەی کە ئەوان دەتوانن ڕزگاریان بکـەن لـەناو دەریاکاندا، وەئەوەی کە دەستی درێژ دەکات بـۆ دەریاکـەو هـەموو کەشتی و بەلەمەکە هەڵدەگرێت دەری دەکـات بۆسـەر ووشـکانی و ناهێڵێت تەنانەت قۆلی کراسـەکەیش تـەڕببێت، جگـە لـەوەش لـە خوڕافەت و شتە پڕوپوچەکانیان، جابۆیە هاوبەش دانانیان بەردەوامە لەکاتی خۆشـی و ناخۆشـیدا، جائەوانـە شـیرکەکەیان زۆر تونـدترە لەشەریك بۆخوادانانی ئەوانەی لەپیشوودا بوون

وەبەهەمان شـێوە — هـەروەکو شـەیخی ئیسـلام ((موحەمـەدی کـوڕی عبـدالوهاب)) ڕەحمـەتی خـوای گـەورەی لێ بێـت

ڕاڤەی پەرتووکی ﴿ القواعد الأربع ﴾

لەپەرتووکەکەیـــدا ((کشـــف الشـــبهات)) دا دەفـــەرموێت[1] :

لەڕوویەکی تردوە ((ئەوانەی پێشوو خـەڵکانێکی چـاکیان دەپەرسـت لەپیاوچاکان و فریشتەکان و پێغەمبەران سەلامی خوایان لێ بێـت و دۆستانی خوا، بەڵام ئەوانەی ئێستا خەڵکانێك دەپەرستن لـەخراپترین و تاوانبارترین خـەڵك، وەخۆیشـیان دان بـەوەدا دەنـێن، جائەوانـەی ئەوانەی ناویان دەنێن جەمسـەرەکان و فریادڕەسـەکان نوێژناکـەن، و ڕۆژوو ناگرن، خۆیان لـە زینـاو نێربـازی و داوێـن پیسـی ناپـارێزن، لەبەرئەوەی بەگومانی خۆیان هیچیان لەسـەر نیـە کـەدەبێت بیکـەن لەپەرستن، حـەڵاڵ و حـەرامیان لەسـەر نیـە، بـەڵکو ئـەوە بەتـەنها بۆکەسە عـەوام و خەڵکەسادەکانە .

وەئەوان دان بەوەدا دەنـێن کـە گـەورەکانیان نوێژناکـەن و ڕۆژوو ناگرن، وەئەوان خۆیان بەدوور ناگرن لەداوێن پیسی، وەلەگەڵ ئەوەشدا دەیانپەرستن، بەڵکو خـەڵکانێك دەپەرسـتن لـەتاوانبارترینی خـەڵك، وەکو حەلاج و ئیبن و عـەرەبی و ڕیفاعی و بەدەوی و جگە لەوانیش .

---

(1) سەیری کشـف الشـبهات (لاپـەڕەی ١٦٩ — ١٧٠) بکـە لەچوارچـێوەی دانراوەکانی پێشەوای نوێکـەرەوە شـەیخی ئیسـلام ((موحەمـەدی کـوڕی عبدالوهاب)) ڕەحمەتی خوای گەورەی لێ بێت — بەشی بیروباوەڕ .

ڕاڤەی پەرتووکی ﴿ القول المفيد ﴾

وە بێگومان شەیخی ئیسلام ((موحەمەدی کوڕی عبدالوهاب)) ڕەحمەتی خوای گەورەی لێ بێت بەڵگەی لەسەر ئەوە هێنا کە شەریك بۆخوادانانی ئەوانەی لەم دوایانەدا هاتوون زۆر گەورەترو خراپترە لەشەریك بۆخوادانانی ئەوانەی لەپێشوودا بوون، لەبەرئەوەی ئەوانەی پێشوو لەکاتی ناڕەحەتیدا بەتەنها و بەدڵسۆزی هاواریان دەکردە خواو هاوبەشیان بۆدانەدەنا و لەکاتی خۆشی و ئاسوودەیدا شەریکیان بۆخوا دادەنا، فەرمایشتی خوای گەورەی کردە بەڵگە کە دەفەرموێت

﴿ فَإِذَا رَكِبُوا۟ فِى ٱلْفُلْكِ دَعَوُا۟ ٱللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ ﴾[1]

واتە ﴿موشریکەکان کاتێك سواری کەشتیەك یان پاپۆڕێك بن و لەدەریادا بڕۆن بۆ شوێنێك، ئەگەر بایەکی بەهێز هەڵبکات و شەپۆلی دەریاکە کەشتیەکەیان بخاتە مەترسیەوە و ترسی نقوم وونیان لێ بنیشێت لەو حاڵەتەدا بێباوەڕیەتی خۆیان لەبیر دەچێتەوە و بەهەموو دڵێکیانەوە دەست دەکەن بەدوعاو پاڕانەوە لەخودای تاك و تەنها تالەو تەنگانەو نەهامەتیە ڕزگاریان بکات﴾.

وصلى الله وسلم على نبينا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين

---

(١) العنكبوت: ٦٥.

کۆتایی

لەکۆتایدا داوا لەخوای پەروەردگار دەکەم بیکات بەخاتری ناوە جوانەکانی و سیفەتە بەرزەکانی لەگوناهەکانم خۆش ببێت و ڕەحم بەمن و دایك و باوك و مامۆستاکانم بکات و لێیان خۆش ببێت و بەبەهەشتی بەرینی خۆی شادمان بکات، وەداوای لێدەکەم کەئەم کارەم لێوەربگرێت و بیخاتە سەر کێشانەی تەرازوم و لایەنی چاکەکانی پێ قورستر بکات، وەخوای پەروەردگار لەشەیخی ئیسلام ((موحەمەدی کوڕی عبدالوهاب)) ڕەحمەتی خوای گەورەی لێ بێت خۆش بێت و بەبەهەشتی شاد بکات و پێگەی لەناویدا بەرزبکاتەوە، وە مامۆستاو زانای پایەداری ئەهلی سوننەو جەماعەت شەیخ صالح

فەوزان بپارێزێت و تەمەنی پڕ بەرەکەت بکات بۆخزمەتکردنی ئیسلام و موسڵمانان، ئامین یاالله .

سُبْحَانَ اللَّهِ، وَبِحَمْدِهِ، سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلا أَنْتَ، أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ

براتان

ئاکۆ جلیل کریم ﴿ گۆخڵانی ﴾

سلێمانی

یەک شەممە - ١٦- ٥ — ١٤٣٣

٨-٤-٢٠١٢

﴿ پێڕست ﴾

ژ	بابەتەکان	لاپەڕە
١	پێشەکی وەرگێڕ	٧
٢	دەقی پەرتووکەکەی شەیخی ئیسلام بەعەرەبی	١١
٣	واتای کوردی ﴿القواعد الأربع — چوار بنەماکە﴾	١٩
٤	**دەستکردن بەشەرحەکەی زانای پایەبەرز صالح فوزان الفوزان**	٣٥
٥	پێشەکییەکەی شەیخی ئیسلام	٣٥
٦	باسی حەنیفییەت — میللەتی ئیبراهیم	٥٢
٧	کەپەرستن ناو نابرێت بەپەرستن تەنها لەکاتێکدا نەبێت کەلەگەڵ یەکخواناسیدا بێت	٦٠
٨	گرنگترین شت کەپێویستە بەندە شارەزای ببێت	٧١
٩	**بنەمای یەکەم**	٧٧
١٠	**بنەمای دووەم**	٩١

ژ	بابەتەکان	لاپەڕە
١١	مەرجەکانی شەفاعەت	٩١
١٢	بنەمای سێیەم	٩٨
١٣	باسی وەسیلە	١٢١
١٤	بنەمای چوارەم	١٣٩
١٥	خوڕافەتی گومڕایان	١٤٥
١٦	کۆتایی	١٤٩
١٧	پێڕست	١٥١